

DISSZERTÁCIÓ 2013

Hoffecker Ákos Dávid

Ezúton szeretném megköszönni Dr. Bachman Zoltánnak, hogy a doktori iskola alatt támogatott és látásmódjával új utakon indított el.

Köszönöm Dr. Széll Attila Bélának, hogy az egyetemi évektől kezdve hitt bennem, időt és energiát nem sajnálva bármikor rendelkezésre állt egy konzultációra, akár a szabadidejében is. Tapasztalata és életfelfogása sokat segített és pozitívan hatott a munkáimra.

Köszönöm Koller Józsefnek, akivel 6 éve együtt dolgozhatok, hogy a mesteremnek tekinthetem. Mellette alakult ki az építészeti hitvallásom. Emberi és építészeti magatartására követendő példaként tekintek.

Végül, de nem utolsó sorban köszönöm Édesanyámnak, Kedvesemnek, családomnak és barátaimnak, akik sokat segítettek, amikor a legnagyobb szükségem volt rá.

TERROIR ÉPÍTÉSZET?

"A magyar vidék mélyen alszik és várja, hogy újra és újra felfedezzék, mert még mindig vannak - mélyen rejtőzködő - feltárási váró kincsei. És a városok? Lakó telepek, lila bölcsődéig piros iskolák - nincsenek utcák, nincsenek terek. Az itt felnövő fiatalság beláthatatlan károsodást szenvedett.

A felduzzasztott, gyakran falanszter jellegű városrészek, városok mai lakóinak nagyobb része faluról költözött ide. Mi lett a vége? A falu szegényebb lett, összezsugorodott, színtelenebbé váltak a hagyományai. Az immár panelvárosokban élő munkabíró generáció gyerekei itt születtek az úgynevezett demográfiai robbanás időszakában. A jelenlegi

helyzetben azt gondolnánk, hogy az elköltözöttek majd visszatérnek régi lakóhelyükre. Ez nem lehet tömeges, hiszen manapság sehol nem teremnek munkahelyek és a mezőgazdaság sem igényli a hozzá nem értő embereket.

Régi kultúránkat keletről hoztuk magunkkal. Tudtunk házat építeni, megvolt a családi rendszerünk, halásztunk, vadásztunk, még a földműveléshez is értettünk. Voltak fegyverkészítőink, vasverőink, ötvöseink, házasított állataink. A harcos ősök békeidőben zenéltek, táncoltak és vadásztak. Mindent tudtak, ami egy vándorló nép megmaradásához szükséges. A Kárpát-medencében történt letelepedés után is állandó küzdelem folyt az életben

maradásért. A kereszténység felvétele európai stabilitást adott hazánknak, és ha az élet nem is vált könnyebbé, a magyarok nem jutottak azoknak a nomád népeknek a sorsára, akikből hírmondó sem maradt. A magunkkal hozott kultúra, a munkaeszközök, mesterfogások nyugati hatás után átformálódva éltek tovább - vagy feledésbe merültek. A hajdani Napba öltözött asszonyból, Boldogasszony anyánkból Szűz Anya vált, Patrona Hungáriáé.

Egykori építményeinkből a földvárakon kívül jóformán semmi sem maradt. A sok száz év alatt kikristályosodott formájú építmények viszont dacoltak az idővel. Hiába volt téveszesítés, és hiába volt ezer

évig a nyugat-európai építészet gyakorlata, a különleges építményeinkből máig maradtak hírmondók, és ezeknek a kis alkotmányoknak az ősei Kelet felé tartanak rokonságot. Persze vannak szép városaink, hídjaink, középületeink, amikre büszkék vagyunk. Itt az idegen egy nyugat-európai orientációjú kultúrát talál, latin-német műveltségű előzményekkel rendelkező országban érezheti magát. A középkorban diákjaink Nyugat-Európa egyetemét látogatták, ezért természetes, hogy országunk tőlük kapta a fejlődéshez szükséges inspirációkat. Első látásra egy európai ország vagyunk - szeretjük, ha ezt mondják ránk -, de lenn a mélyben, ahová gyökerezünk, az ott a régi keleti kultúránk."¹

¹ Kunkovács László: Ősépítmények - Kós Károly Alapítvány és Örökség Könyvműhely, 2000

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	5. oldal
Kivonat	7. oldal
Abstract	9. oldal
Bevezető	11. oldal
Terroir	16. oldal
Az építészet és a terroir közötti híd; az organikus építészet	22. oldal
A terroir építészet gyakorlati megvalósításának kérdései	
Borászat a községben	31. oldal
Élet a város felett	68. oldal
Őszi napfény a város szélén	86. oldal
Összegzés	105. oldal
Nyilatkozat	107. oldal
Felhasznált irodalom	109. oldal
Tézisek	111. oldal

KIVONAT

Disszertációm egy kérdésre épül és erre az egy kérdésre keresi a választ, azonban további kérdéseket generál. Az épület és annak környezete közötti párbeszéd kérdéseit kutatom, az egymásra való kölcsönhatásukat. Valójában ez egy filozófiai kísérlet is arra, hogy tovább bővítssem az építészet sokrétűségének értelmezését. Mi a terroir? Értelmezhető-e átvitt értelemben az építészetre? Véleményemet

előtanulmányokon keresztül három olyan épület bemutatása után fogalmazom meg, amelyet Koller József Ybl- és Pro Architectura díjas építésszel közösen terveztem. Az első munkám egy borászat, amely szoros kapcsolatban van a terroirral, mivel a leggyakrabban a szőlészet, borászat területén használják ezt a fogalmat. Ezt követően két karakteres beépítést mutatok be, amelyek

segítséget nyújtanak a téma során felvetődő kérdések megválaszolására. Az egyik egy meredek lejtőre épült pécsi sorház, amelyet különálló, mégis jellegében hasonló, oldalhatáron álló családi házak alkotnak. A másik egy inhomogén beépítésbe illeszkedő idős otthon, amely a családi házak, a zöld gyümölcsös, a mezőgazdasági területek és a meglévő ipartelepek között helyezkedik el.

A választásom azért esett erre a háromra, mert mind a három markánsan eltérő helyszín, kis kötöttségekkel, emiatt a beépítési lehetőségek száma végtelen és építészetileg több jó megoldás alkalmazása is lehetséges. A tervezés folyamatán keresztül értelmezem a választott témát.

ABSTRACT

My dissertation is based on one question, and seek the answer as well for this only one, although it generates even more. I search for the issues of the dialogue between the building and its surroundings and I am studying their interaction with each other. In fact, it is a philosophical experiment to further extend our understanding of the diversity in

architecture. What is terroir? Could it be interpreted figuratively in architecture? I give my opinion through studies and the presentation of three buildings which I planned with the Ybl- and Pro Architectura winner József Koller architect together. My first opus in a winery, which is closely related to terroir, as this term is most often used for Viticulture

area. Then I present two-characteristic installation to help answer the questions raised in the topic. One is a row house built on a scarp in Pecs, consisting of separate family homes, which are similar in nature. The second is an inhomogeneous incorporation of a nursing home, which is situated between the houses and green

orchards, agricultural land and existing plants. My choice has fallen for this three because all three are situated quite different locations with little ties, therefore there is an infinite number of good architectural solution by using the possible options. I interpret the chosen theme through the design process.

Disszertációmban egy termékeny időszak kis szelete kerül bemutatásra. Tulajdonképpen nem is egy szelet, hanem inkább eszencia. Tanulság. Átgondolva az elmúlt 4-5 évet, kerestem egy olyan fonalat, amelynek színe minden munkában jelen van. Nehéz dolog úgy összekötni a különböző tervezési feladatokat, hogy annak dimenziója, funkciója, költségkerete, megrendelői köre, anyaghasználata és a tervezés helyszíne is különbözik. Kezdetben a városi terek építészeti kialakítása és annak hatásai után kutattam. Ez a téma

az EKF 2010 időszakában volt nagyon aktuális. Az egyetem oktatói mindig a maximumot várták el. A tervnek minden részletében tökéletesnek kellett lennie. Soha nem volt elég egy meghatározó homlokzat, amely tökéletes. A tömegnek, a belső térnek, a környezettel való kapcsolatának és az előadás módjának is tökéletesnek kellett lennie. Ezen felül érthette kritika a nyomtatás minőségét és a makett igényességét is. Egy gondolatban: az vagy, amit bemutatsz és olyan vagy, ahogyan bemutatsz. Ezek az

elvárások segítettek a csapatunkat a pályázatok során is. Az egyetemi baráti társaságunk ekkor állt össze tervező csapattá és részt vettünk az első közös munka alkalmával a Pécs Város központjának megújítása tervpályázaton, amelyen megvételt értünk el. Hatalmas sikernek könyveltük el diákként. Ez után következett az Indóház tér és környéke rendezése tervpályázat, amelyen már I. helyet értünk el. A lelkes fiatal csapat, akiknek nagy része szintén a Breuer Marcell Doktori Iskola hallgatója, nagyon inspiráló

közeg volt. Sorra készítettük ezek után is a pályázatokat, ahol többször is részesültünk elismerésben. Ebben az időszakban éreztem úgy, hogy erről a közös munkáról írom meg a doktori disszertációm. Érdekeltek a terek minden szempontból. A terek a mindennapi élet színterei. Minden tér más és más. Érdekes volt tapasztalni mitől működik egy tér és milyen apróságokon múlhat az, hogy nem használják az emberek.

Ebben az időszakban jártam Párizsban, több franciaországi nagyvárosban és Milánóban is, ahol szintén nagy hatással voltak rám a közterek. Volt olyan kisebb tér is egy óvárosban, ami nem volt több 100 négyzetméternél, mégis zsúfolásig tele volt emberekkel és jó hangulattal. Ezt látva értettem meg, hogy ez utóbbi a fontos. A közeg. Nem csak az épített környezet, a térfalak és a

12

működését, hanem a szociológia is. Az emberek máshogyan viselkedtek. Szabadabbak, vidámabbak és nyitottabbak voltak. A nagyobb tereket is belakták, estefelé kitelepültek és szórakoztak. Megfigyeltem az elmúlt időszakban a hazai térhasználatot és azt tapasztaltam, hogy itthon is változás állt be a 4 évvel ezelőtti állapotokhoz képest. Akkor is változik a tér, ha építészeti

nem történik semmi.

Ezek után más feladatok felé terelt az élet és így egy időre megszakadt a kapcsolatom a terekkel. Az egyetemen kellett megfelelni az elvárásoknak. Sokat fejlődött a látásmódom ebben az időszakban és szerencsémre ez a fejlődés nem állt meg az egyetem elvégzése után sem. Tetszett, hogy nem éreztem hirtelen átmenetet az egyetemi tervezési feladatok és a “valós megrendelői” feladatok

között. A pályázatokat követően kerültem ki a tervezői közegbe, ami az akkori (és mostani) gazdasági helyzetet figyelembe véve nem sok pozitívumot vetített előre. Szerencsés voltam, mert már az egyetem harmadik évét követően sikerült elhelyezkednem Koller József pécsi irodájában.

Az első pillanattól kezdve minden munkafolyamat részese lettem, egy kitűnő és összetartó csapatban. A mai napig együtt dolgozunk - igaz másképpen, mint akkor - és segítjük egymást mindenben. Az itt eltöltött időszak alatt több olyan terv is született, amelyek jelentős részét önállóan készítettem el. Koller Józseffel mindig nagyszerű dolgozni. Nem éreztem senkivel az alá-fölérendeltségi viszonyt, nincs

olyan kérdés amit ne lehetne megbeszélés vagy vita tárgyává tenni. A stúdiója egy igazi műterem. A látásmódom ebben a műteremben alakult, formálódott, amiért ezúton is szeretnék köszönetet mondani. Minden tervezés egy összetett folyamat, amelynek során egy különleges dolog jön létre. Az irodában töltött idő alatt mindig adódott egy-egy kérdés. Olyan visszatérő kérdések, amely minden esetben indokoltak

voltak. Mitől lesz ez a ház ide való? Miért éppen ide? Miért nem lehet az épületet bárhol máshol elhelyezni? Ez a kérdés az irodába érkező egyetemista diákok opponenciáinak megírása és a konzultációk során is rendre visszaköszönt. Miért is fontos ennyire ez a kérdés? Hiszen van egy ház, ami igazából még csak papíron áll, szép, esztétikus és működik is. Lehet, hogy még egyedi is. De ez önmagában még nem elég. Legalábbis a

műhelymunka során sosem volt elég egy szobor, ami ugyan önmagát eladja, vissza is köszön ha kell, de nem tudja honnan jött, miért és hová is tart. Minden épület egy kezdeti koncepcióval indul, amely a tervezés során végigkísér minket. Ha az alapkonceptió helyes, akkor az segítséget nyújt és nem korlátoz.

Ezeket az elveket az évek során kezdtem teljesen magaménak érezni. Török Ferencről származik a következő idézet, amely tükrözi is mindezt:

" a háznak konkrét helye, kapcsolata van, függetlenül nem létezik (...) Az építészet térjelenség, amely a környezettel indul, a helyszínből, a helyszín kapcsolatából (...) az épület lehetőségét, végső formáját, sőt stílusát is bizonyos mértékig meghatározza a környezete (...) az építészet mindig illeszkedés is. Ha sétálunk a városban, láthatjuk, hogy valójában a sok névtelen adja az egész képét, hangulatát, világát, stílusát, amiből aztán itt kilóg az Operaház, odébb belesimul az utcaképbe egy olyan Ybl Palota, amit csak az építőművészetet ismerő vesz észre. De a nagy egész harmóniáját talán éppen az illeszkedők teremtik meg."²

² Török Ferenc. Pálinkás György, Pécsi Györgyi (szerk) - Architectura sorozat, Budapest, 1996

Úgy gondolom, hogy az előző idézetet érdemes szem előtt tartani, mert talán nem is az a legnehezebb, hogy kiemelkedőt alkossunk, hanem hogy hidat képezzünk két nagyszerű alkotás között. Hidat, ami harmóniát teremt, nem téveszti szem elől a koncepciót, amely alapján megszületik és mindemellett olyan újdonságot hordoz, ami minden használójának élményt nyújt.

Ezért is elengedhetetlenül fontos ismerni, hogy mi "a hely építési és egyéb hagyományanyaga, az örökölt építészeti környezet adottságai, a történetileg kialakult közösség élet- és gondolkodásmódja, szabályai, érzelmi kötődése s indulatai és még sok minden egyéb vonatkozás" -t amelyek "mélyen ható összefüggéssort alkotnak, és már a társadalmi összefüggésekhez vezetnek."³

Sokszor maga a környezet az, amely determinálja az alkotást magát, illetve a tervezési folyamatot, ezáltal születhet meg az egyedi idea, akár egy sajátos építészeti megoldás is.⁴

1. TÉZIS:

A hely ismerete, a vele együtt járó egyedi tulajdonságok sorba állítása nagyfokú precizitást igényel. Függetlenül attól, hogy egy érintetlen vagy egy már beépített környezetbe tervezzük a művet, annak felmérése, hogy milyen pontokon, "hidakon" illeszkedik majd a tájba, az egyik legfontosabb alkotói feladat.

³ dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

⁴ Vö.: dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

TERROIR

A bevezető több utalást tartalmaz az épület és környezetének kapcsolatára, illetve annak fontosságára. Véleményem szerint a tervezés során ez az egyik legfontosabb kérdés. Legalábbis a kiindulásnál mindenképpen. De mi is az a terroir?

Borkedvelők előtt nem ismeretlen a kifejezés. A szó francia eredetű, fordítás nélkül használatos. A "terre" szóból származik, amely talajt jelent. A terroir leegyszerűsítve termőterület - a szőlő termesztés területén. A franciák a különleges minőségű helyi termékeiknél vezették be. A szakemberek természetesen nem csak a szőlészet-borászat területén használják a kifejezést, de leginkább helyi termékeket rendeznek a "terroir" rendszerbe, amely tehát egy nehezen megszerezhető minőségjelző. Ki ne hallott volna a különleges francia tájegységekről, a kiváló sajtokról, a világhírű francia

konyha specialitásairól. Magyarországon a termesztett növényekre és termesztési és előállítási módszerekre is használják a kifejezést jelzőként. Ilyen speciális termék például a szatmári szilvapálinka, vagy a tokaji aszú is.

Életterünk, közvetlen környezetünkől településünkön át, egymástól jól elkülöníthető tulajdonságokkal rendelkezik. Ezt a természeti különbözőséget többek között maga a talaj is meghatározza. Egyes területeknek más-más az alapkőzetük, más fizikai és kémiai tulajdonságokkal rendelkeznek. Más a feltalaj

szerkezete is. Ezt egészítik ki a klimatikus jellemzők, a mikroklíma, a terület klímája és természetesen ezek kapcsolata. Nem mindegy a terület tájolása sem, a napfényellátottság, a domborzati jellemzője (lejtésszög, tengerszint feletti magasság), szélviszonyai, csapadékviszonya és időjárás jellegzetességei. Ezek a tényezők a növényzetre is meghatározóan hatnak. A fogalom következő rétegét az emberi tényező határozza meg. Ezen tényezők miatt két közvetlenül egymás mellett elhelyezkedő építési telek is lehet különböző. Nincs két

egyforma telek, nincs két egyforma ház, ahogyan nincs két egyforma ember sem. Mind individuumok vagyunk. Ezt az egyedi arculatot tovább erősíti az ember által végzett romboló és építő tevékenység. Így a generációkon átöröklődött szaktudást és tapasztalatot is beleértik a terroirba. Összefoglalva a terroir a területet befolyásoló természeti és emberi kapcsolat kölcsönhatásával kialakuló egyediséget, speciális adottságokat és lehetőségeket jelent.

Mi köze az építészetnek a terroirhoz?

Egy település szerkezetét és beépítését is befolyásolják a fenti jellemzők. Ezek a település környezetében fellelhető nyersanyagokkal együtt meghatározzák a jellemző építési karaktert is. Eltérőek egy alföldi területen a felhasznált építőanyagok és a kialakított háztípusok, mint a csapadékban és fában gazdag északi területek háztípusai. Szintén különbözik a kőben bővelkedő hegyvidék építésze is. Őseink az ökoépítészet megtestesítői voltak. Nemes egyszerűséggel

alkalmazkodtak a tájegység nyújtotta környezethez, a terepadottságokhoz és a tájolási követelményekhez. Tudatosan építkeztek. Közvetlen kapcsolatban éltek a természettel. Ezzel ellentétben a mai építési anyagok és technológiák már nem kötődnek a helyhez, az építészet pedig sokszor inkább a divatot és a piacot követi, nem a táj nyújtotta környezetet vagy a hagyományos beépítési kultúrát. A természeti környezet sajátosan tagolja az épített környezetet. Ahogyan már

korábban, ma is a tehetősebbek foglalják el a jobb adottságokkal rendelkező területeket, mivel ezek a területek magasabb árszinten mozognak, így az épített környezet képe is ehhez idomul. Ezt támasztják alá az alábbiak is:

"A település olyan szoros kapcsolatban, szimbiózisban él az őt körülvevő tájjal, természeti környezettel, hogy nem is értelmezhető táji környezete nélkül, így egyáltalán nem csodálkozhatunk azon sem, hogy az emberi települések

megjelenését és fejlődését ősidők óta meghatározták a kedvező természetföldrajzi adottságok. A kedvező természeti környezetben sűrű településhálózat jött létre, míg a kedvezőtlen adottságú területeken, például a sivatagokban, vagy a magas hegységekben nem, vagy csak nagyon elvétve épültek települések. A természeti adottságok ismeretében érthető meg, hogy egy település miért éppen azon a helyen alakult ki, amelyen ma is áll, és miért nem egy másikon.”⁵

Építészeti filozófiám kialakulásában ezért nagy szerepet játszott Frank Lloyd Wright munkássága és az organikus építészeti alapelvek, amelyek vizsgálatára - különböző aspektusban - később még visszatér a disszertáció.

Ismert tehát az általam követni kívánt építészeti irány és egy olyan irányzat, amely a különböző tájak, tájegységek egyedi értékeit helyezi előtérbe. De vajon összekapcsolhatóak?

A témában - nem sokkal a kutatást megelőzően - született egy cikk, amely az Octogon folyóiratban került publikálásra. A címe “Terroir építészet” volt. Bojár Iván András a Kis Péter Építész-műterme által tervezett Bazaltbor-Laposa Pincészet és feldolgozó épület és Borhotelről írt. Akkor érdekes megközelítésnek tartottam és el is gondolkoztam rajta, hogy összeköthető-e a két fogalom. Létezik egyáltalán terroir építészet?

⁵ Tóth Zoltán: Települések világa. Ponte Press Kiadó, Pécs 1997.

Mi lehet terroir építészet?

Ezt a kérdést három oldalról érdemes megközelíteni, mivel a terroir és az építészet kapcsolata, illetőleg ennek vizsgálata újszerű és ebből kifolyólag nem kifejezetten körülhatárolt diszciplína.

Az általam követett építészeti filozófia már korábban - a terroirral való kapcsolat vizsgálatát megelőzően is - azt diktálta, hogy a helyben rendelkezésre álló anyagokat részesítsem előnyben a

tervezés során. Ennek nem csak költséghatékonysági okai voltak - hisz így a szállítás is sokkal gazdaságosabb volt, mintha messzebb lévő anyagokban gondolkodtam volna - hanem a belső készítés is, hogy valami tájba illőt alkossak, valamit, ami jellegében is illeszkedik környezetébe. Tehát beszélhetünk egyrészt anyaghasználatról.

Más oldalról megközelítve azonban szót kell ejtenünk a

helyben használatos építési technikákról is, mivel ez is lehet része a kérdéses építészeti irányzatnak. Nem mindegy ugyanis, hogy az erdélyi rönkház az amerikai rönkházak mintájára épül meg, vagy éppen a székely mester kezei alatt formálódik tökéletessé.

Ezt a fajta terroir jelleget úgy vélem már kissé nehezebb megőrizni, mivel nem mindig állnak rendelkezésre azok technikák, mesterek, akik által az eredeti kivitelezési

m e c h a n i z m u s o k k a l valósíthatnánk meg épületünket.

Végül, de nem utolsó sorban terroir lehet az is, ha a helyben kialakult, építészeti és környezeti adottságokat tiszteletben tartva alakítjuk ki az új épített környezetet.

Úgy gondolom, hogy legkönnyebben az első és a harmadik megközelítés tartható - ha nem is problémamentesen de - nagyobb nehézségek nélkül.

Vitathatatlan, hogy az építészet jelentős helyet foglal el a művészetek sorában. Értelmezése megjelenik a filozófiában, szociológiában, esztétikában, művészettörténetben, művészetelméletben, a régészetben, szépirodalomban és a természettudományokban is. Ezért nagyban függ attól, hogy kitől származik az értelmezés. Az építészet, mint tudomány egyedülálló abból a szempontból, hogy -

véleményem szerint - nincs még egy olyan ága, amelynek ennyire összetett és heterogén lenne az ismeretanyaga. Az építészet interdiszciplináris.

AZ ÉPÍTÉSZELET ÉS A TERROIR KÖZÖTTI HÍD; A SZERVES ÉPÍTÉSZELET

Az organikus építészet (más néven szerves építészet) inkább filozófia, amely az e szellemben tervezett házakban nyilvánul meg. Az organikus építészet célja, hogy az épületek szinte a “földből nőjenek ki”, mintsem környezetükhöz idomuljanak. A cél, hogy harmonikus, mondhatni szerves egységet alkossanak a hellyel, ahova megálmodták őket. E tekintetben fontos a korábban már említett anyaghasználat, az épület mérete és alakja, sőt az elgondolt idea is, amit az épület képvisel.

Létezik olyan felfogása is ennek az irányzatnak, amely szerint ide tartoznak a primitív társadalmak által ránk hagyományozott épületek is, de az építészeti köznyelv, amikor organikus építészetről beszél, inkább a fenti filozófiára gondol.

"A „szerves”, organikus első jelentésében a széntartalmú vegyületekre épülő élethez, az élőkhöz, az élő szervezetek rendezettségéhez, az élőlény sajátos egységéhez, egyediségéhez kapcsolódik. Sokszor csupán erre a jelentésre, vagy az emberi alkathoz, alakhoz, antropomorf formákhoz, esetleg a biológiai lét más formáihoz való hasonulásra szűkítik az organikus építészeti értelmezését. Az egység, az élőlény, az élő organizmus működő, növekedő és

funkcionáló aktív egysége olyan mélyebb értelem, amelyet a fogalom második, átvitt jelentésében is őriz. Az építészeti számára ez az összetartozás, genetikai és strukturális belső egység, a „belső forma” a lényeges, amelyből - már Arisztotelész jól ismerte e törvényszerűséget - egyetlen rész, egyetlen elem sem emelhető ki az egész rendszer átalakítása vagy halála nélkül. A szervesség e követelményét - Sullivan korai gondolatai alapján - Wright fogalmazta meg az organikus

építészeti eszméjében. Wright értelmezésében az organikus nem csak belső egységet, filozófiai értelemben vett „entitást”, a rész és egész összefüggéseit, a belső törvényszerűségek kibontakozását, a „belülről kifelé építkezni” elv megvalósítását jelenti, hanem az egyszerűség, a „tisztaság”, a természetesség követelményeit is, másrészt a természethez, tájhoz, környezethez való azonos szellemű kapcsolódást, illeszkedést, az ahhoz

tartozást. Bizonyos mértékig őrizi azonban az „organikus” szó első jelentéssíkját is: az élő szervezethez, annak természetes működéséhez, a mozgás és növekedés során is megőrzött belső összhangjához való hasonlóságát is. Az egyedi lény - ens - belső egysége - entitása - az ember szintjén az identitás -, vagyis önazonosság-tudat; a közösségi társadalmi szintű létezés, az emberi alkotóképesség alapja."⁶

⁶ dr. Vámosy Ferenc: Az építészeti története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

A kifejezést először tehát Frank Lloyd Wright használta munkáira, értelmezésében a szerves építészet a hely "szelleméhez" igazodott, de egyfajta egyetemes kötődést is reprezentálva.

Az organikus építészet inkább tekinthető a rész-egész viszonylatában az egész megalkotójának, mintsem egy épület stílusának. Jellemzője - a természetes anyaghasználaton túl -, hogy nagy tereket szinte minimális ejtésű fedéllel határol el a természettől, ezzel is jelezve a természetes környezet épület felett álló helyzetét.

A magyar szerves építészet, inkább mozgalomnak tekinthető külföldi mintáival ellentétben, mivel, elméleti háttere az organikus gondolkodás és cselekvés, aminek legfőbb jellemzője, hogy a természetet használja modellként. A másik jellemzője, hogy ezzel együtt önmagából eredezteti azt, amit csinál, nem keres mintákat, sőt a stílusoktól is függetleníti magát.

Mindezt ismerve kijelenthetjük, hogy az organikus építészet valójában nem a múlt, de sokkal inkább egy fenntartható jövő építészete.

Úgy vélem, hogy az organikus

építészet létjogosultságát kiválóan összefoglalják az alábbi sorok:

"A természeti, földrajzi környezet, a közvetlen hely a hordozója az építészet műveinek, s egyúttal az építészet is részévé, elemévé válik a tájnak. A táj adottságai, domborzata, növényzete, vizei biztosítják az élet feltételeit, a település lehetőségét, az emberi fejlődés, vándorlás, kapcsolatok körülményeit. A táj éghajlata szabja meg a természettől való elzárkózás mértékét, a szükséges védelem fokát, megoldásának módját. A zárt és nyitott részek aránya, a hidegtől,

melegtől való védelem, a fény- és árnyékigény, az eső, a jég, a nap heve elleni védekezés, a légáramlás, szellőzés, hűtés, a szélvédelem követelményei, az anyagok, szerkezetek hőszigetelő, hőtároló, vízszigetelő, vízszívó és visszaverő képessége, s így közvetve az anyagok tulajdonságai, milyensége, felülete, színe is mind a földrajzi helyzettel, éghajlattal való közvetlen összefüggés kérdései. De ide tartozik a tájolás, az égtájak, a domborzat vagy más tényezők által befolyásolt elhelyezkedés problémája, követelményrendszere is."⁷

A különböző helyek nyújtotta természeti adottságok más és más építészeti, építési technikák megszületését indokolták, így a "Golf-áram kiegyenlítő hatása, a tengeri levegő vakolatmállasztó párassága az angol, francia vagy holland építészetben a múltban is más sajátosságokat eredményezett, mint Közép-Európa szigorúbb szárazföldi éghajlata. Az egyrétegű üvegezés miatt ma is könnyedebb az itáliai vagy a francia építészet a közép- vagy észak-európainál."⁸

Ahogy a terroirról szóló fejezetben korábban már említésre került, szintén jelentős

szerepe van a helyben rendelkezésre álló természetes építőanyagoknak, illetve ezek adottságainak. Igaz ugyan, hogy az "átalakított mesterséges építőanyagok fokozódó felhasználása, a szállítás fejlődése, az anyagbázis szélesedése, a technikai fejlődés ma már csökkenti e közvetlen földrajzi determináció hatását. A korunk építészetében kialakuló helyi, táji jelleg egyik jellemző vonása mégis épp az anyaghasználat marad. A hely, a táj jellege - a „couleur locale” - az építészet egyik ihletője."⁹

Az organikus építészet úttörője és nagy mestere, Wright volt az, aki

a hely természeti elemeit, földrajzi-környezeti adottságait, anyagait és növényzetét egyaránt figyelembe vette munkáinál.

"Innen ered a Taliesin Westnek, saját lakóházának is sajátos, földhöz nőtt, természetes jellege. A földrajzi-éghajlati sajátosságok mellett kétségtelenül szerepet játszik az építészet és természet viszonyában a természetszemlélet, a nép és az általa kialakított kultúra sajátossága is."¹⁰

⁸ dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

⁹ Id. ugyanitt

¹⁰ Id. ugyanitt

Wright Chicagóban és elővárosaiban, a közép-nyugat prérijén olyan lakóházakat tervezett, amelyek véleménye szerint a leginkább illeszkedtek a táj nyújtotta sajátosságokhoz:

"Mi középanyugatiak - írta az Architectural Record 1908. márciusi számában - , a prérin élünk. A prérinek megvan a maga sajátos szépsége, nekünk pedig fel kell ismernünk, és ki kell emelnünk ezt a csendes szépséget. Ezért vannak az

enyhén ereszkedő tetők, a finom arányok, az elegáns körvonalak, a kontúrok, a visszafogott, súlyos kémények, kinyúló ereszek, az alacsony teraszok és a kiugró falak, amelyek elválasztják a kerteket."

Wright is fontosnak tartotta a környezetbe való illesztést.

"Wright korai házai elővárosokban épültek, akkor, amikor az elővárosokat még csak gyéren lakták és a táj rendezetlen volt. Wright szerint a tágas sík prérin

érdemes kicsit magasabbra építkezni, hogy minél messzebbre lehessen látni. Ezért a pinceszintet megemelte, így egyfajta emelvényt épített a földszinti szobáknak.

Frank Lloyd Wright már első munkájával bebizonyította, hogy alaposan ismeri és tiszteli a természetes anyagokat. Jól tudta, hogy a kortársak korábbi építészek munkáiból általában hiányzik ez a tisztelet. A követ, a téglát és a fát - az építészet alapanyagait - már régen is befedték, befestették, gipszszel

borították és megváltoztatták, hogy a mindenkori divatot és ízlést kiszolgálják.

Wright, amikor ezekkel az anyagokkal dolgozott, mindig ragaszkodott ahhoz, ami a legtermészetesebb bennük." ¹¹

Wright az organikus építészet terén nyújtott munkásságáról így ír Vámosy:

"A múltból a jelenbe ívelő fejlődés a legsajátosabban Frank Lloyd Wright (1867 - 1959) tevékenységében és életművében tükröződik. Wright a 19. század legértékesebb amerikai építészeti hagyományának, a chicagói iskola szemléletének folytatója, a 19. század és Sullivan neveltje, a nagy nemzedék legidősebb tagja, első képviselője. Egyedül Wright az, aki

saját generációjából, a századfordulót érett fővel megérett építészek közül tovább tud fejlődni a 20. század folyamán és az építészeti szemlélet megújítói sorába lép. (...) Wright élete utolsó pillanatáig az építészeti megújulás élén áll, s ha életművében felfelcsillan a 19. század szelleme, ez sokszor már nem is vissza-, hanem előre-nézés, a századforduló dinamikus törekvéseiben már csírákban felmerülő, később egyre erősödő

irány jelentkezése. Az életmű ritka értékbeli egyöntetűsége, fejlődésének töretlensége azonban csak növeli személyének jelentőségét, melynek elévülhetetlen alapját Wright szemlélete, az organikus építészet eszménye képezi."¹²

Pfeiffer szerint Wright úgy beszélt az organikus építészetről, "mint ahol a részletek az egészhez igazodnak az egész pedig a részleteihez: az eredmény folyamatosság és integritás. De

egy még tágabb értelmezésben és mélyebb értelemben azt mondta, hogy egy organikus épület bármikor készült is, megfelel az adott kornak, helynek és a benne élő embernek. Ha e kifejezéseket használjuk vezérfonalként, akkor a történelem nagy korszakaiban született összes jelentős épület megtaláljuk; és viszont, számtalan épületről így kiderül, hogy csupán az építészeti divat szülte őket, nem többek üres ámításnál."¹³

¹² dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

¹³ Bruce Brooks Pfeiffer: Frank Lloyd Wright - A demokrácia építése. Taschen/Vince Kiadó, Budapest 2006.

Wright maga a következőket mondja az organikus építészet általa vallott lényegéről:

„Az organikus belső lényegét jelent, filozófiai kifejezéssel élve entitást, amelyben az egész úgy viszonylik a részhez, mint a rész az egészhez. Itt az anyagok természete, az egész kialakítás természete tisztán szükségszerű. Ebből a természetből adódik aztán minden sajátos esetben az a jelleg, amit az alkotóművész az épületnek adhat. (...) Az organikus építészet módszereiben és effektusaiban nincs semmi megmerevedett vagy statikus, minthogy ezek az alkotó szellem spontán reakciói, amelyeket valamely kérdés különleges adottságai hívnak életre. E reakció

természetét azok a problémák és anyagok határozzák meg, amelyeket az építész a kérdés megoldásával kapcsolatban alkalmaz. Az új esztétika elveit magából a természetből meríti. (...) Az organikus építészet természetes építészet.”¹⁴

A wrighti ideák Wright legjelentősebb alkotói korszakában - 1936-tól haláláig - már minden épületében jól nyomon követhetővé váltak, de az általa is eszményként kezelt végső megtestesülés a Vizesés-házban valósult meg. Ezzel a házzal új periódus vette kezdetét:

„Lejtős telken épült a ház egy patak

vizesése fölött. Kiugró teraszai, kőfalai a táj szerves részévé válnak. Szinte minden követ és fát, meredező sziklát, aláhulló és szétterülő vízsugarat figyelembe vett Wright a tervezés során.”¹⁵

A Vizesés-ház nem véletlenül váltja ki az építészetet csak hobbi szinten kedvelőkből és az ezzel hivatásszerűen foglalkozókból szinte ugyanazt a hatást: ámulatot. Ennek az ámulatnak egyetlen egy jól megfogható oka van, mégpedig az épület szinte tájba születése. Erről a környezetbe simulásról ír Szentkirályi is Az építészet világtörténete c. könyvben:

„A bontott tömegű épület szinte visszhangként felel a tájnak. Minden részlete a természet adta környezettel harmonizál! A terméskő fal a szikla folytatása, a vizesés fölött szélesen kiugró terasz a sziklapad formáját ismétli, a sudáran felnyúló függőleges tömb a körülötte álló fáknak rokona és így tovább. S mindez annyira magától értetődő, a tájjal organikusan együtt élő forma annyira természetes, hogyha egyszer láttuk, az a gondolat fogamzik bennünk: a Vizesés ház szükségszerűen lett olyan, amilyen, oda mást nem is lehetett volna építeni.”¹⁶

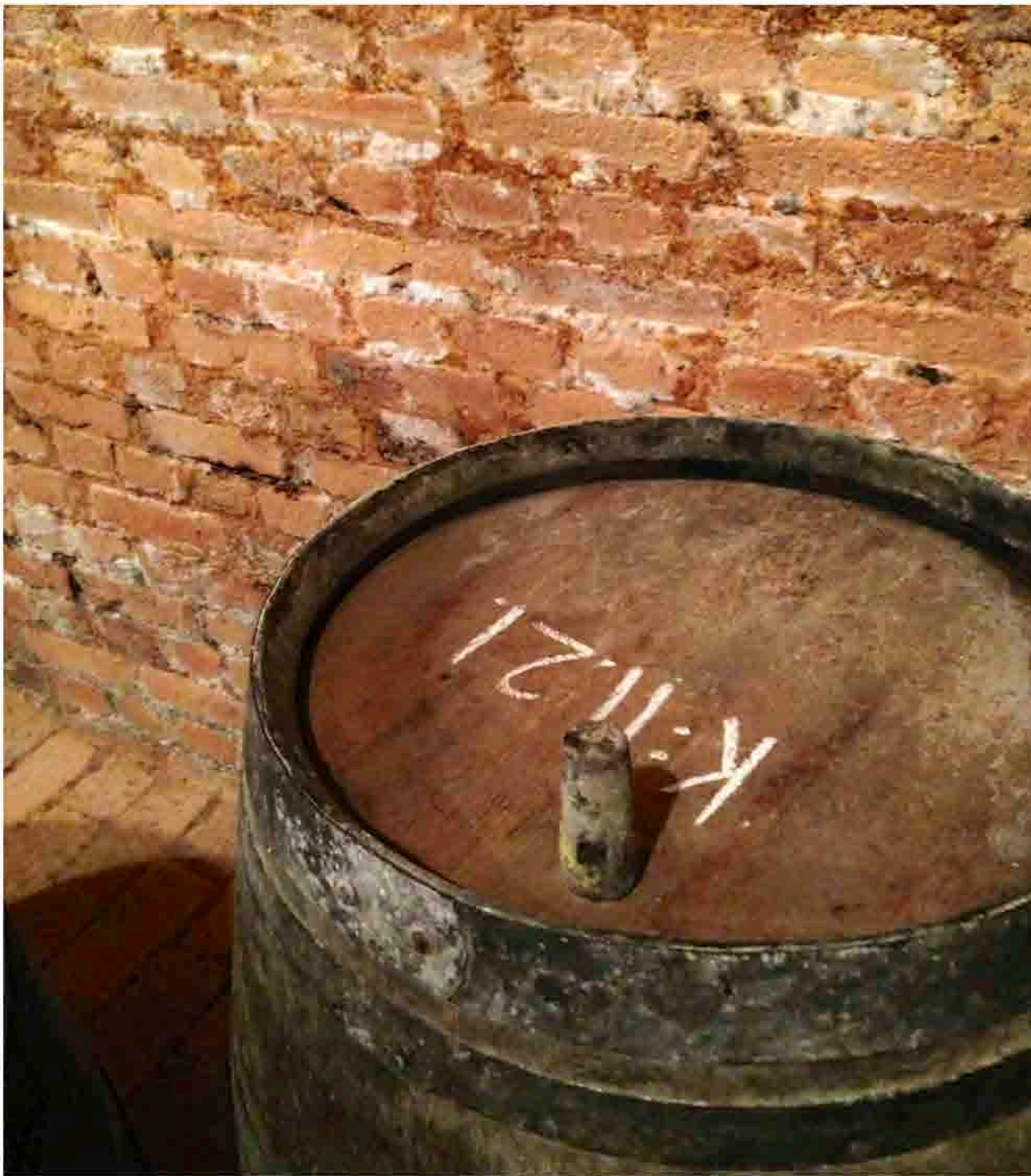
¹⁴ Vö.: dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

¹⁵ dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története - A modern Mozgalom és későmodern. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 2002.

¹⁶ Szentkirályi Zoltán: Az építészet világtörténete. Második Kötet, Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest 1980.

BORÁSZAT A KÖZSÉGBEN

Hosszúhetény a Zengő és a Hármashegy lábánál festői környezetben fekszik, így a falusi turizmus kedvelt célpontjává vált, ahol több család is kínál szállást, üdülési lehetőségeket a kikapcsolódni vágyóknak. A falu szépsége, jó levegője és barátságos lakói sok vendéget csábítanak a faluba, de ha ez nem lenne elég az önkormányzat és a civilek is színes programokkal várják egész évben az ide látogatókat. Kiemelkedő minőségű a helyi bor, mivel a pécsi és a “hetényi” területeken kiváló adottságúak a termőterületek és így az itt termő szőlő kitűnő alapanyaga a bornak. A Hosszúhetényi Népi Együttes, az Ifjúsági Fúvószenekar és a Daloskör számos helyre elvitte már a település jó hírét. Aki teljesen el szeretne vonulni a világ zajától, az a Hosszúhetényhez tartozó két üdülőfaluban, Püspökszentlászlón és Kisújban kereshet felfrissülést. Ide egyébként fél- vagy akár egynapos, kellemes kirándulást, gyalogtúrát is tehetünk.

Amikor felötlött egy pince tervezésének a gondolata, már maga a lehetőség is gyermeki várakozással fogott el. Rengeteg pincében jártam már. A borok mellett építészeti egyediségük is mindig rendkívüli érdeklődéssel töltött el. A magyar mezőgazdaság szinte csak a borászat területén tudja a nemzetközi ismertséget elérni. Kiváló minőségű nyersanyagaink úgy mennek ki külföldre, hogy a nyersanyag importáló országok saját nyersanyagaihoz keverve

javítják a saját termékük minőségét és az késztermékként drágán kerül vissza a magyar fogyasztók elé. Ezt vesszük meg mi boldogan. Így van ez például a méz esetében is. Kiváló adottságokkal rendelkezünk, de nem tudjuk hallatni a szavunkat. Nincs jó marketingje a termékeinknek. És nincs tudatos vásárlói réteg sem. A borok esetében ez másképpen alakul. Borászaink nemzetközi szintű elismerést vívtak ki. A magyarok is szívesen veszik a magyar

borokat, nagy rá a kereslet. Remek borok jelennek meg a nemzetközi piacokon is, igaz, ugyan mennyiségük nem számottevő, de nem is biztos, hogy a tömegtermelést kell célul tűzni.

A világ egyik legnagyobb bor importőre Kína. Ez azért érdekes, mert pár évtizede még Kína lakosságának csak pár százaléka fogyasztott bort. Kína célja a nyugat legszebb, legjobb, legérdekesebb jelenségeit megteremteni országában.

Gondoljunk csak az osztrák költői szépségű kisváros másolatának létrehozására. Kína mesterien másol, de ez még kevés ahhoz, hogy hagyományt teremtsen. Ezért fontos a terroir. Bármit le lehet másolni, de azokat az adottságokat, amiket a természet teremt és irányít, már nem.

A tervezési területet bejárva varázslatos közeg tárult az ott lévők elé. A domboldal egy völgyre néz, a szemközti domboldalon a fény játékosan változik. Elől a messzi végtelen, ami hosszas borozgatás melletti beszélgetéseket vetít előre. A mámoros környezet tökéletes hely a pincének. A feladat, hogy nem csak egy pincét kell kialakítani, hanem egy borászati üzemet is. A telek környezetében többnyire lakóházak találhatóak, de szemközt egy másik borászat is megjelenik. A tervezési terület mellett van a megrendelő lakóháza, amely alatt a jelenlegi

egy házi pincére hasonlít és nem egy olyan üzemre, ahol nagyobb mennyiségben, akár a magyar borpiacra is kerülő borokat készítenek. A cél tehát az, hogy amíg épül az új üzem, addig a szomszéd telken meglévő pince is működjön.

Ilyen elvárások mellett indult el a tervezés. Mindenképpen egy tömeg kialakítására kellett törekedni, mivel a borászatot kiegészítő funkciók későbbi megjelenésével így egy letisztultabb képet nyújt majd a gazdaság. Az eredeti elgondolás alapján az épület a telek teljes szélességét betölti. Ezzel két

dolgot, vagyis előnyt érünk el. Az egyik a fogyasztói tér tájolása, mivel így egy nagy felületet lehet nyitni a kitűnő panorámára. Fogyasztás közben látszanak a szőlőtőkék, amiből a bor készült, az emberek, akik művelik a földet, a föld és a nap, ami táplálja a szőlőt. A vizuális kapcsolat megteremtése fontos szempont a fogyasztó, a gazdaság és a táj között. A másik előny ezzel a beépítéssel kapcsolatban, hogy az alsó szinten elhelyezkedő üzemi területből nyílnak a pincék és ezek vezetnek be a domb belsejébe. Így akár a jövőben további pincéket lehet nyitni

párhuzamosan a többi pincével. A pincék elhelyezésének megtervezésekor irányadó volt, amit egy tanulmányút alkalmával hallottam egy öreg borásztól: A boltozott pince a feldolgozó részhez nem merőlegesen csatlakozik, hanem vele szöveget bezáróan. Ha belépünk az ajtón, akkor nem a pince végét látjuk párhuzamosan a bejárattal, hanem a pince egyik sarkát. Nem tudta miért van így, neki sem tudták megmondani miért így épültek a pincék, csak elfogadta ősi bölcsességként, amit továbbadhatott nekem is.

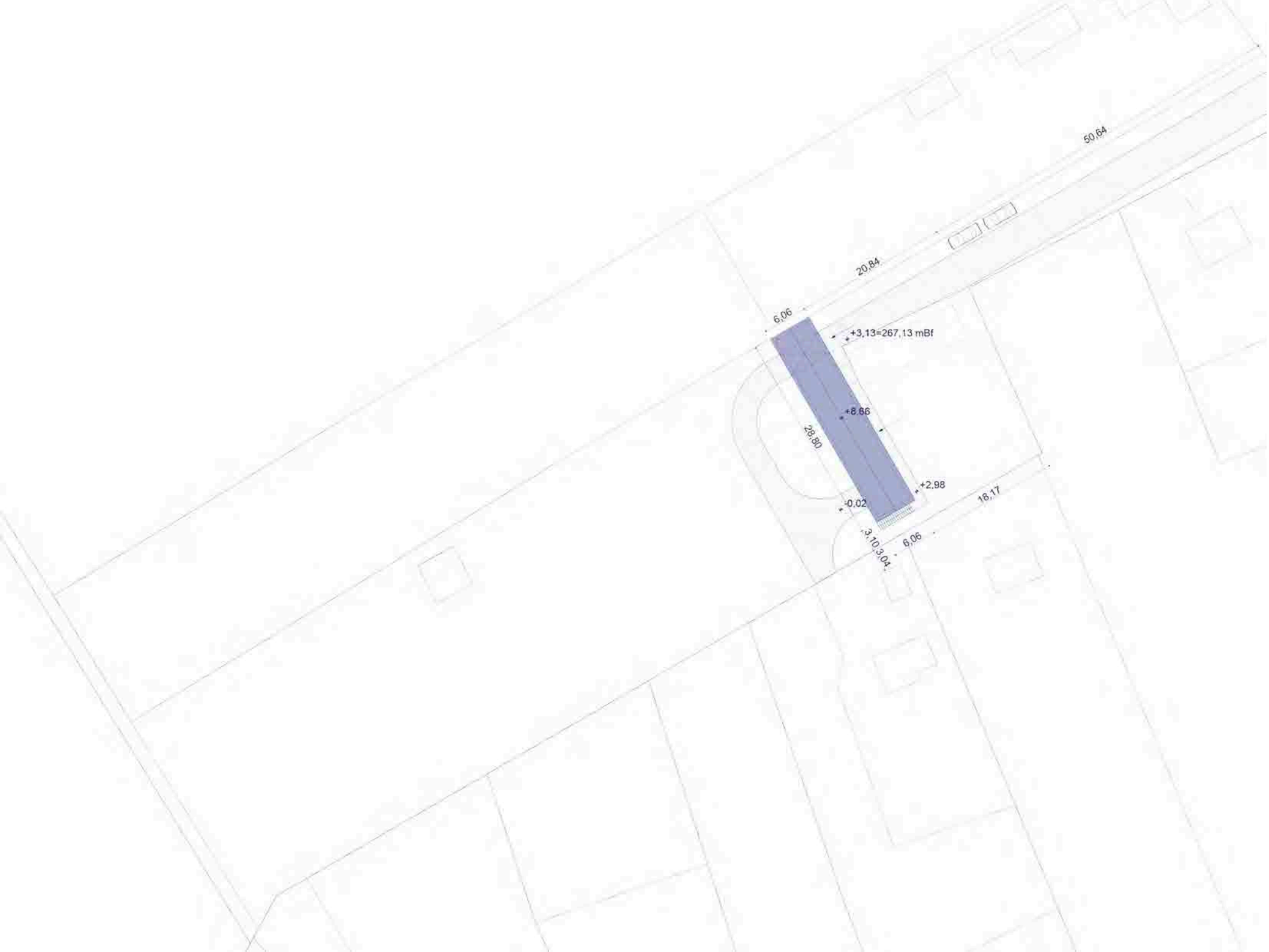

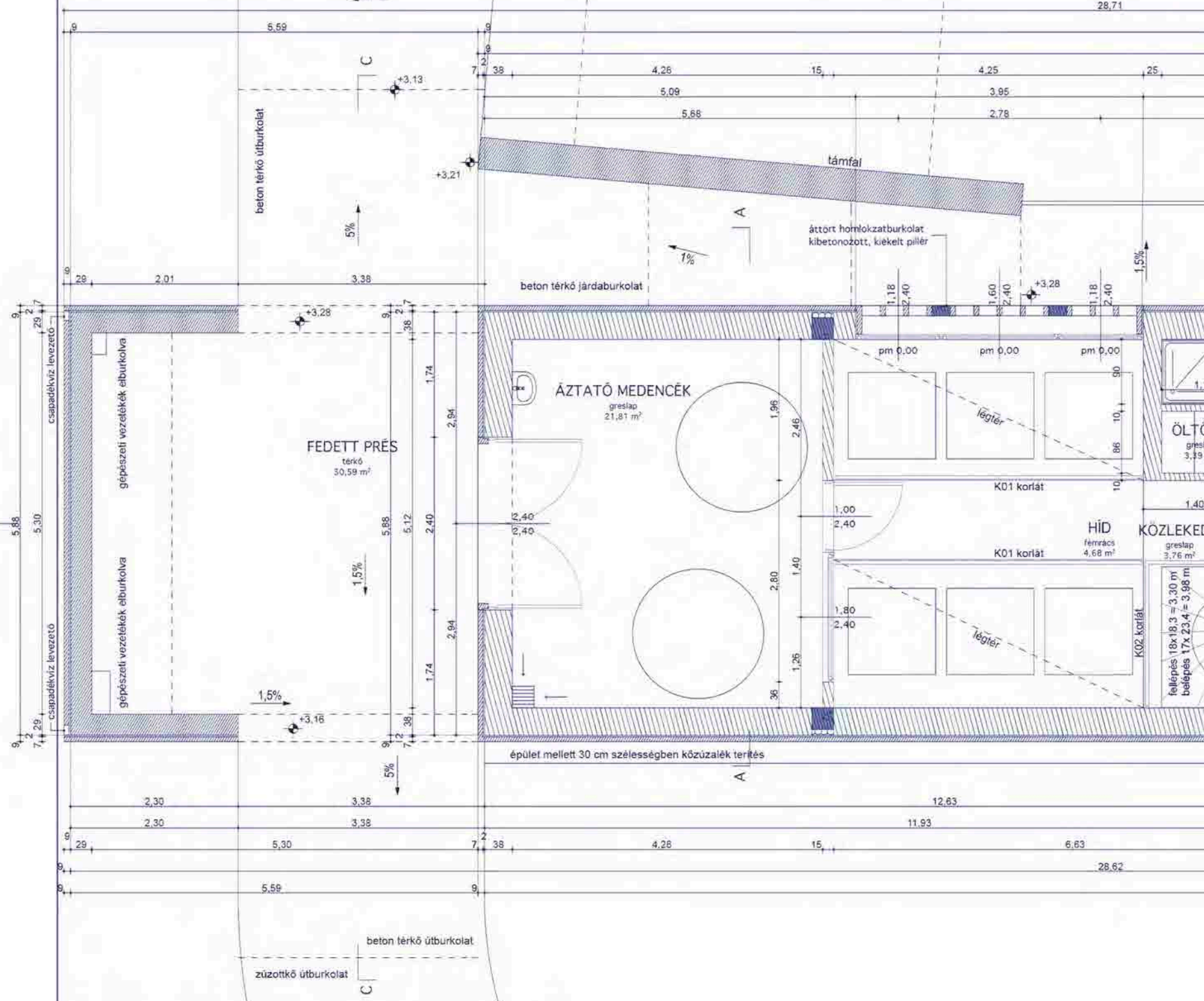
Az alsó szinten tehát az üzemi rész került kialakításra, acélhordós tartályokkal, palackérelővel, a csomagoláshoz szükséges terekkel és természetesen a föld alatt fekvő boltozott pince is innen közelíthető meg. A pince állandó hőmérsékletéhez legalább 3 méter földtakarás szükséges. Ez az emelkedő domb miatt könnyen tartható volt földboltozás nélkül is. A felső szint az épület megközelítésének a szintje. Az épületen áthajtva,

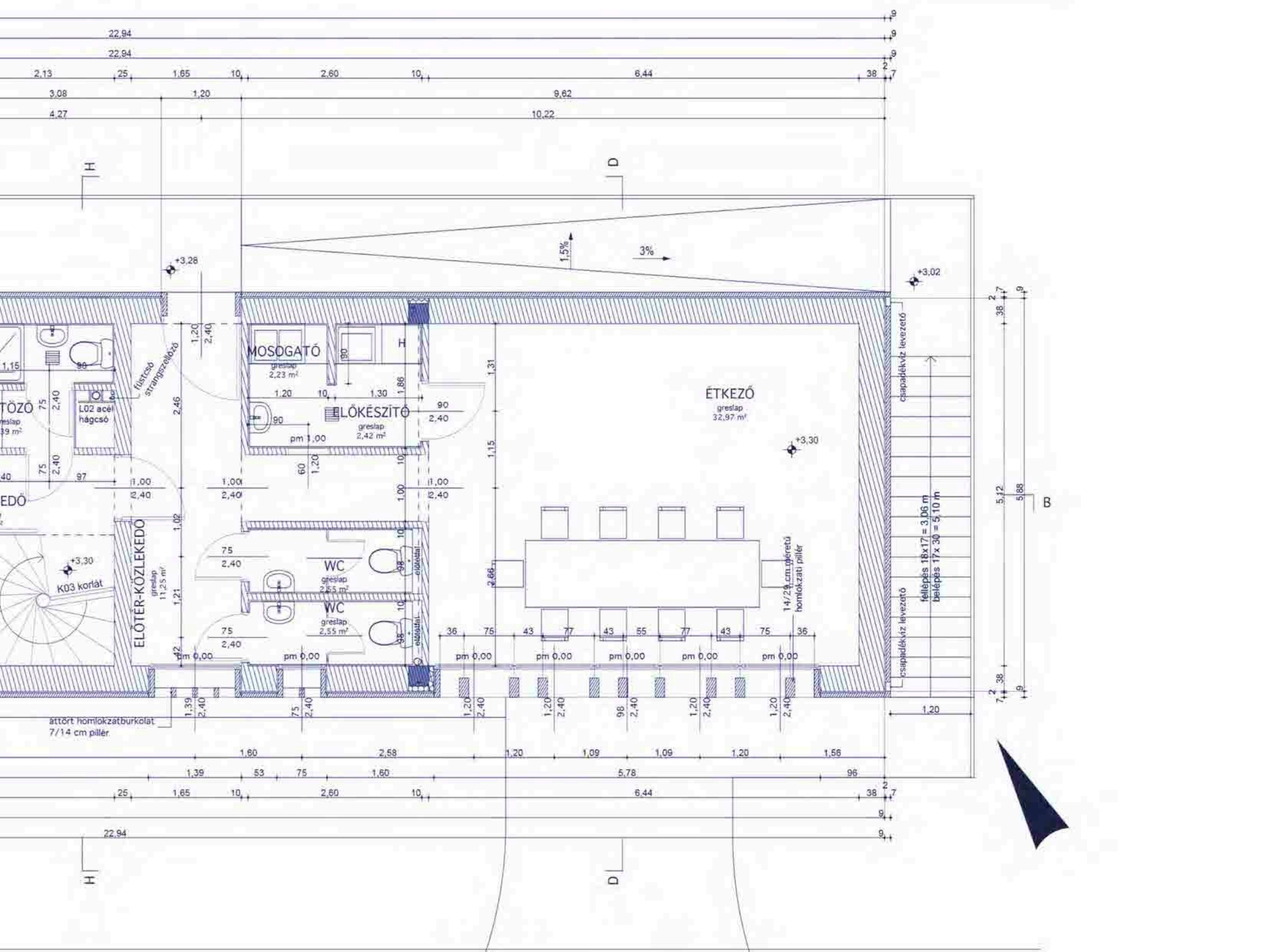
egy lejtős terepen érhetjük el az alsó szintet. Az áthajtó fedett részén van lehetőség a darálásra a szüret idején. Azért esett a választás erre a felépítésre, mivel a szőlő egy része a telekről érkezik, a másik része viszont szállítás útján. A kettő találkozásánál történik a szőlő darálása, majd ugyanezen a szinten áztató kádakba kerül. Mivel az épület alsó szintjén lévő acél tartályos rész galériásan összekötött a felső szinttel, ezért itt könnyen levezethető a must a

gravitáció segítségével az alsó szinten lévő tartályokba, illetve hordókba érlelés céljából. A teljes munkafolyamat gépesítés nélkül végezhető. A régi sváb díszes pajták és melléképületek példájára itt is téglával kirakottan burkolt az épület homlokzata. Ez a burkolat fordul át a tetőre is hézagosan, így egy tömböt és egységet alkot az épület. A téglákat nem a szokványos módon kellett felhordani, hanem egyfajta díszes kötésbe rakva, amely a nyílászárók előtt hézagos

kialakításban fut tovább. Így állt össze a koncepció, amihez már a kiviteli tervek is készen álltak.

22.94
22.94
2.13 25 1.65 10 2.60 10 6.44 38
3.08 1.20 8.62
4.27 10.22

MOSOGATÓ
greslap
2.23 m²
1.20 10 1.30 1.86 90 2.40
pm 1.00
90
1.20 1.00 1.00 2.40

ÉTKEZŐ
greslap
32.97 m²
+3.30
1.15 1.31 1.15
2.66
36 75 43 77 43 55 77 43 75 36
pm 0.00 pm 0.00 pm 0.00 pm 0.00 pm 0.00
1.4/29 cm. ø-erű
homlokzati pillér

WC
greslap
2.65 m²
WC
greslap
2.55 m²
75 2.40 1.00 1.00 1.00 2.40
75 2.40 75 2.40
pm 0.00 pm 0.00

ELŐTER-KÖZLEKEDŐ
greslap
11.25 m²
1.02
1.21 1.00
4.2
75 2.40 1.39 2.40 75 2.40
1.60 2.58 1.20 1.09 1.09 1.20 1.56
1.39 53 75 1.60 5.78 96

csapadékvíz levezető
csapadékvíz levezető

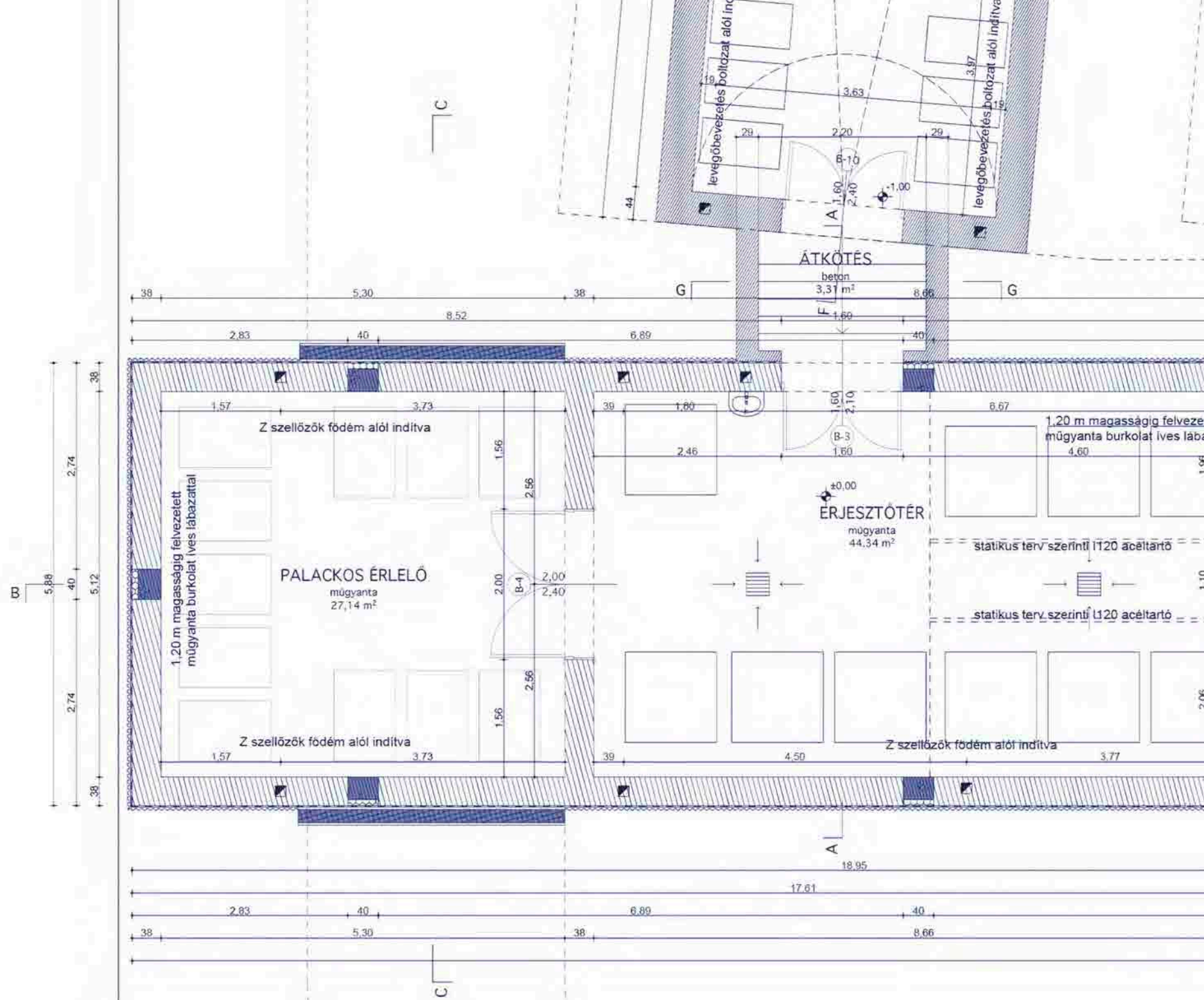
feltételes 18x17 = 3,06 m
betételes 17x 30 = 5,10 m

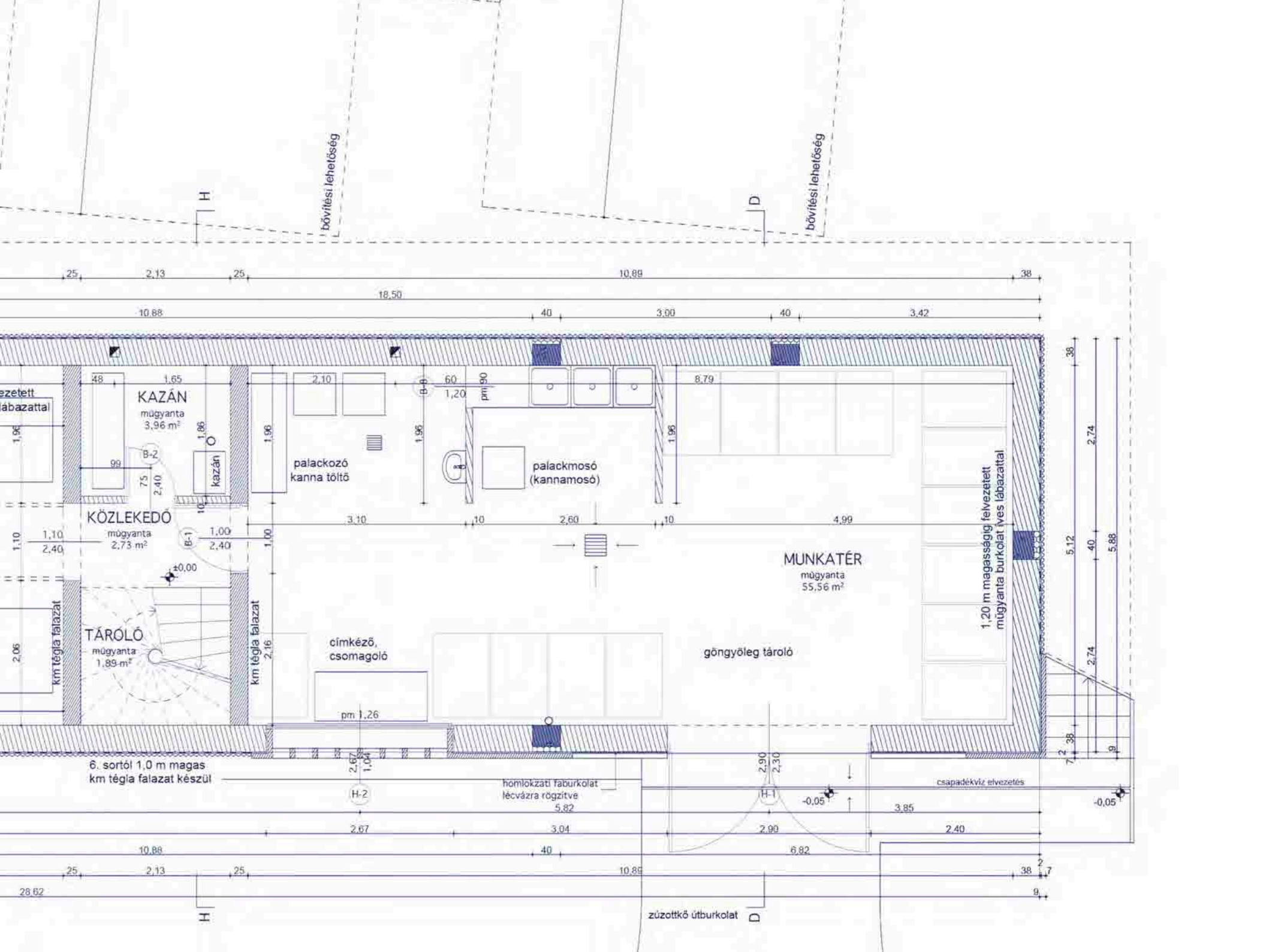
22.94
22.94
2.13 25 1.65 10 2.60 10 6.44 38
3.08 1.20 8.62
4.27 10.22

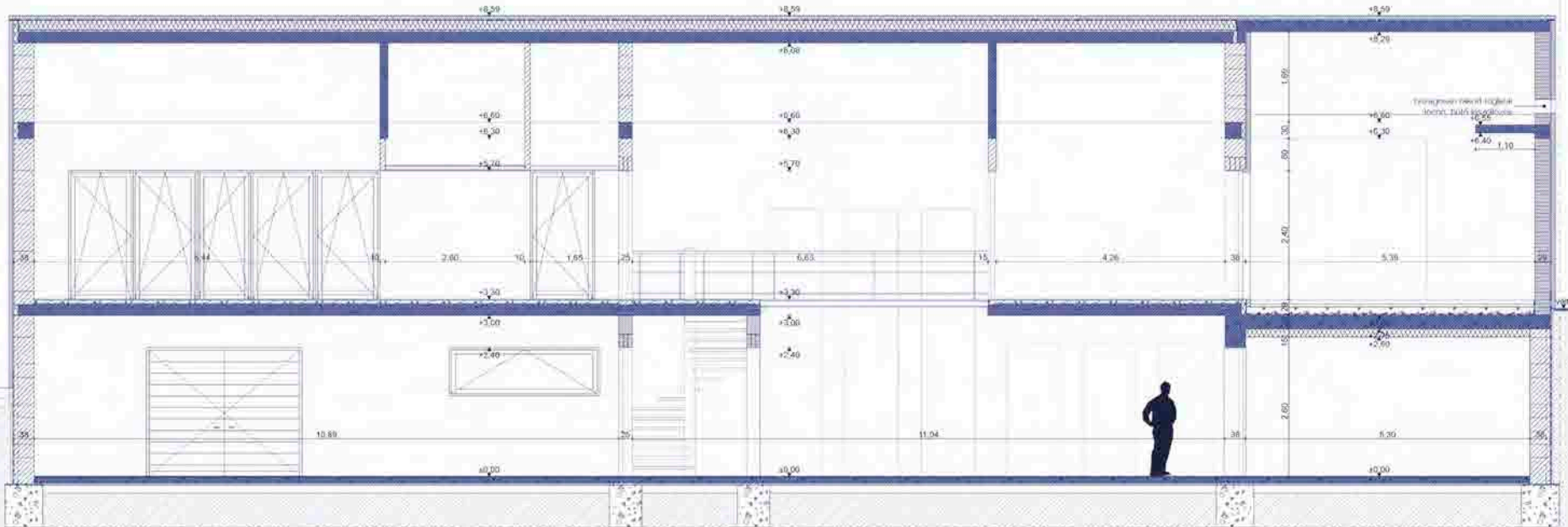
H D

2 7.38 5.12 5.88 9

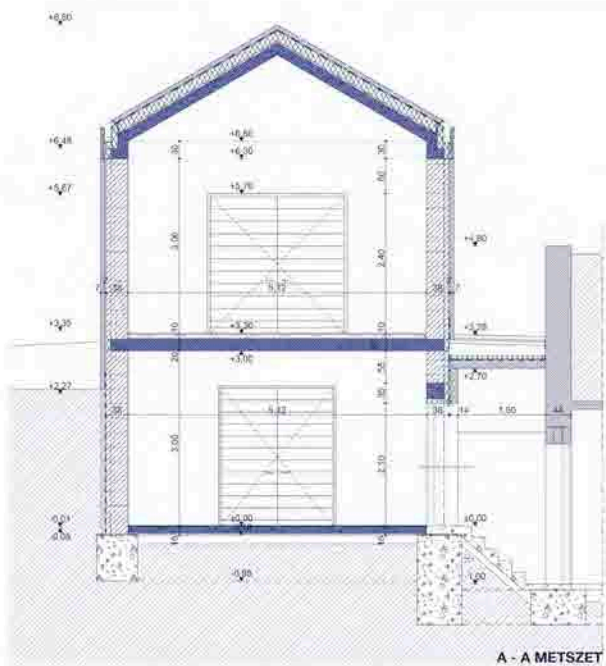
B

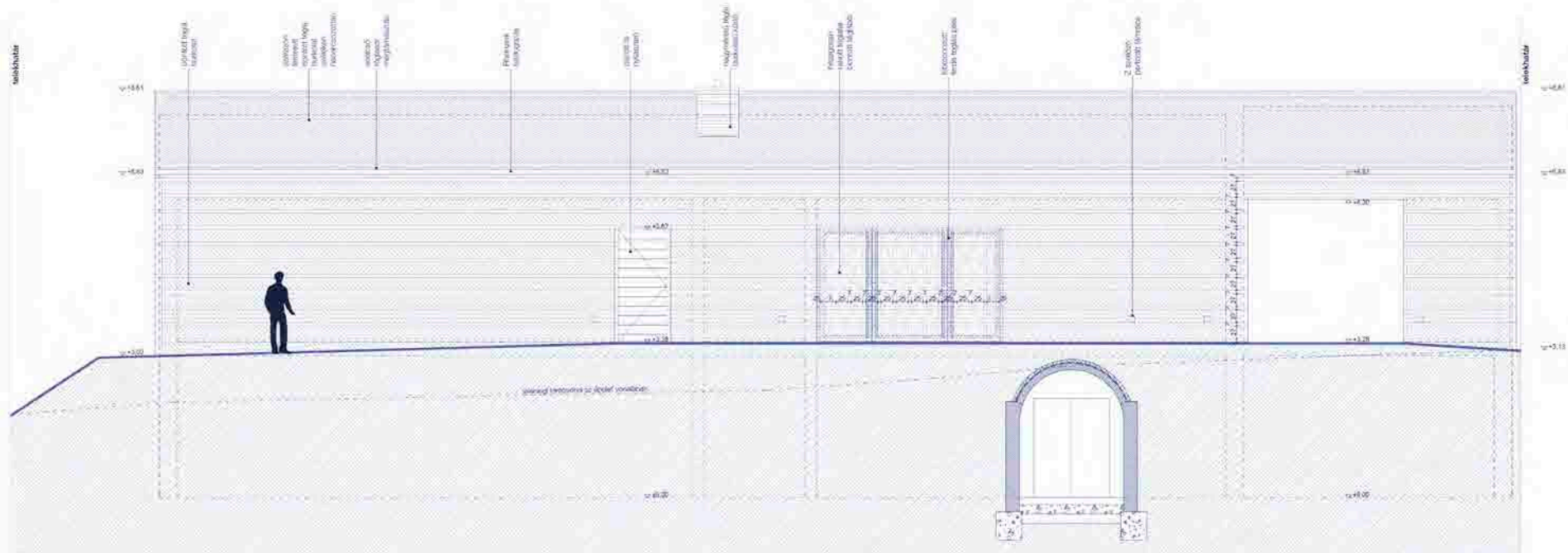
B - B METSZET

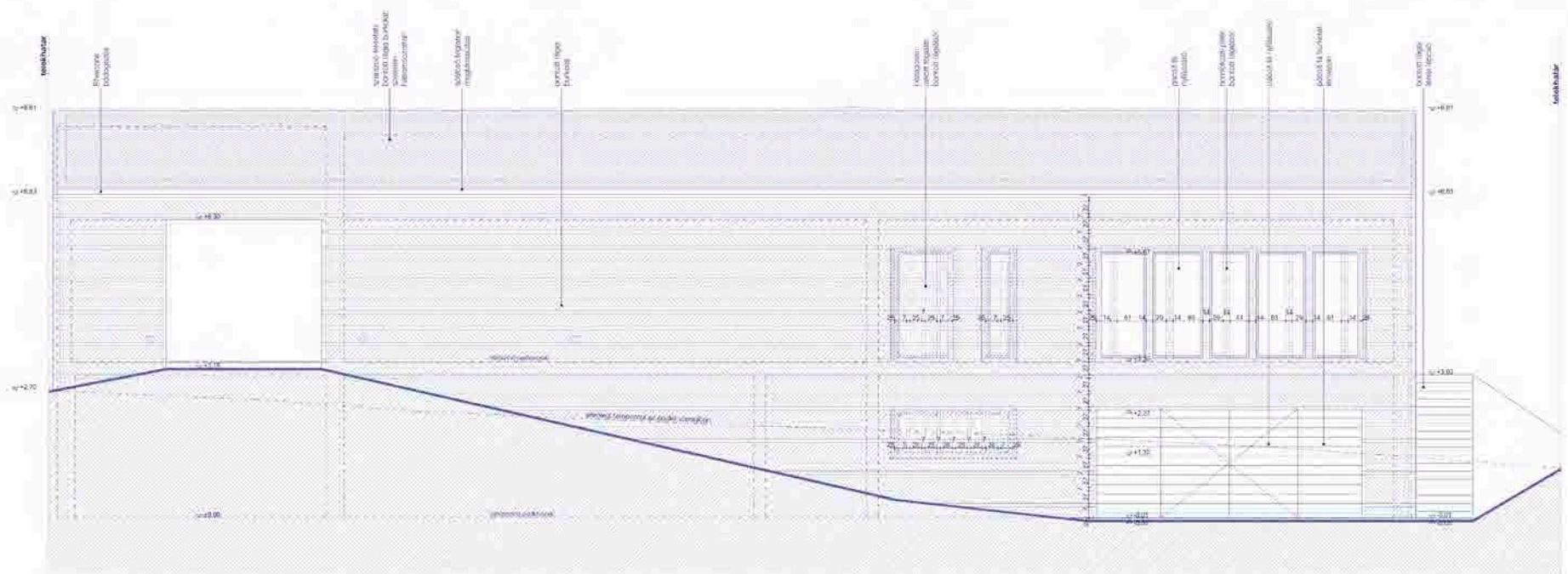
A - A METSZET

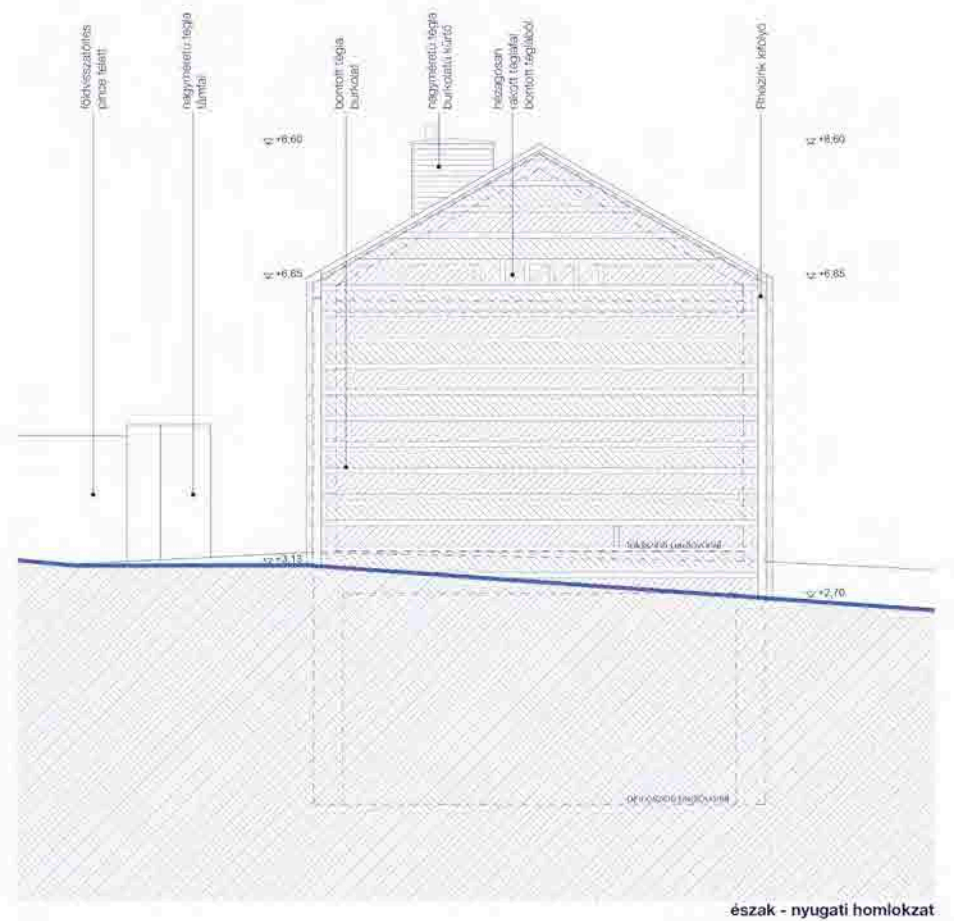
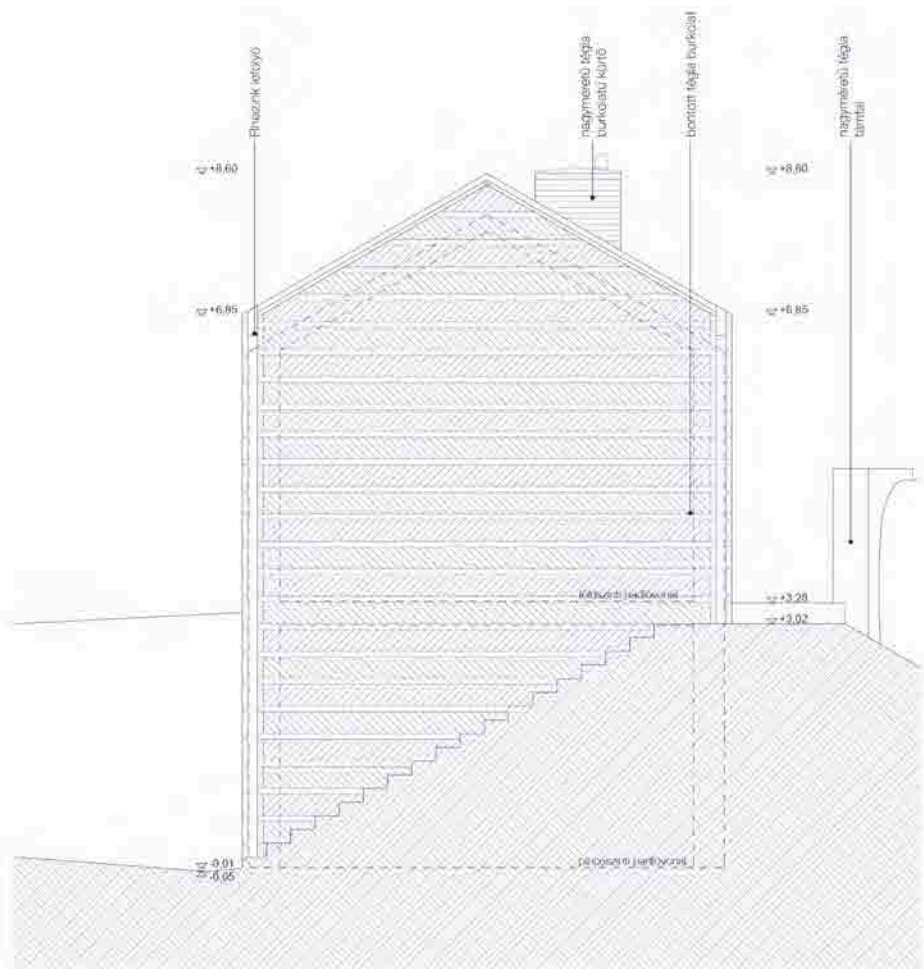

észak - keleti homlokzat

dél - nyugati homlokzat

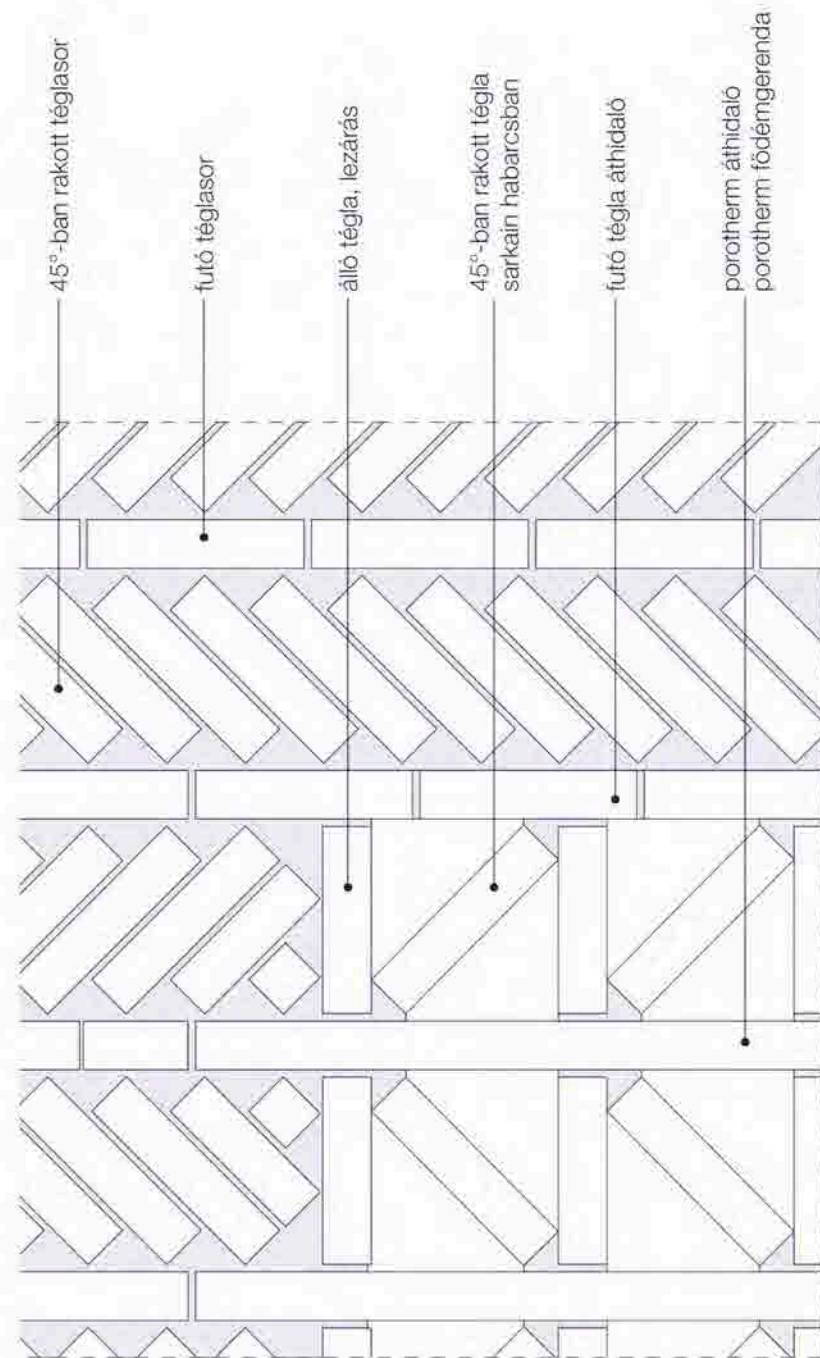

Az épület formálásánál a terep adottságok és a táj nevezetes pontjai is szem előtt voltak. A homlokzat és az épülettömeg kialakításnál az egyszerűség elérése volt a cél. Az épülettömeg hosszan elterül a telek teljes szélességében és nyugodtan, egy tömbként áll. Nincs rajta semmi felesleges tömegjáték. Ez két okból volt fontos. Az egyik ok, hogy a távolból szemlélőt ne zavarja meg egy tájidegen és öncélú épület. Engedje a mesés tájat érvényesülni és húzódjon vissza a második vonalba. A másik ok, hogy a már említett sváb mintára kialakított gazdasági épületek és pajták is hasonlóan egyszerű tömegűek voltak, csak a téglajátékosága bolondította meg a homlokzatot. Ez közlelről érzékelhető, de távolról csak a tömeg érvényesül és a természetes anyaghasználat. A díszességet a teljes

homlokzaton végigfutó téglarakás biztosítja, amely a tetőre is felkúszik. Így a tetőn nem cserép kap helyet, hanem a koporsófödém egyhéjú melegtetőként működik és lapostető rétegrenddel van kialakítva, amely biztosítja a tető vízszigetelését. A tető különleges és egyedi megjelenésű, de idomul a régi hagyományokhoz.

2. TÉZIS:

Nem a régi mintákat és nem a régi épületeket kell visszaépíteni bármi áron. Ha átlátjuk, hogy mit és miért tettek őseink, majd a célt elérjük egy új úton, vagy akár egy régi elem átértelmezésével, akkor az új út, vagy értelmezés kapcsolatot teremthet a réggel.

homlokzat kialakítás részlete

A kivitelezés megkezdése előtt jött az új gondolat, amely felborította a koncepciót. Azt kérte a megrendelő, hogy a komplexum alkalmas legyen szálláshely szolgáltatásra is. Így teljesen új koncepciót kellett kidolgozni. Mivel a program megváltozott, elképzelhetővé vált az is, hogy az eddig idillikus helyszín többé már nem lesz ideális. Azt kellett megvizsgálni, hogy mi hiányzik a jelenleg működő pincénél. Arra kellett törekedni, hogy ne az épület

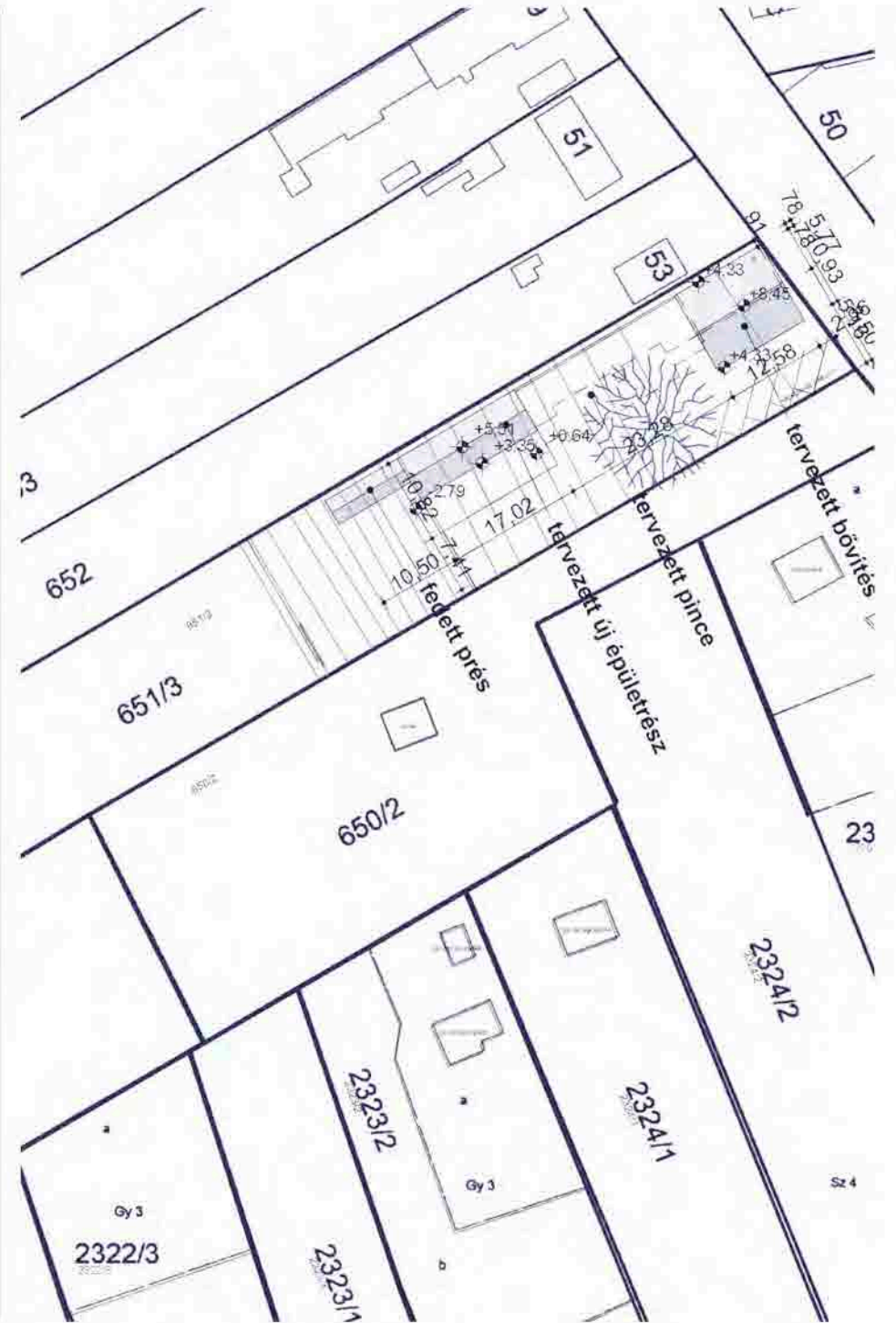
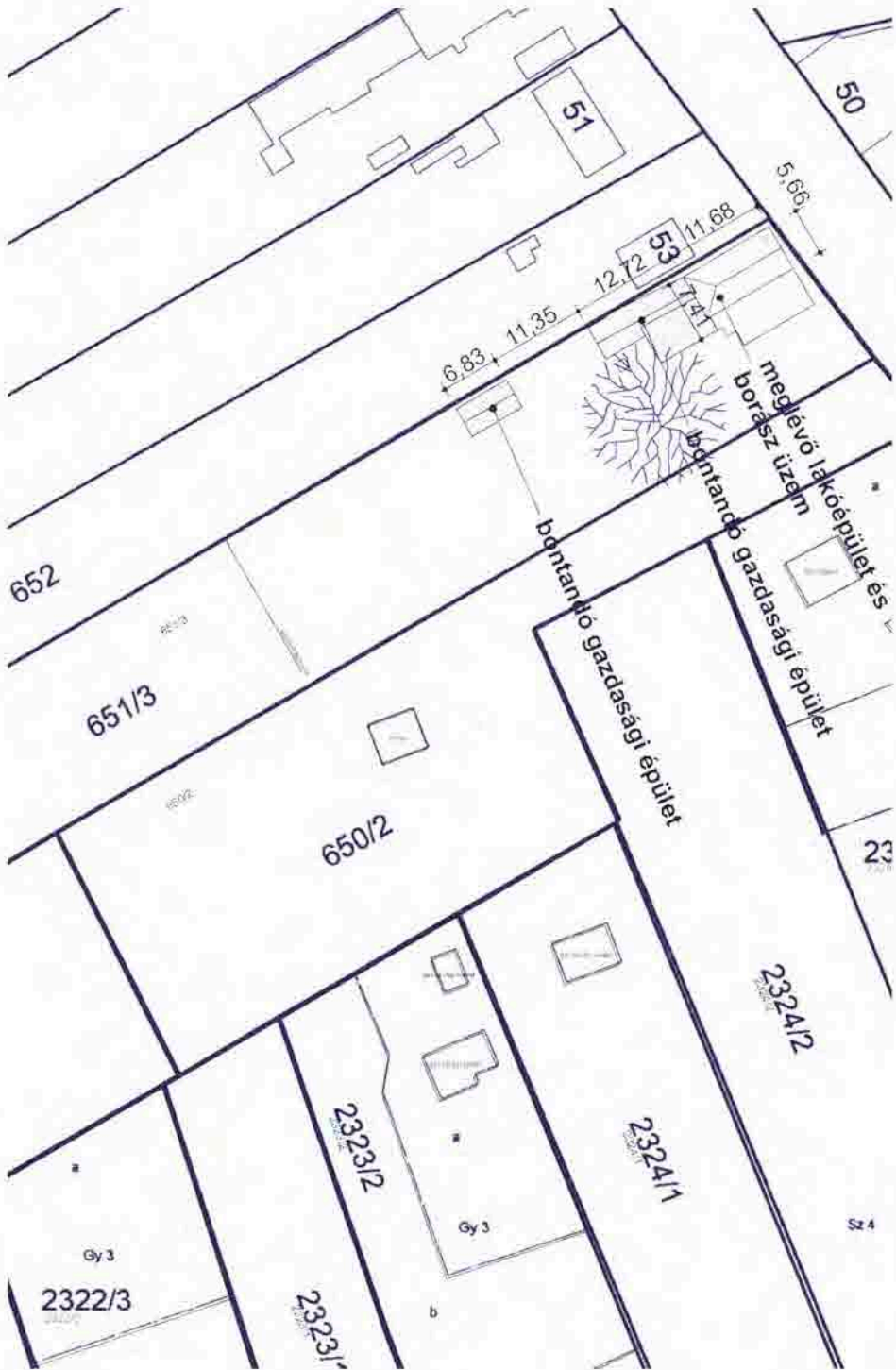
másik telken való megnövelése árán - a szőlőtőkék rovására - érijük el a funkciók egy térbe sűrítését, hanem racionalizáljuk a meglévőséget. Ez a gondolat sikert aratott. Ennek az volt a legnagyobb előnye, hogy így az eredeti tervezési telket teljes egészében át lehetett adni a természetnek és a szőlő termesztésnek. A jelenlegi rendezetlen és additív beépítés tisztázásra került, a felújítás után szép környezetben kialakított előtereként szolgál majd az új

pincének. Tulajdonképpen két, az épülethez hozzá ragasztott melléképület elbontásával kialakítható a föld alatt az új boltosított pince és még a régi pincével való összekötés is megoldott lesz. Így egyik pincéből a másikba könnyen át lehet hordani a bort, hordókat stb. Ez is pozitívuma az elrendezésnek. A meglévő lakóépület déli irányban történő minimális növelésével, illetve az egykori terasz beépítésével, valamint az így kialakult új

épületrész tetőterének beépítése után, elérhetővé vált egy viszonylag nagyobb hasznos alapterület, amelyet szálláshelynek szánt az építető.

3. TÉZIS:

Minden esetben a meglévőségből kell kiindulni. A rendelkezésre álló épített környezet racionalizálásával új terek nyílnak, amelyek új lehetőségek is egyben. Nem kell minden esetben kizárólag idealizált gondolatokat keresni. Alázatos építészeti magatartással a már kialakult környezet előnyei hozzá is adnak az új épület értékeihez. A régi épületek átalakításával és bővítésével itt is a kialakult beépítéssel harmonizáló, az igényeknek és a környezeti adottságoknak alárendelt épület született, amely kedvezőbb, mint a kiindulási koncepció.

eredeti állapot

bontás közben

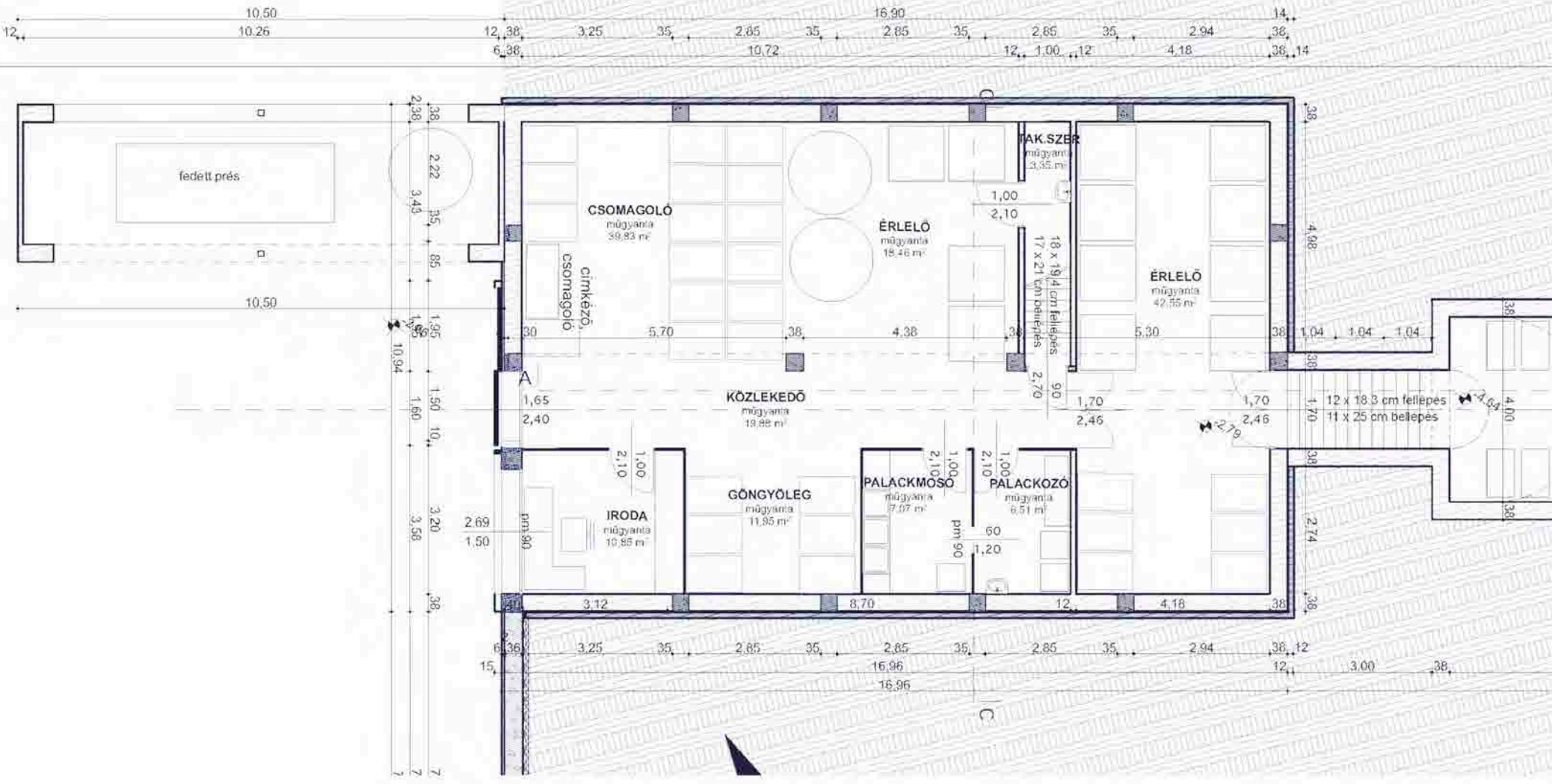

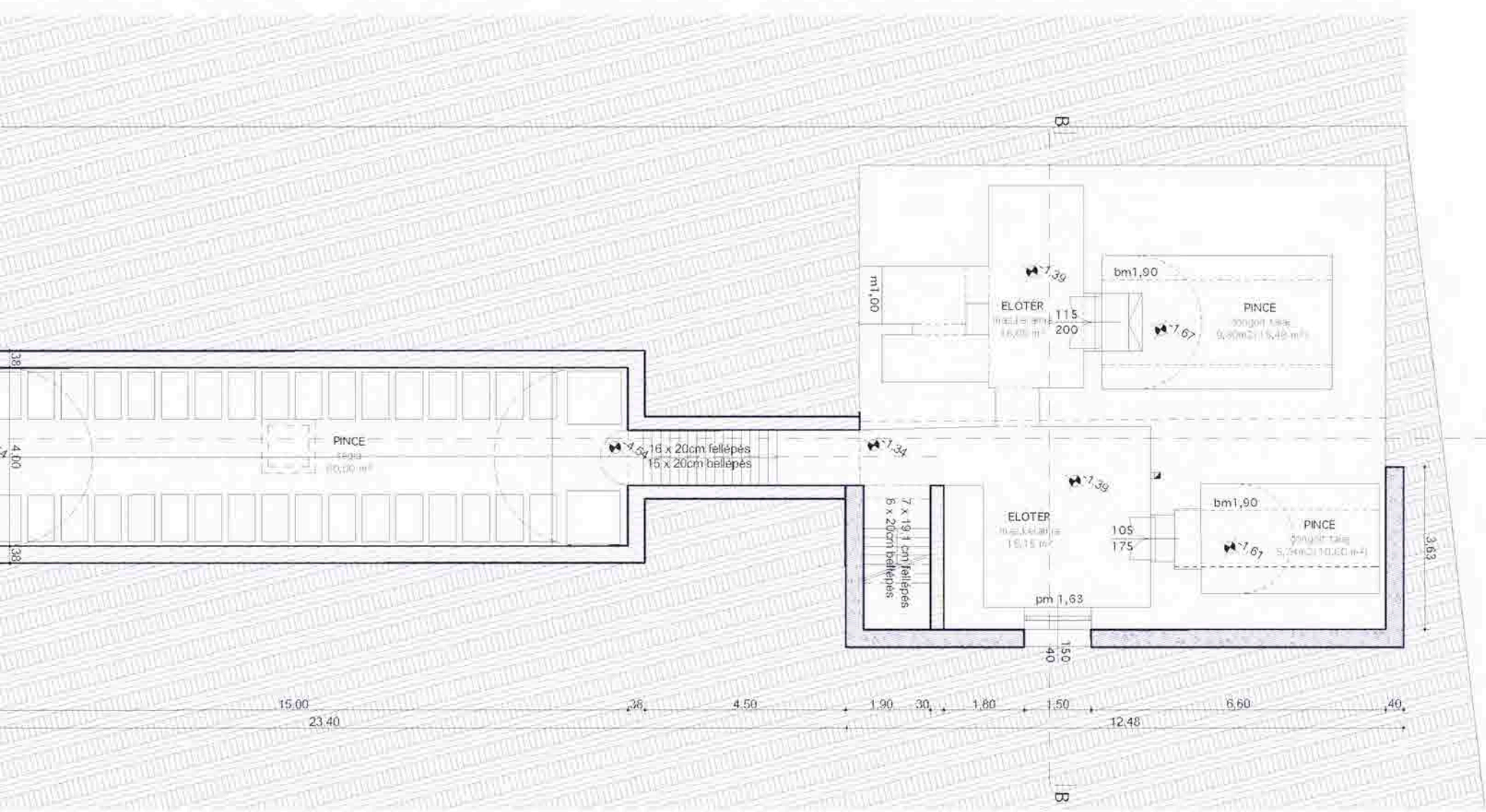
eredeti állapot

építés közben

PINCÉ
szegély
10,00 m²

16 x 20cm fellépés
16 x 20cm balépés

7 x 19,1 cm fellépés
6 x 20cm balépés

ELOTÉR
m=1,61,00 m
16,20 m²

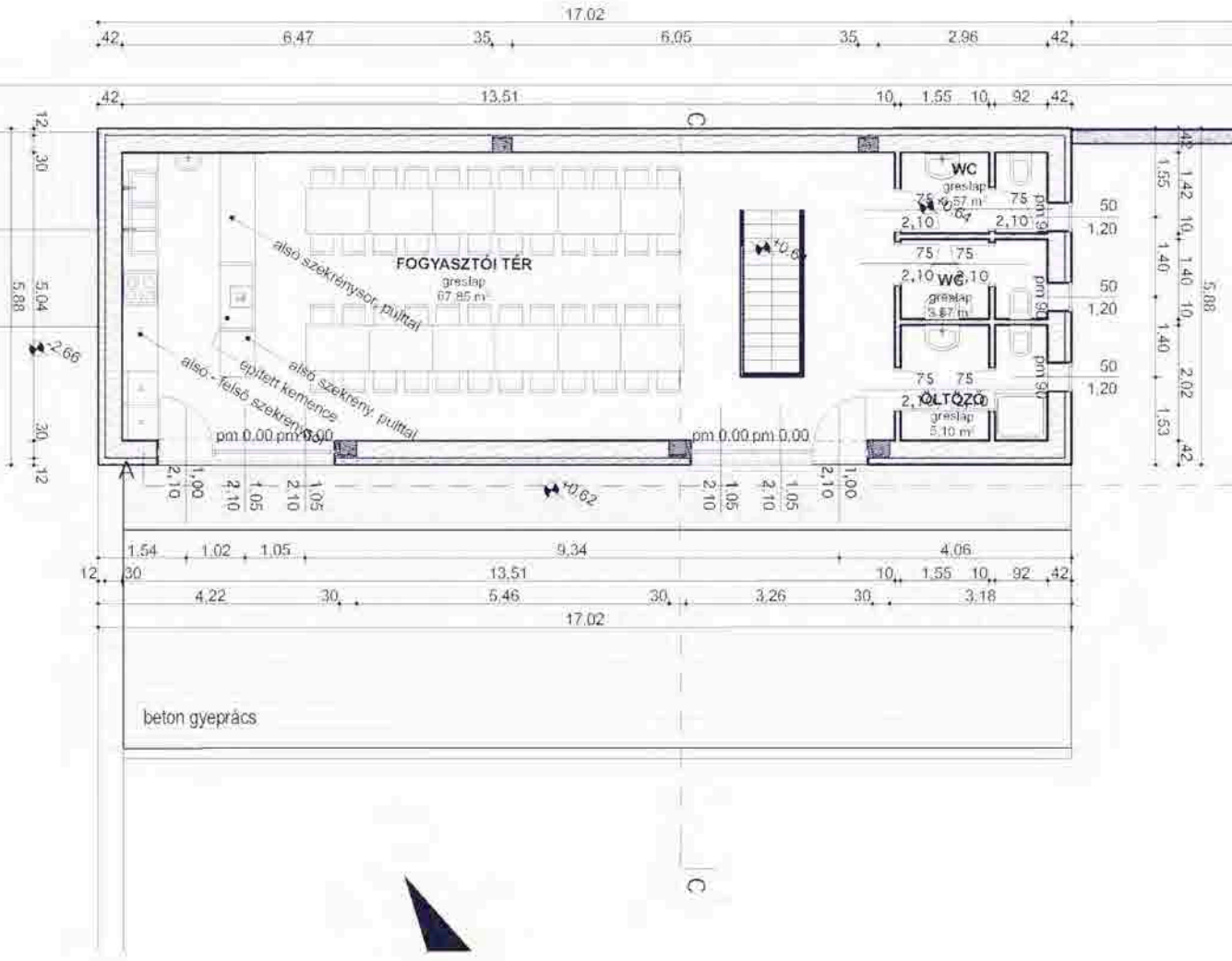
PINCÉ
szegély tábla
9,95m² (1,5,48 m²)

ELOTÉR
m=1,61,00 m
15,15 m²

PINCÉ
szegély tábla
5,74m² (1,0,50 m²)

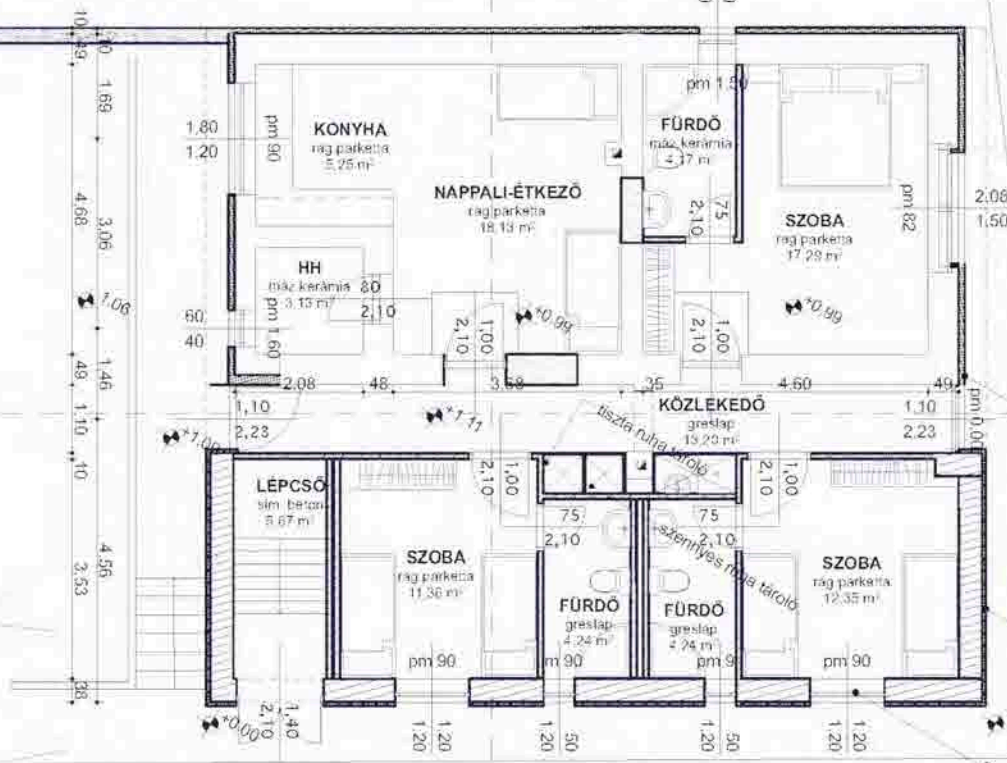
15.00 23.40 2.36 4.50 1.90 3.00 1.80 1.50 12.48 6.60 4.00

3.63

23,64
23,64

10, 11,68
10, 11,88
10, 33 5,91 3,35 1,50 1,10 3,00 49,10

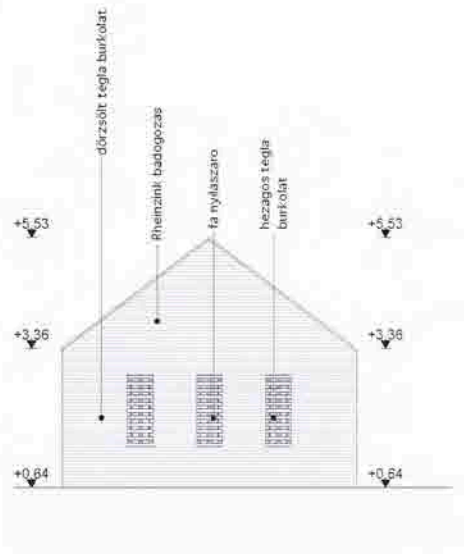

10,49 2,91 5,76 4,68 3,40 10,93 1,10 1,04 4,07 4,01 4,56 6
A
10 cm hossz
6 cm hossz
fa nyílászáró

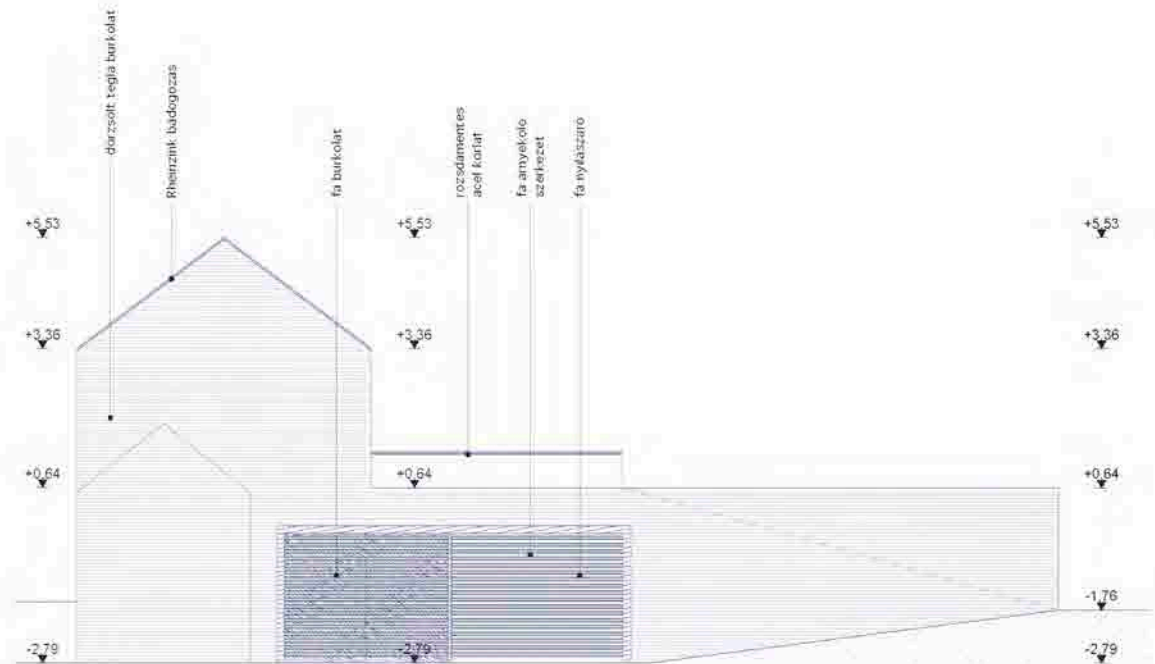
1,13 2,46 2,05 2,60 2,05 2,17
38 1,50 10,12 3,19 10,14 10,10 1,40 10,14 10,10 3,49 38

B

izdasági épület

Észak-keleti homlokzat

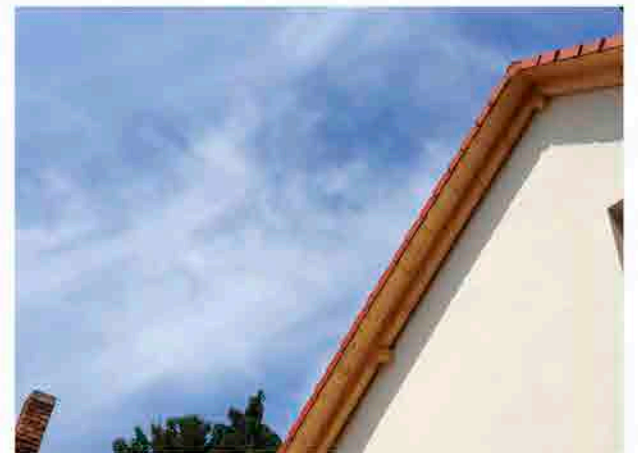
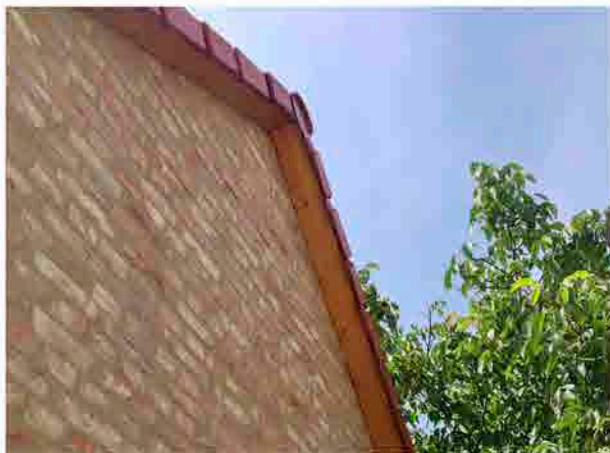
Dél-nyugati homlokzat

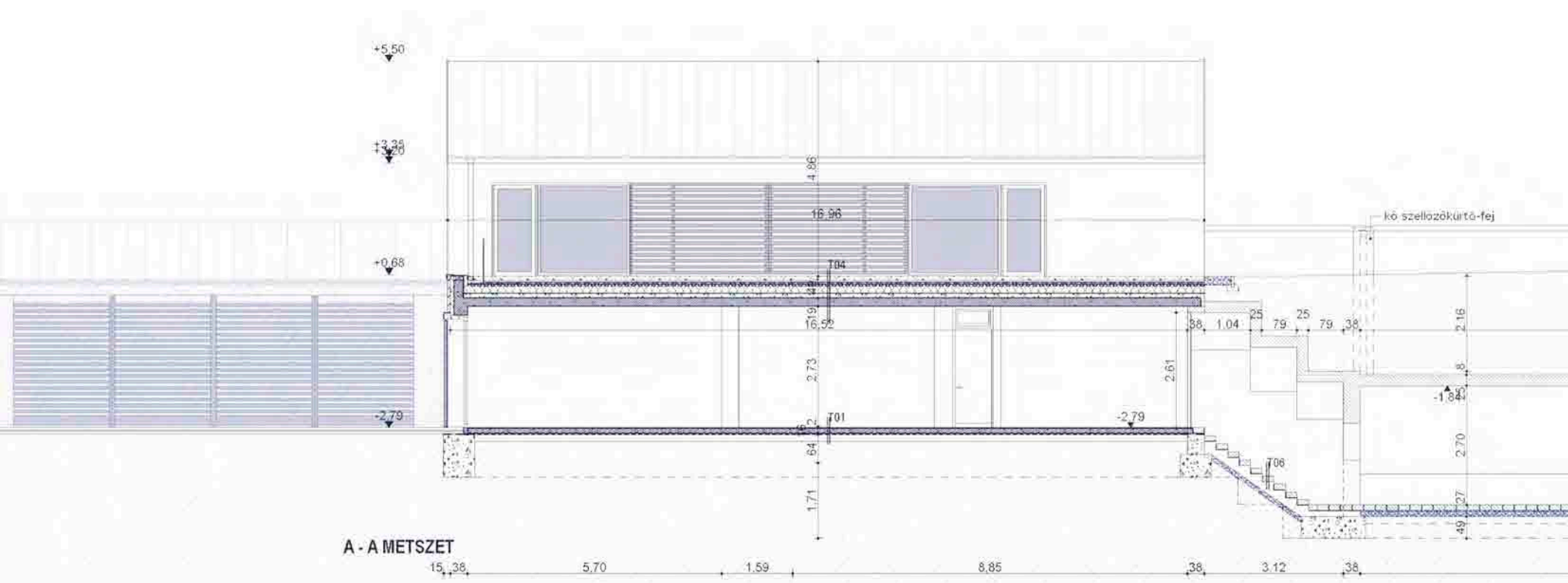
Az új üzemi rész felépítése hasonló módon került kialakításra, mint az első koncepcióban. A felső részen került kialakításra a fogyasztói tér. Az épülettömeg elhelyezésének köszönhetően az épület mellett így még egy nagy panorámás teraszt is ki lehetett alakítani, amely így nagyobb

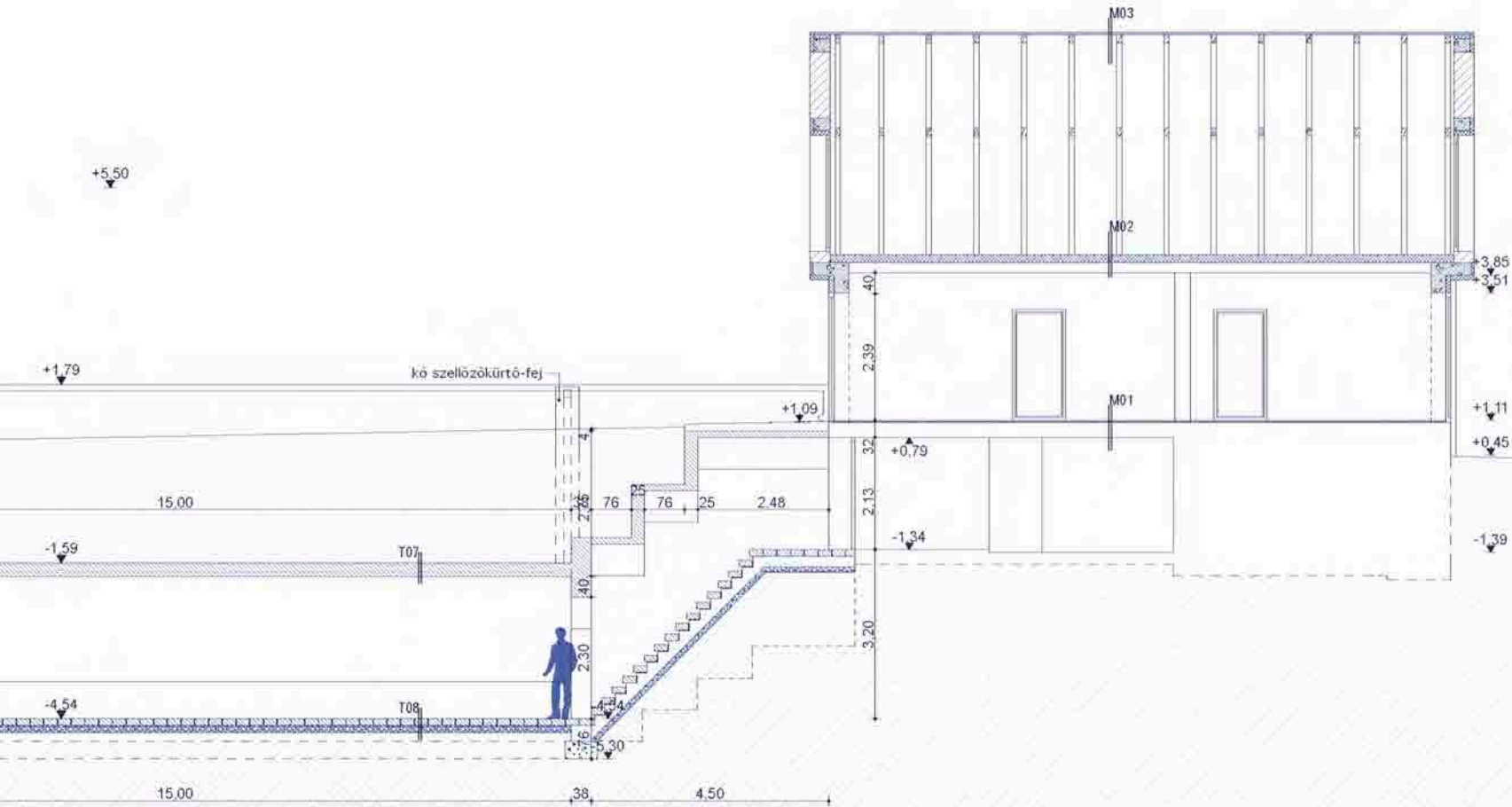
rendezvények helyszínéként is szolgálhat. A terasz mellett lehet lejutni az üzemi részhez. Innen kezdődnek a szőlőtőkék is. A fogyasztói térből is van lehetőség a pince megközelítésére, így a kóstoláskor a bort könnyen fel lehet hozni, valamit a vendégeket is invitálni lehet egy pince bemutatóra. Az alsó rész a

meglévő pincével kiegészülve méretében és használhatóságában is jelentősebb, mint az előző esetben. Így alakul át egy jónak tekintett terv egy új összetevő hozzáadásával. Tanulásként leszűrhető, hogy minden kívánt funkciót ki lehetett volna alakítani az eredeti telken is, de ha a

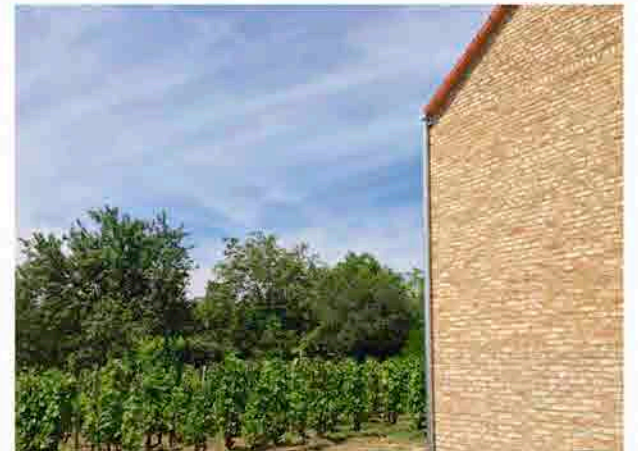
környezeti adottságokat maximálisan figyelembe vesszük, akkor így jobb megoldás született hosszú távon, és ez az, amit mind az organikus építészeti irányzat, mind a terroir szempontjai alapján - úgy vélem - sikerrel valósított meg az új terv.

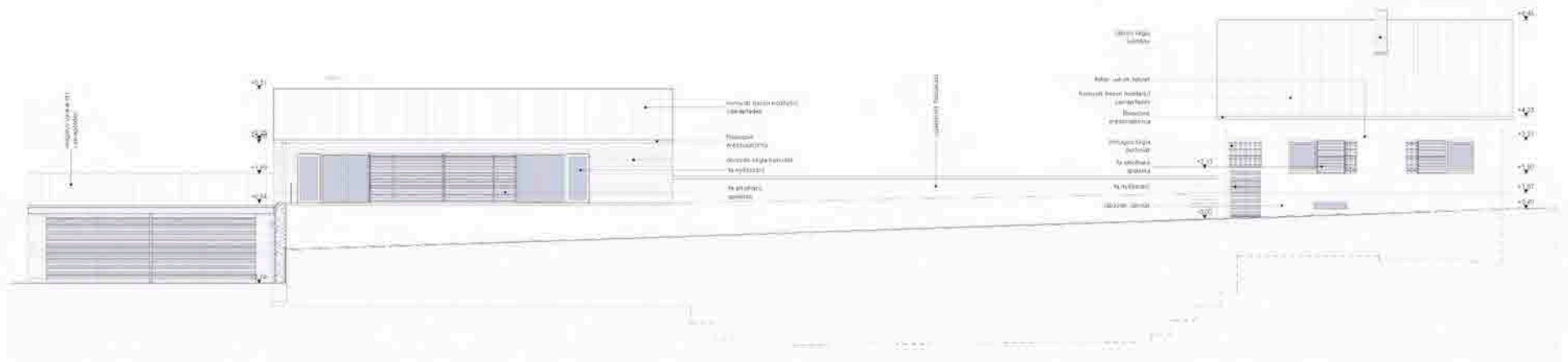

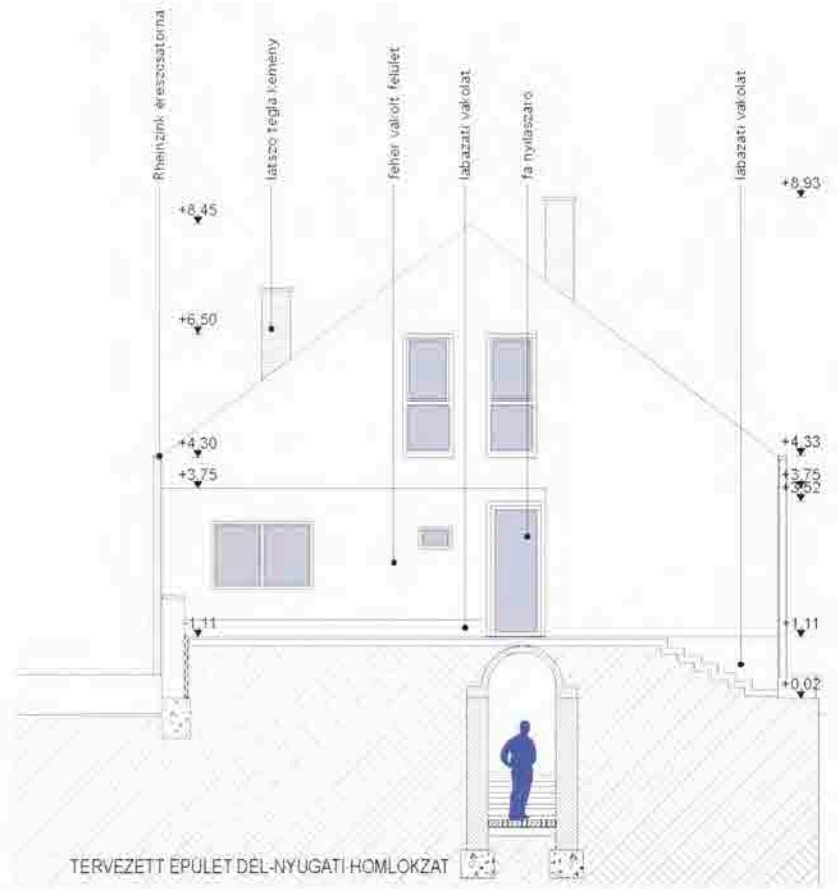
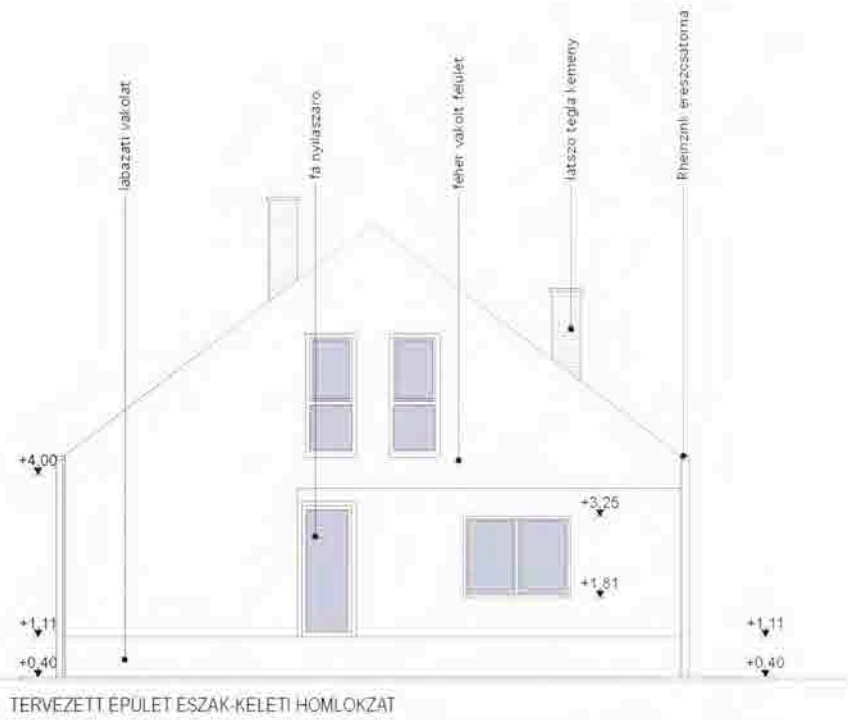

TERVEZETT ÉPÜLET DEI-KELETI HOMLOKZAT

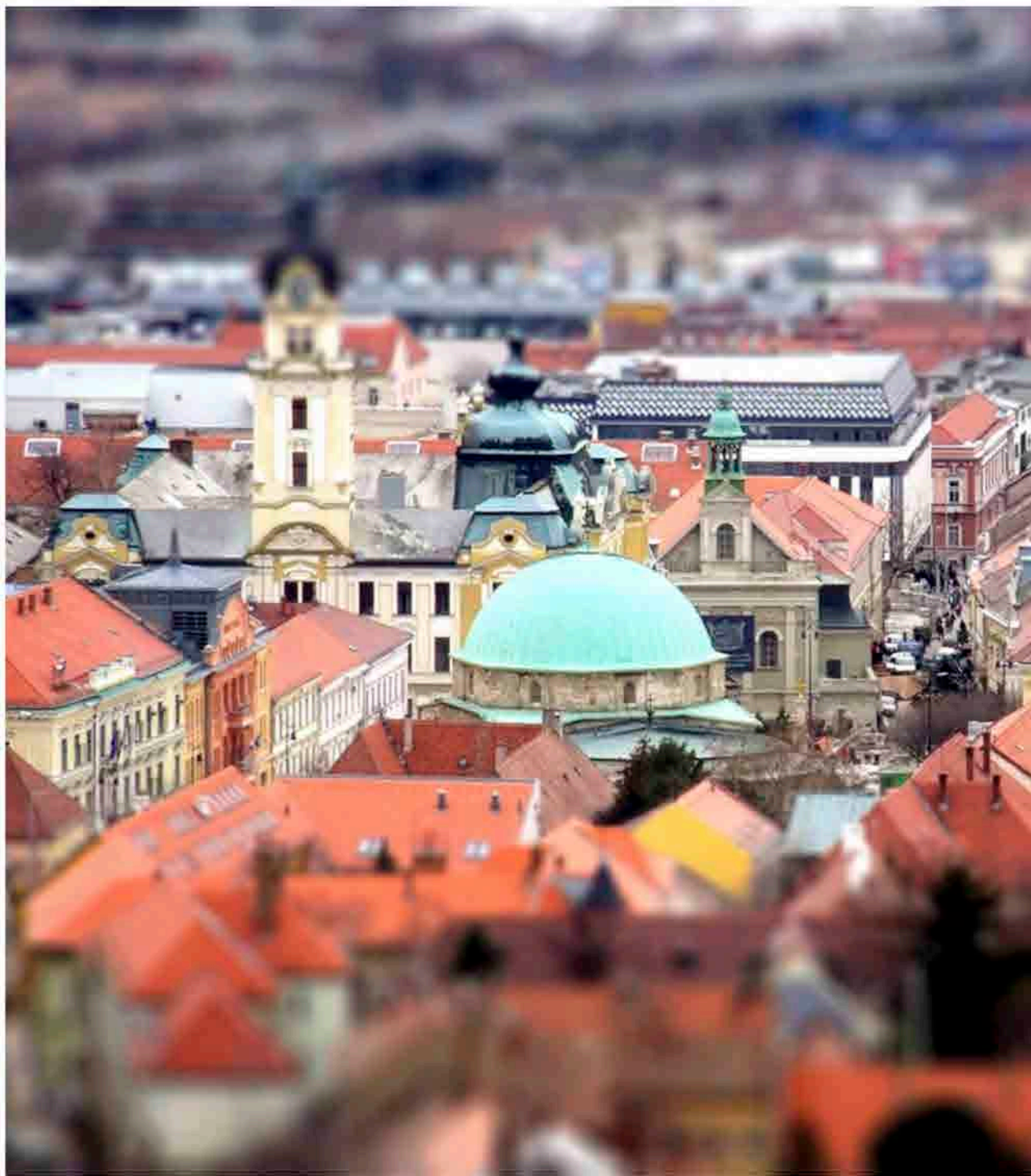
TERVEZETT ÉPÜLET ÉSZAK-NYUGATI HOMLOKZAT

Élet a város felett

A jómódú pécsi polgárság a XIX. század közepétől villákat és nyaralókat épített a Mecsek lábánál elhelyezkedő dombos szőlőskertekbe. Ezt a területet nevezzük Frühweisz-nek. Ekkor épült a ma MTA székházként működő Vasvári villa és a világhírű kesztyűgyártó Hamerli család is itt alakította ki kétholdas szőlőbirtokát. Egykoron ez volt Pécs gyümölcsöskertje, itt pihenték ki a mindennapos fátalmakat a pécsi polgárok. Ma a meredek lejtőn kiépített út vezet fel a Mecsekre, de nem is olyan rég a Barbakán bástya fölötti részt jobbra csak földes utakon lehetett megközelíteni a szőlő és gyümölcsöskertek között. A Székely Bertalan utca egy völgy alján halad végig, ez az egykori Frühweisz dűlő. Az utca egészen a Mandulásig tart.

Régebben a pécsiek nyaralói, présházai voltak itt, de mára többnyire családi és társasházak övezet. A XIX. század második felében kezdték el felszámolni a présházákat és a Mecsek oldalon megjelentek a tehetősebb polgárok több emeletes házai. Találni lehet itt még több olyan villát, amelyek az egykori polgári világból megmaradtak, de ezen a környéken van például Forbáth Alfréd által tervezett Bauhaus

épület is. A környéken még ma is gyakori vendég a róka, vagy a mókus. Egy hosszú hideg tél alkalmával többször láthatunk még a tájból fel-fel tűnő őzet és vaddisznó családot is. A XX. századtól kezdve megindult folyamatként a Mecsek oldal drasztikus beépítése. A szőlők és gyümölcsösök eltűnése és lakóövezetté alakulása egyre gyorsabban történt. Nagy lehetőségek nyíltak meg a

befektetők és telekspekulánsok előtt, így sajnos tájidegen, többemeletes lakóházak épültek több helyen. A sörgyártól a Donátusig húzódó útszakasz mellett különösen zavaró beépítés alakult ki. Más igények kerültek előtérbe, így minden szabad négyzetméter beépült, tönkretéve a kistelkeket. Ez önmagában még nem lenne probléma, de a beépítés módja hosszú távú következményeivel is

hátrányosan érinti a várost. Mi tűnt el a gyümölcsösökkel? A zöldfelület. A probléma ezzel nem az, hogy kevesebb zöldfelület közvetlenül hiányzik az embereknek, hanem annak közvetett hatásainak hiánya okoz feloldhatatlan ellentéteket.

A Mecsek Pécs város tüdeje. A domboldal, a völgyek, a dűlők, az utcák az érhálózat. A város szíve pedig a belváros. Olyan épületekkel körbevenni az ereket, amelyek a természetes anyagcserét nem akadályozzák. A jó épület együtt él a környezetével és a lehető legkisebb mértékben zavarja azt. Olyan épületet kell kialakítani ebben a szituációban, amelyen a természet átfolyik.

4. TÉZIS

Az épületek magassága mellett azok arányrendszere is fontos. Pécs városának szabályozási tervében idővel megjelent egy olyan szándék, amely szerint a lejtőre merőleges tetőszélességet vissza kell fogni. Azért fontos, hogy a domboldalon keskenyebb épületek épüljenek, mert a friss hideg levegő így tud leáramlani a városba és a városi meleg, az elhasználódott, szennyezett

levegő a természet törvényei alapján gravitációs szellőzési móddal így képes cserélődni. Elképzelhető, hogy ez a szabályozás már későn született és a megépült bázikus épülettömegek, amelyek szorosan összeépültek, gátat képeznek e természetes folyamat a lejátszódásában. Ennek mi érezzük a káros hatásait, egyre több légúti megbetegedéssel

beteg van, egyre több ember küzd az asztmával és egyre többször lehet hallani a szmogriadó fogalmát is. A levegő öblítés hiánya mellett a másik súlyos problémát a nagy alapterületű házak és a hatalmas burkolt felületek okozzák. Ez a probléma a csapadékvíz elvezetésének a kérdése.

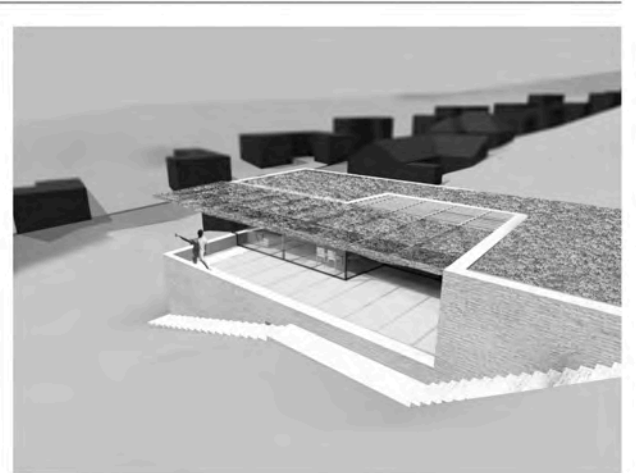
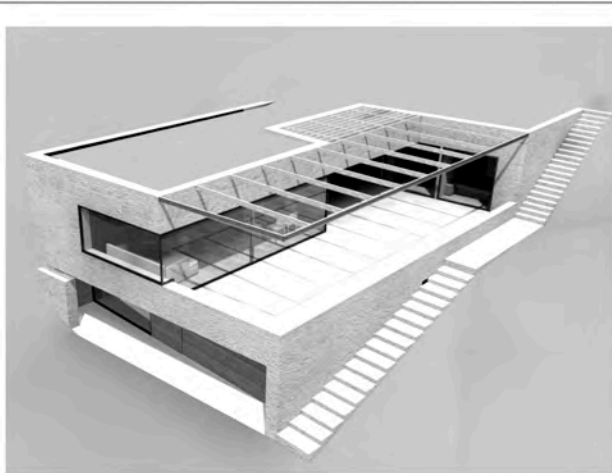

Amíg megvoltak kis kertek zöldfelületei és érintetlen volt a gyümölcsösök talajszerkezete, addig a víznek jelentősége volt. Őseink gyűjtötték az aranyat érő csapadékvizet a ház melletti hordókban és a föld alatt kialakított ciszternákban, ma viszont mindent kidobunk az utcára. Nem érték a csapadékvíz, nem tudunk mit kezdeni vele. Ez az elv egy hosszabb távú problémakörhöz is vezet, mert

ahogy megyünk előre az időben egyre nagyobb gondot fog okozni a vízhiány. Mivel a disszertáció témája nem ekörül a kérdés körül forog, így a jelenkor problémájára térek vissza. Ahogy régen felhasználták az értékes vizet, ma minden csepp az utcákon és utakon jelenik meg. Pécs szabályozási tervében ma már kötelező a csapadékvizet gyűjteni az olyan helyeken, ahol nincs kiépítve zárt csapadékvíz

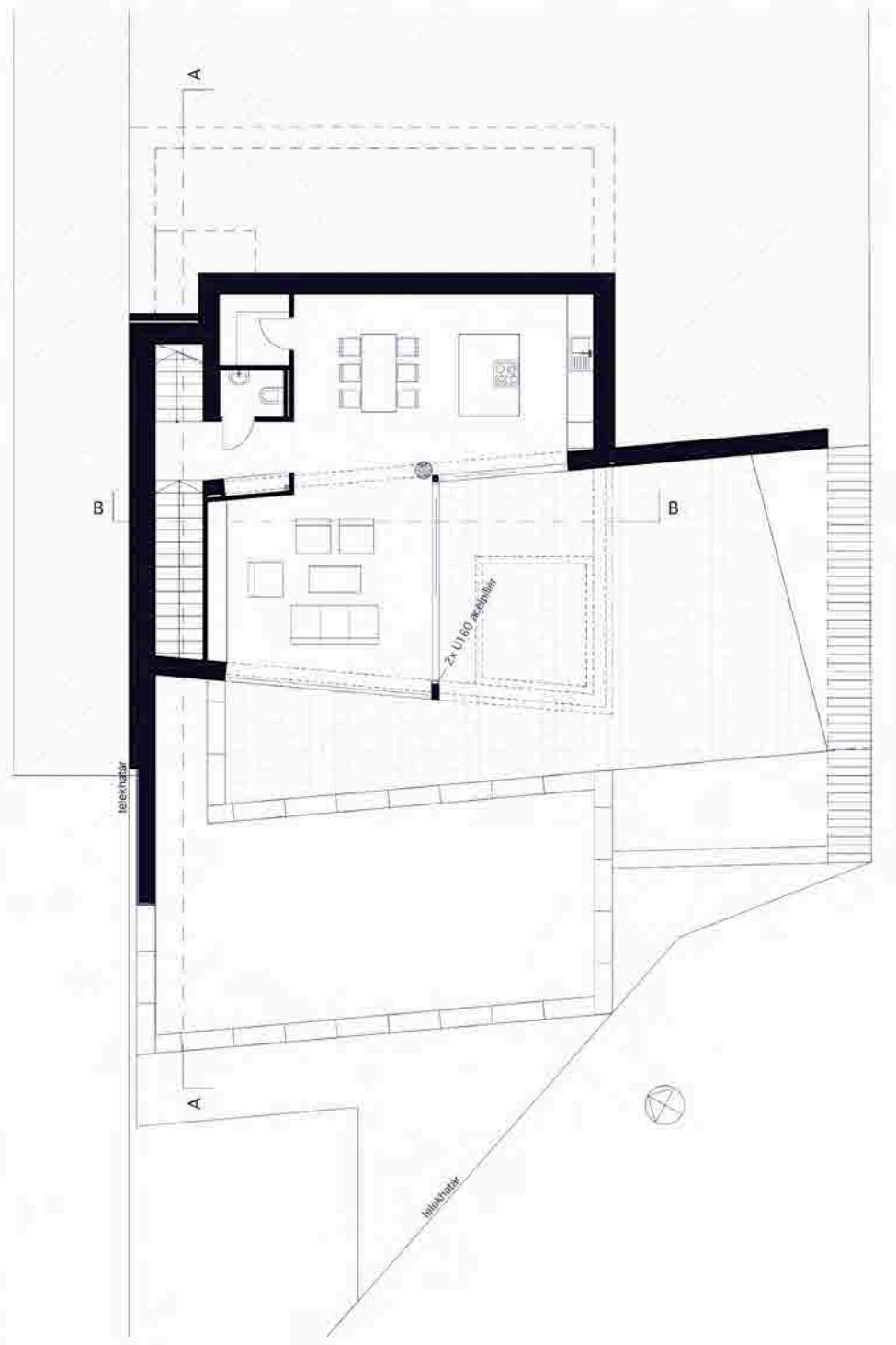
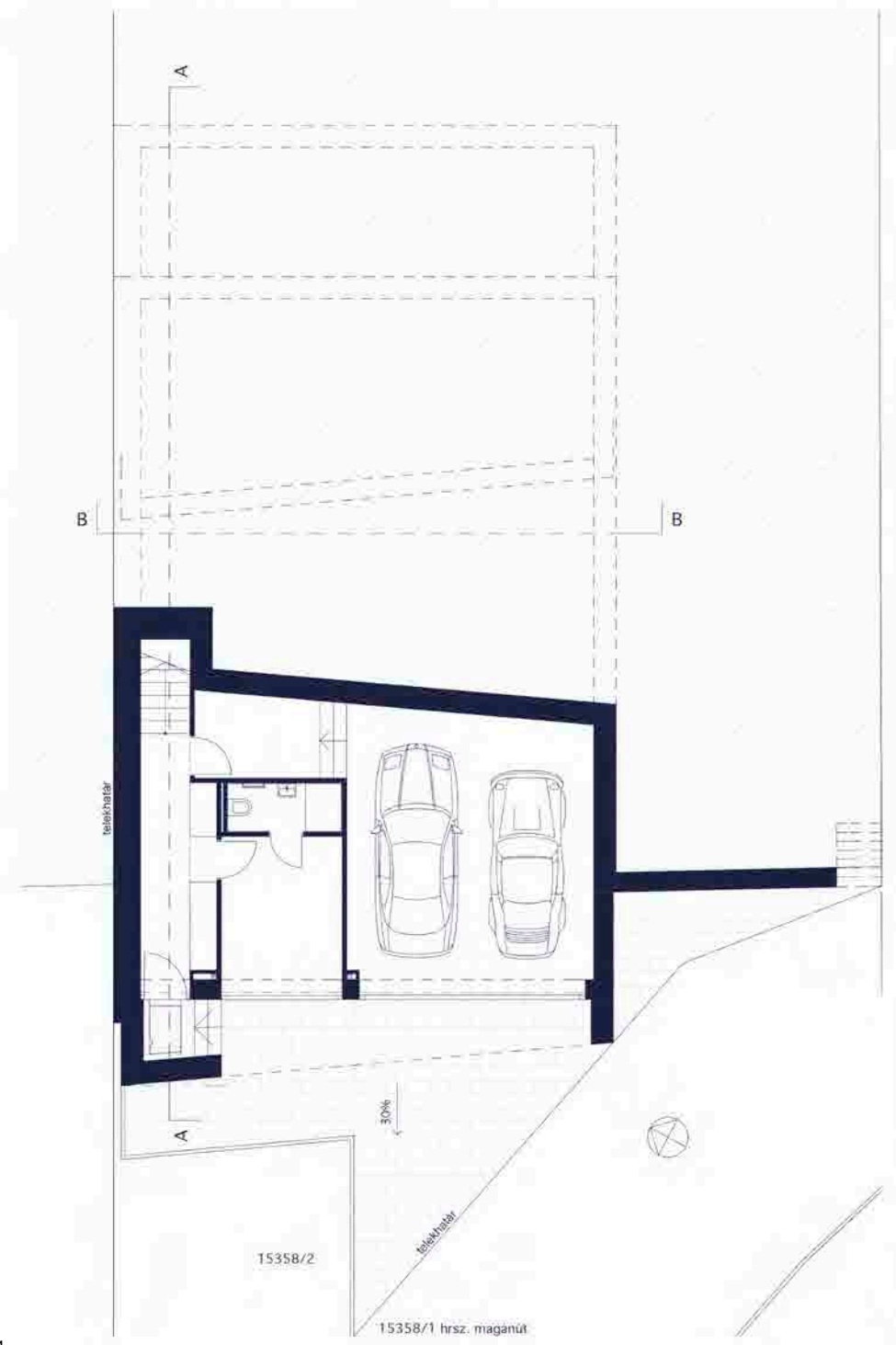
csatorna. Nem vezethető ki közterületre, legalább is közvetlenül semmiképpen. Ezzel csak az a baj, hogy ez a szabály csak az újonnan kialakítandó épületekre vonatkozik és a rengeteg meglévő épület ontja ki magából a csapadékvizet egy esőzés során. A sok burkolt felület és a hatalmas tetőfelületek nagy vízmennyiséggel terhelik az utcákat és a mai hirtelen, de a n a l n a g y o b b

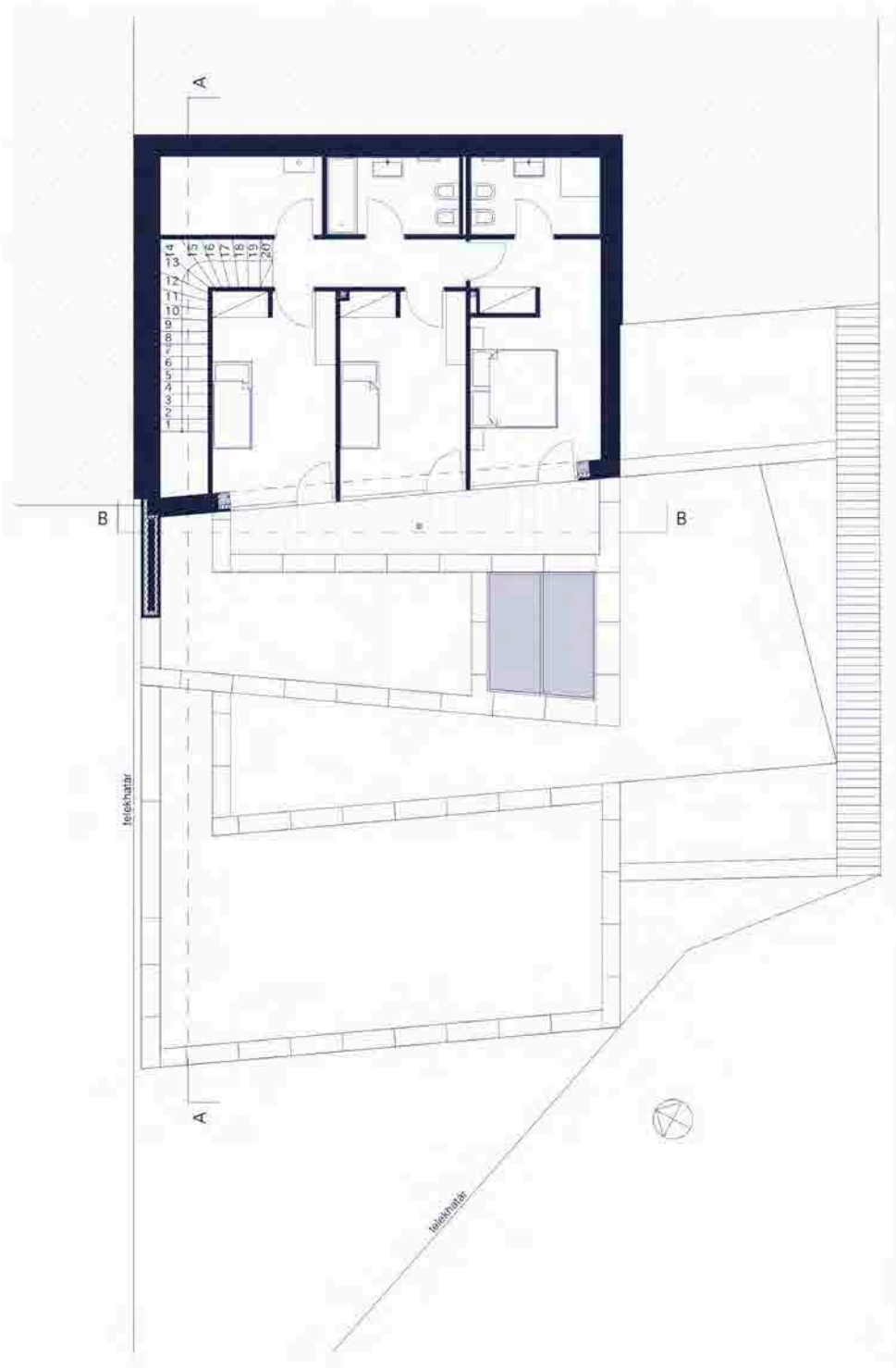
csapadékhozammal fellépő záporok elárasztják a belvárost. Nem képes elvezetni a rengeteg vizet a csatornahálózat. Egyesek még tovább rontanak a helyzeten azzal, hogy szabálytalanul bekötik a szennyvíz hálózatba a csapadékvizet. Ennek a következményeit - egy trópusi esőnek is beillő esetben - gondolom nem kell bemutatnom.

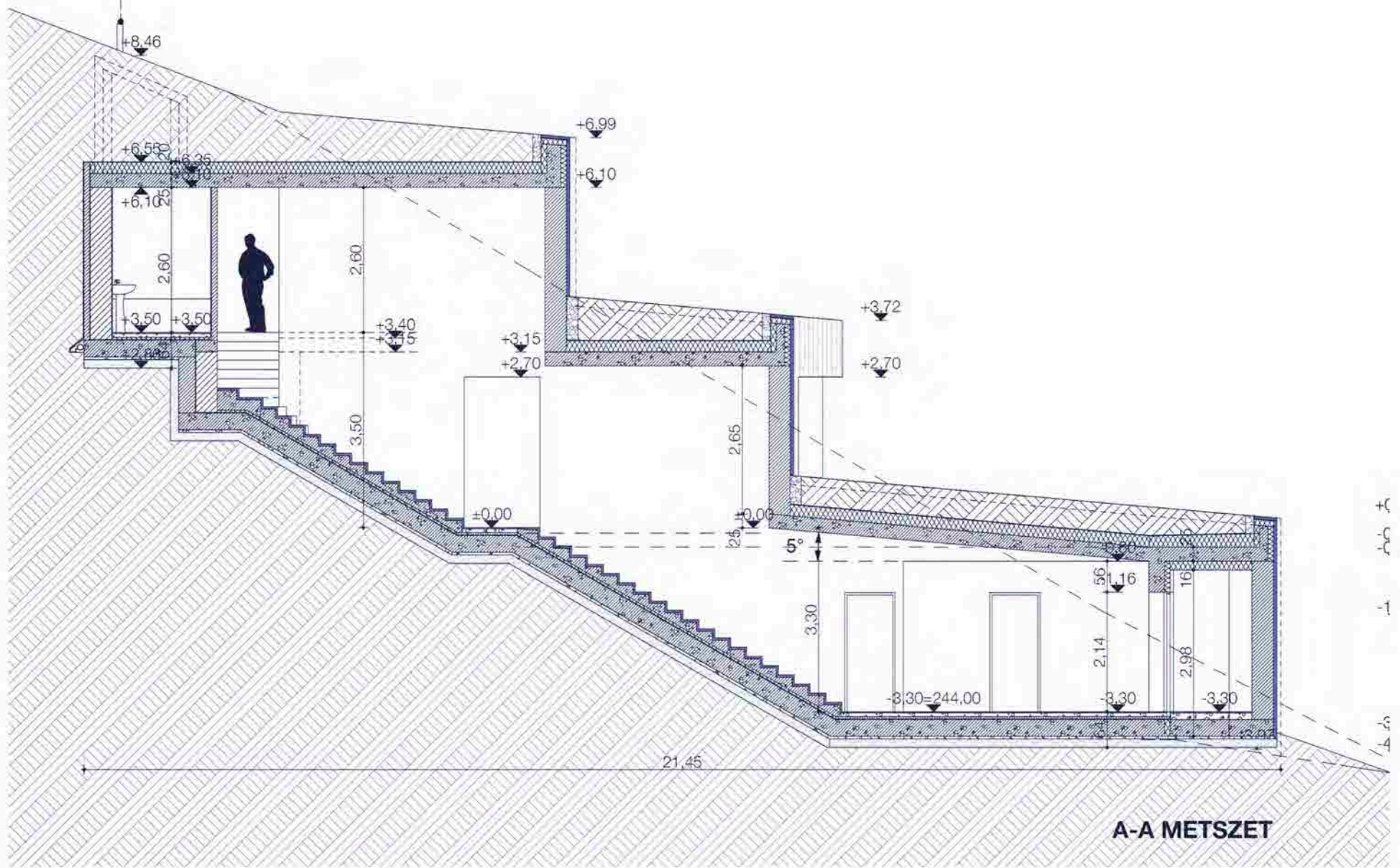
A tervezési feladat egy ilyen környezetben kialakítandó sorház volt, amelyhez a helyszínből is adódóan, az elején muszáj volt szkeptikusan közelíteni. Egyrészt a tervezési program, másrészt a meredek hegyoldal által generált problémák sokasága miatt tűnt különösen nehéznek a feladat. Három lakást szeretett volna a beruházó kialakítani a leválasztott telken. A projekt szerint egy négy fős családmoddellre kellett a házakat megtervezni. A tervezés elindult és létrejöttek az első koncepciók. Több variáció is született. Közös volt mindegyikben, hogy a garázs került az alsó szintre. Természetesen ez a húzás a terepadottságokat tekintve nem volt váratlan döntés. A domboldal olyan nagy mértékben meredek, hogy a garázs belső fala több mint egy szinttel volt a föld alatt. Ebből az következik, hogy több szint esetén vagy teraszos beépítést kell alkalmazni, vagy egy nagy bázikus tömegben kell elhelyezni minden teret. Amennyiben megoldható lenne garázs szint, valamint e felett egy emeleti szinten elhelyezni a szükséges tereket, abban az esetben a további variációk tarsolyban maradhatnának egy időre.

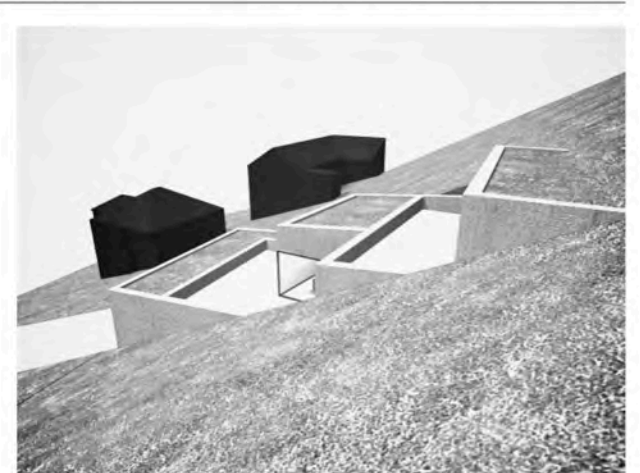
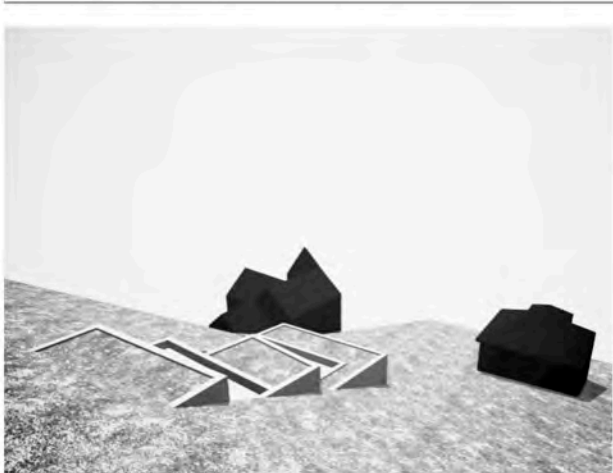

A teraszos elgondolás egyébként már ekkor közelebb állt a végleges koncepcióhoz, mint bármelyik másik ötlet. A tervezés során sokat segített Koller József tapasztalata és racionális látásmódja. Ilyen speciális környezetben nem elég jó elveket követni, a gyakorlati megvalósításuk is legalább olyan fontos. Első körben egy olyan épülettömeg került kialakításra, amelyben a garázs feletti emeleti rész egy szinten helyezkedik el. A teljes szint homlokzata túlnyúlik a garázs szint homlokzatán, ezzel védi a csapadéktól a garázs előtti területet. A megrendelőnek tetszettek az ötletek és elfogadta a vázlatterveket, így megindulhatott a vázlatok tervvé alakítása. Eközben már párhuzamosan futott a második ház tervezése is. Itt derült ki az, hogy hiába egyezik meg az alapkőzet, hiába egyezik meg a terület fekvése, még a mikroklíma is ugyanaz, a növényzet sem különbözik, a telek is hasonló, de a ház mégsem lehet ugyanolyan. Egyetlen tényező módosítja a ház alakját, szerkezetét, működését, elrendezését. Ez a tényező pedig nem más, mint az ember. Ennek a háznak a használója nem úgy kívánja használni a házat, mint tenné azt az első esetben épülő ház tulajdonosa. Minden ház így épül. Figyelembe veszi a környezetét és a kívánt szolgáltatásokat, majd tereket és élményeket próbálja meg formába varázsolni. Ettől lesz minden ház helyspecifikus. A környezeti és emberi tényezőktől.

NA 110 acél füstcső
turbós kazánhoz

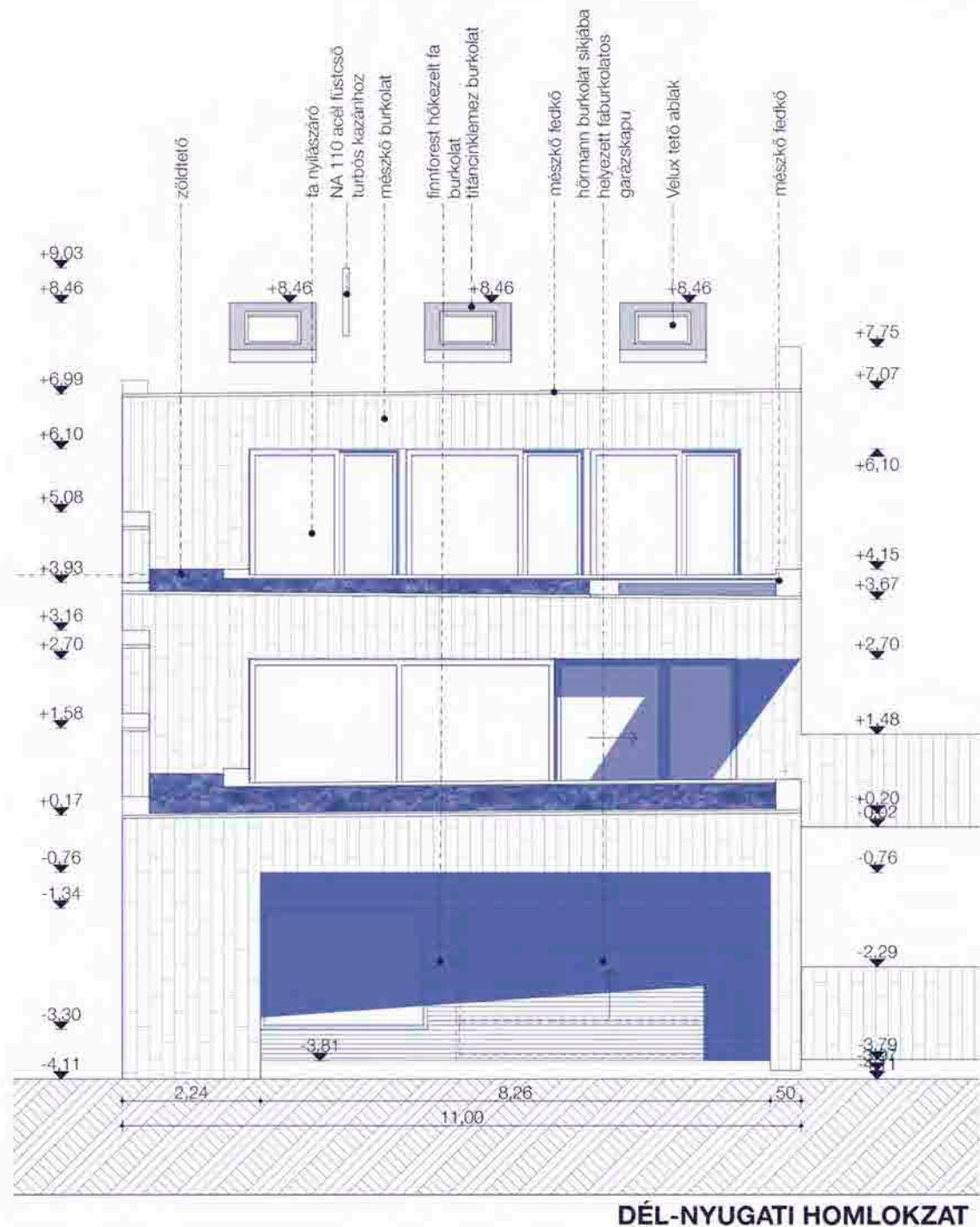

A-A METSZET

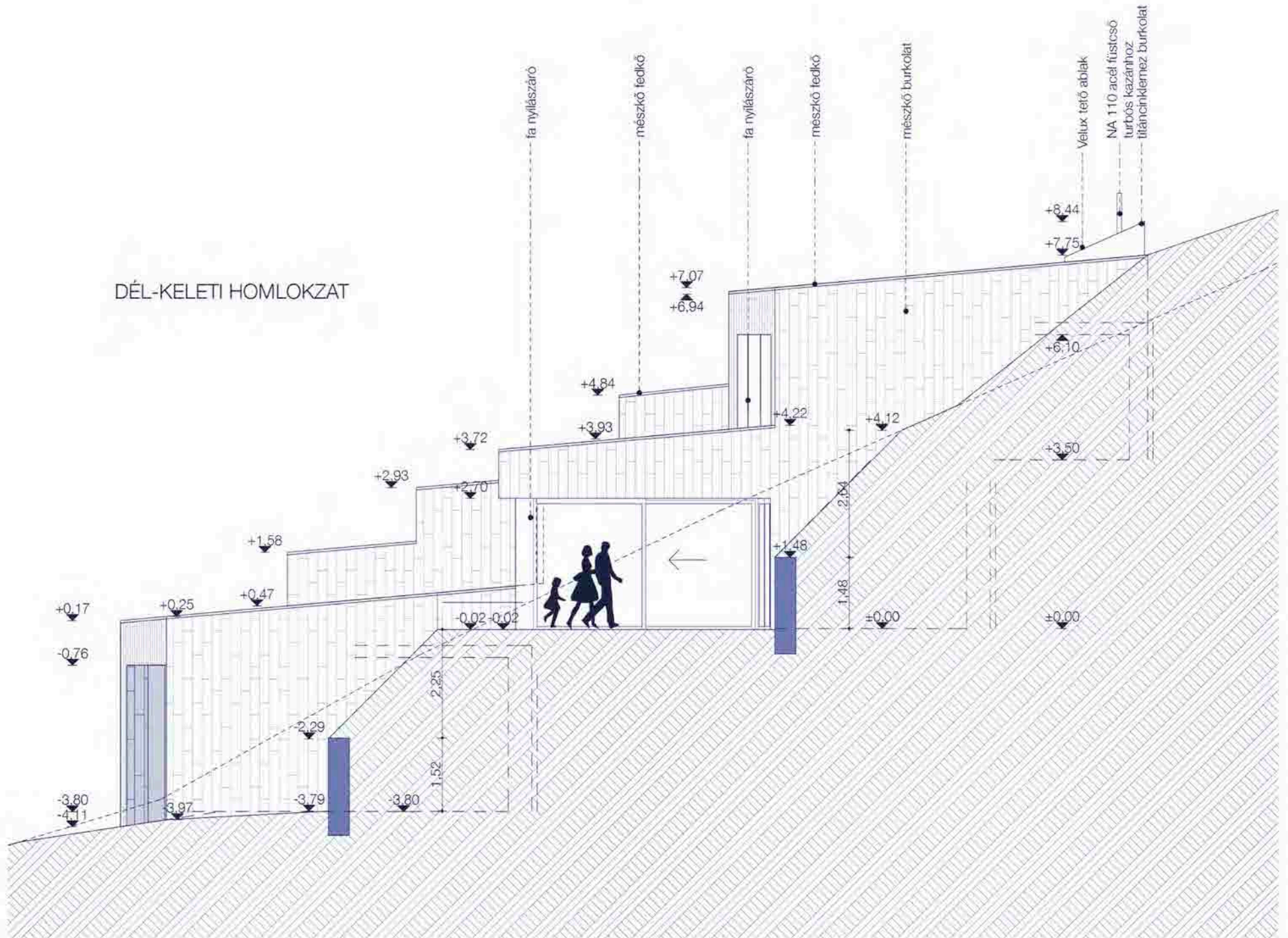

A második ház tulajdonosa annyi változtatást kért, hogy a két gyermeket elkülönített szinten helyezve - amennyiben elhagyják a szülői házat - e gyermekszint elzárható legyen, hogy gazdaságosan lehessen üzemeltetni. Ezzel a változtatással elengedhetelenné vált, hogy még egy szintet ráemeljünk az épületre. Így formailag hasonló ház terve született meg, amely mégis tartalmazza az elvárt funkcióból adódó egyediséget. A tervek kidolgozása során felmerült még egy probléma, amelyet az időközben elkészült geodéziai adatok okoztak. A feltételezett lejtő meredeksége azon a részen, ahová a házakat kívánták elhelyezni kedvezőtlenebbek voltak, mint a telek többi

konceptiót úgy kellett módosítani, hogy egy jobban lépcsőző házat lehessen kialakítani, mert az volt elképzelés, hogy a vázlatterv tömege nem képezne egységet a környezettel. Nagy bevágásokra lett volna szükség az első elgondolás alapján és ezek nem is illeszkedtek volna az épület tervezett kubatúrájához. Ezek mellett a kezdeti megaláztatottságot bizonytalanság váltotta fel, mivel a ház külsőre tájidegenné vált. Mindkét tulajdonossal egyeztetni kellett; szerencsére ők végig együttműködtek, és megértettek minden fent leírt szempontot. Elfogadták a tervezői érzékenységet a környezettel való kapcsolatra. Ez követően került kialakításra a teraszos beépítés.

DÉL-KELETI HOMLOKZAT

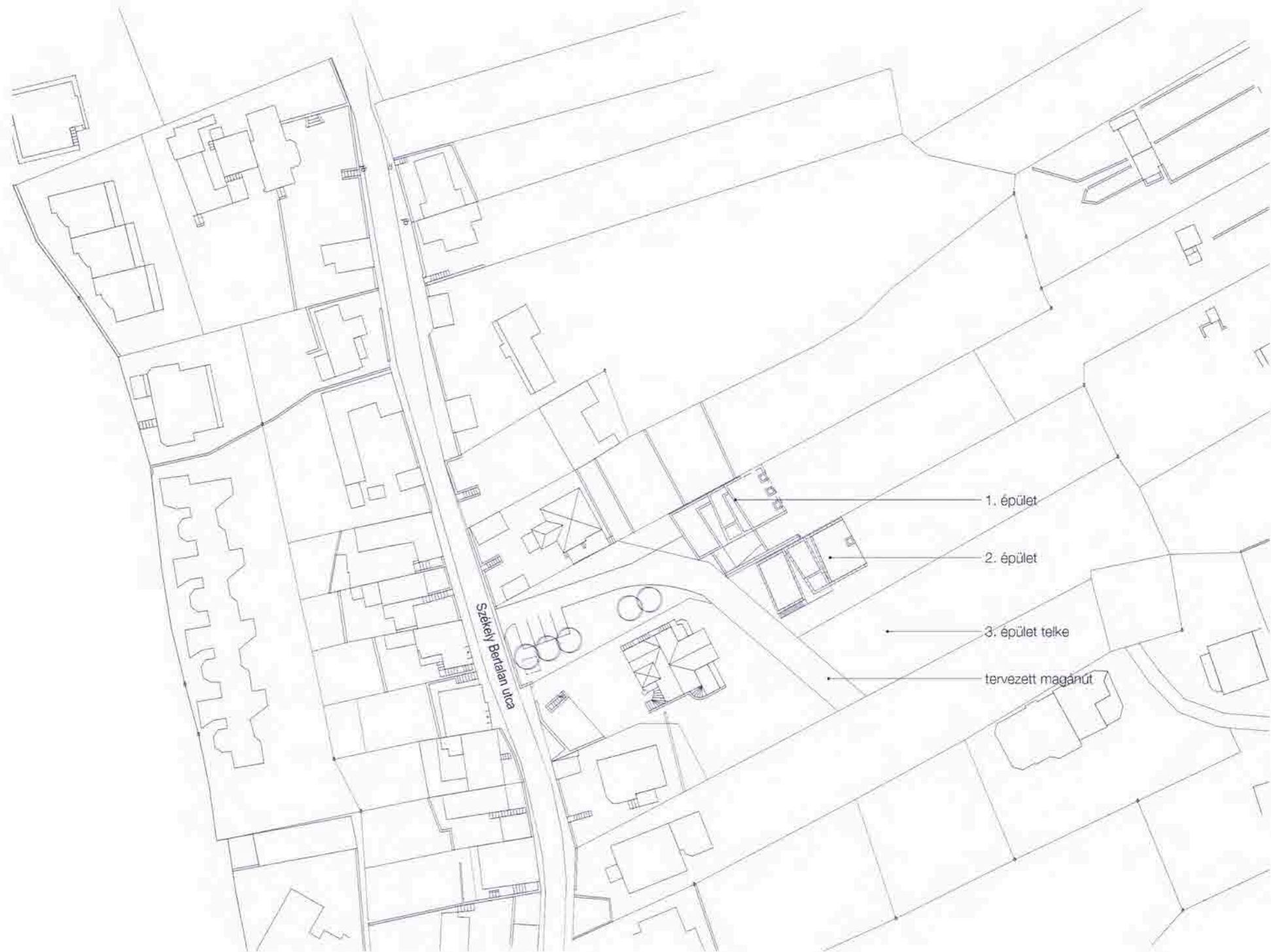
Tulajdonképpen eddig is teraszos volt, de nem teljes szélességben, hanem csak az épület melletti keskeny sávban. Az ezt követő variáció ezért már teljes szélességben teraszos kialakítású lett. Három homlokzati rész került felosztásra vertikálisan, amelyeket egymáson úgy csúsztak el, mint a kőlemezek, ahogy lépcsővé állnak össze. A teraszok az alattuk elhelyezkedő épületrész tetejévé lettek, így ezek a felületek is teljes egészében

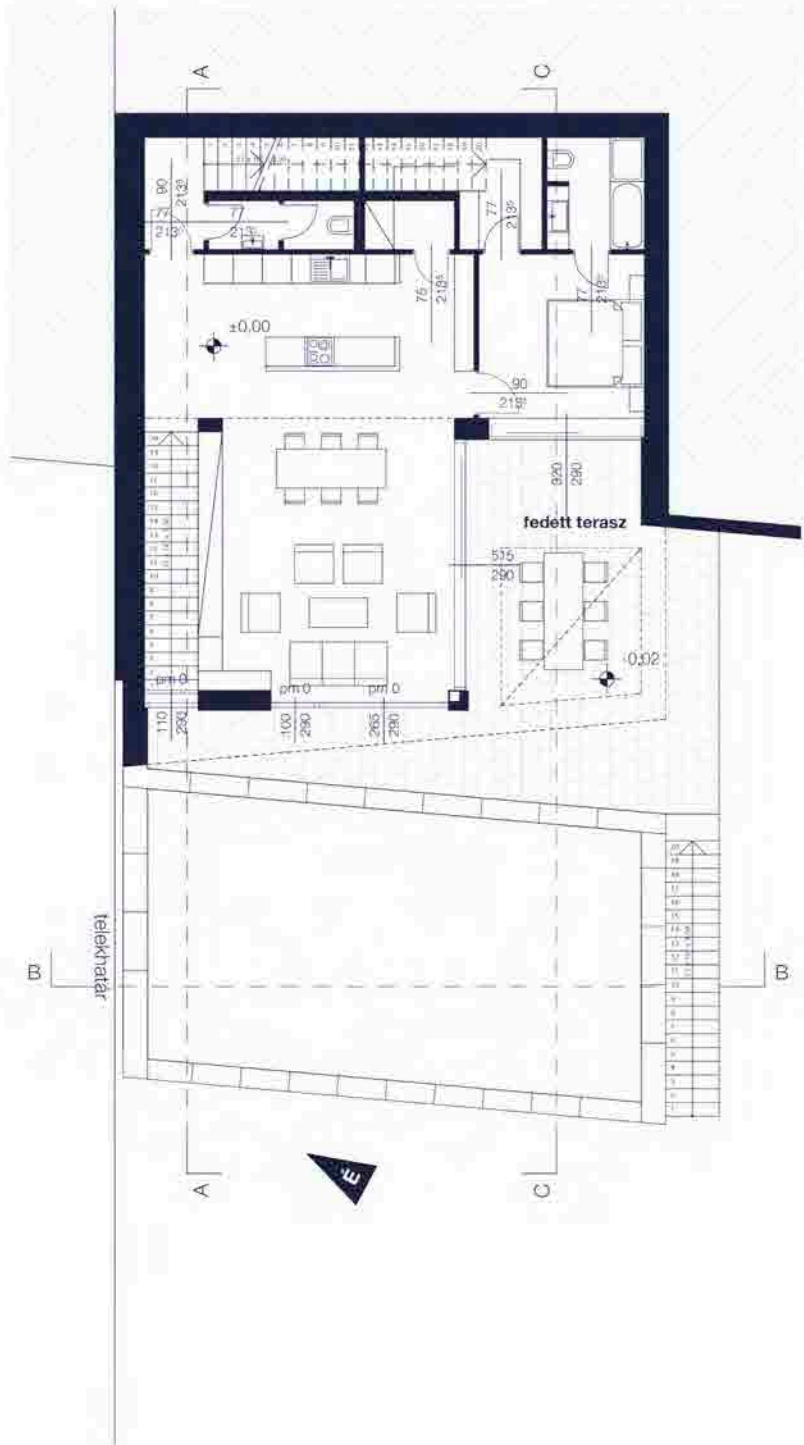
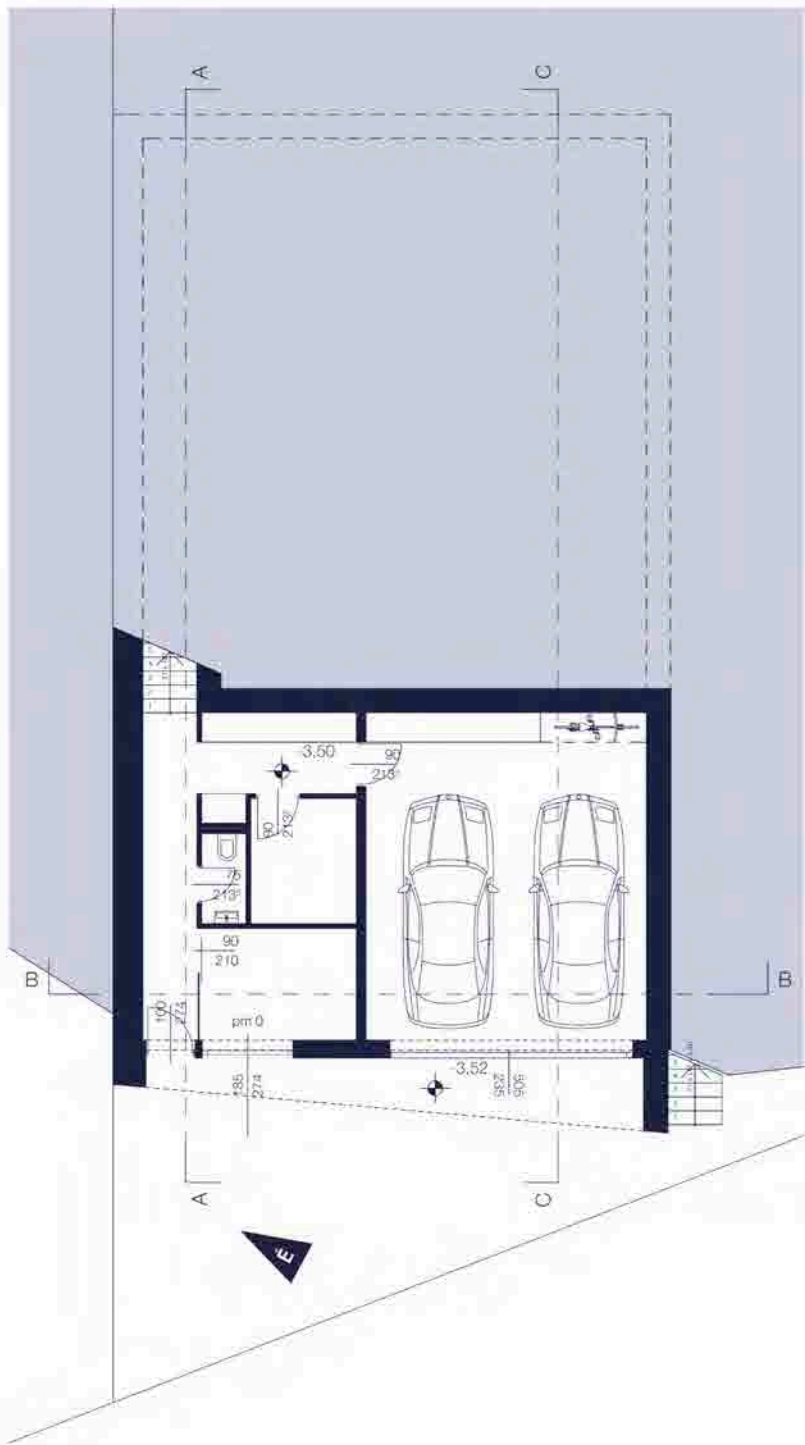
⁸⁰ hasznossá váltak. Tehát nem volt

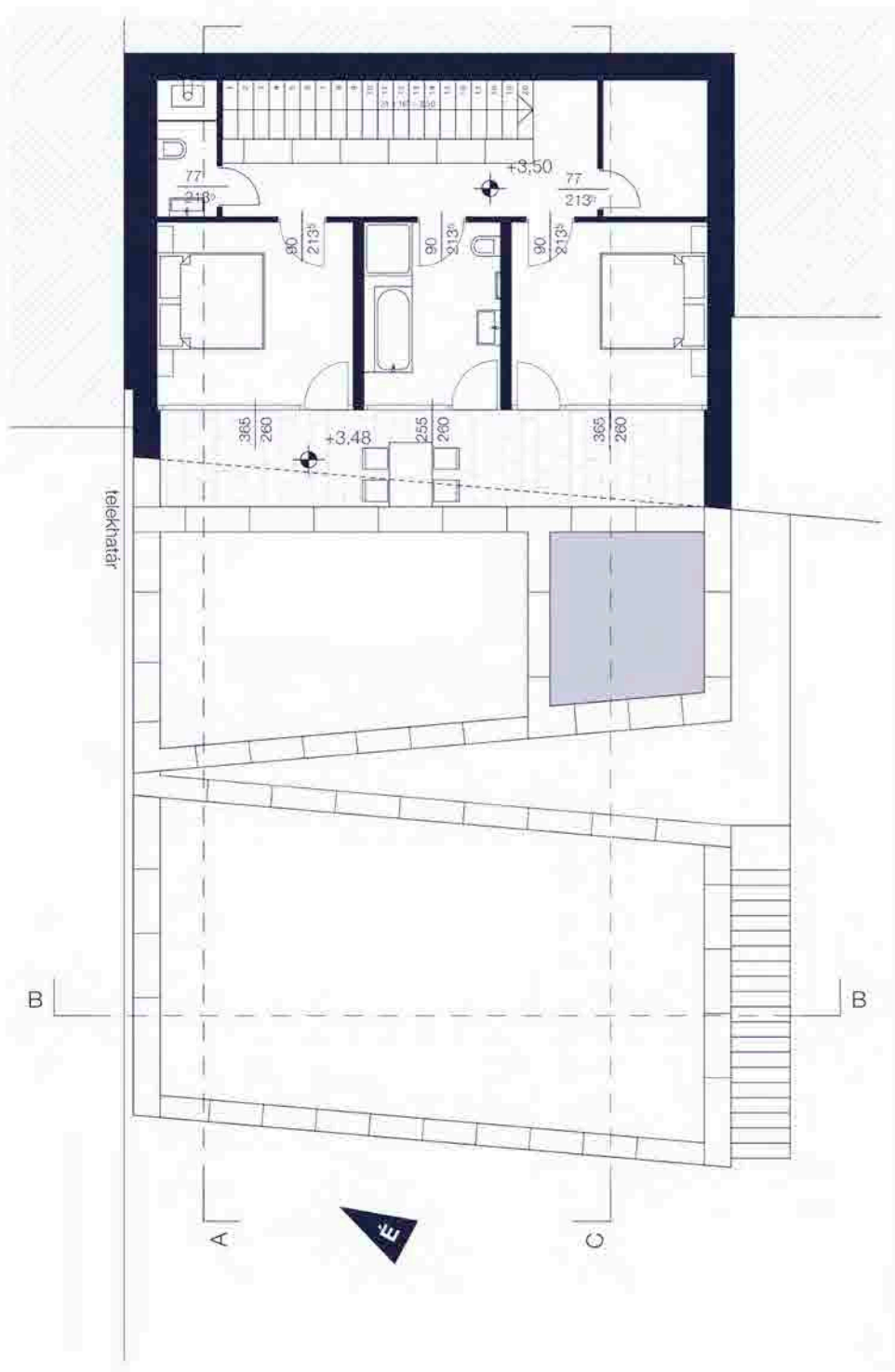
szükség további területekre. Érdekes, hogy tulajdonképen a tető általában az ötödik homlokzat, de jelen esetben egy hasznos homlokzata van az épületnek bevilágítás szempontjából. A két oldalsó alsóbb rendű, amely alig áll ki a földből és a hátsó homlokzata teljesen el is tűnik a föld mélyén. Így a tető még nagyobb jelentőséggel bír. A legtöbb domboldalban épült házhoz nem terveznek teraszt, azt később támfalak segítségével alakítják ki,

ezzel elérve a telek hasznos sík felületét. Ez olyan természetellenes képződményeket generál, amelyek évtizedekre sebet okoznak a táj természeti képén. A garázs feletti és az emelet feletti födém így egy jól hasznosítható funkcionális tér. A garázs egyébként helyet biztosít két gépkocsinak és összeköttetésben van egy lépcső segítségével az élettér szintjével. A lépcső követi a tereplejtést. Ezen a szinten található a

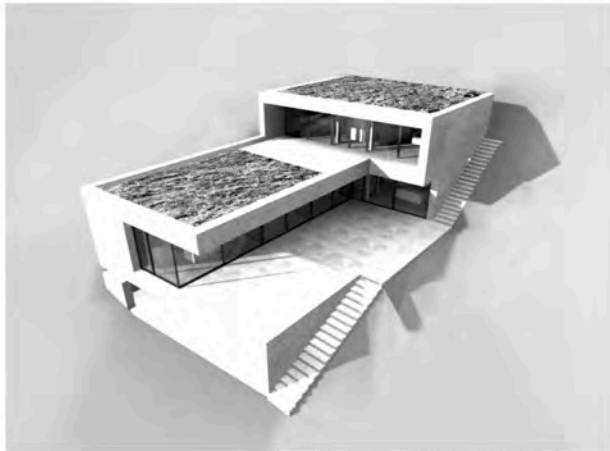
gyalogos bejárat és egy vendégszoba is, amelyhez egy vizesblokk is tartozik. Az élettér gyakorlatilag egy tér, melyből a vendég wc és a kamra van leválasztva, a konyha étkező és a nappali is egy légtérben van kialakítva, a panorámának köszönhetően kiváló vizuális kapcsolatban a várossal. A lépcsőn tovább haladva, a felső szinten található a három szoba, két fürdővel és egy háztartási helyiséggel.

A második ház alaprajzi elrendezése annyit változik, hogy az élettér szintjén jelenik meg a szülői háló és a felső szint kizárólag a gyermekek rezidenciája. A három elcsúsztatott épületszint egy épülettömegként terül el a meredek lejtőn, a helyi flóra és fauna megtelepszik a zöldtetőn, nem akadályoz semmit és átlényegül természeti képződményé. Az egész beépítést tovább lehet tökéletesíteni azzal, hogy a házakat nem a Székely Bertalan utcából, hanem a Mikszáth Kálmán utcából felülről közelítjük meg. Ennek eredményeképp nem kell megépíteni a meredek utat a Székely Bertalan utcából fölfelé, csak szintben egy bekötő utat a Mikszáth tetejéről. Így a teraszos ház karakter megmaradhat, a garázs az emeletre kerül, de közvetlen kertkapcsolat alakulhat ki a kerttel. A kiviteli tervek elkészültek az első két telekre, de az út kialakításának lehetőségét a beruházók még körbejárák és ennek ismeretében hozzák meg az építésről a döntést. A környezetnek mindenképpen ez a megoldás lenne jó, de építész szemmel és a már korábban ismertetett organikus szemléletmódot követve is ez utóbbi mellett szükséges a voksot letenni.

Bal oldalon látható a 2. lakóépület kiindulási tömegvázlata. A tervezés folyamán finomodott; a funkcionális elrendezése lényegi változáson nem esett át, viszont a pontos geodéziai adatok ismertetében szükséges volt a terepbe integrálni az épületet. Így az eredeti lejtésviszonyokat megtartva simul a terepre. A jobb oldalon a végső variáció látványtervei láthatóak.

Őszi napfény a város szélén

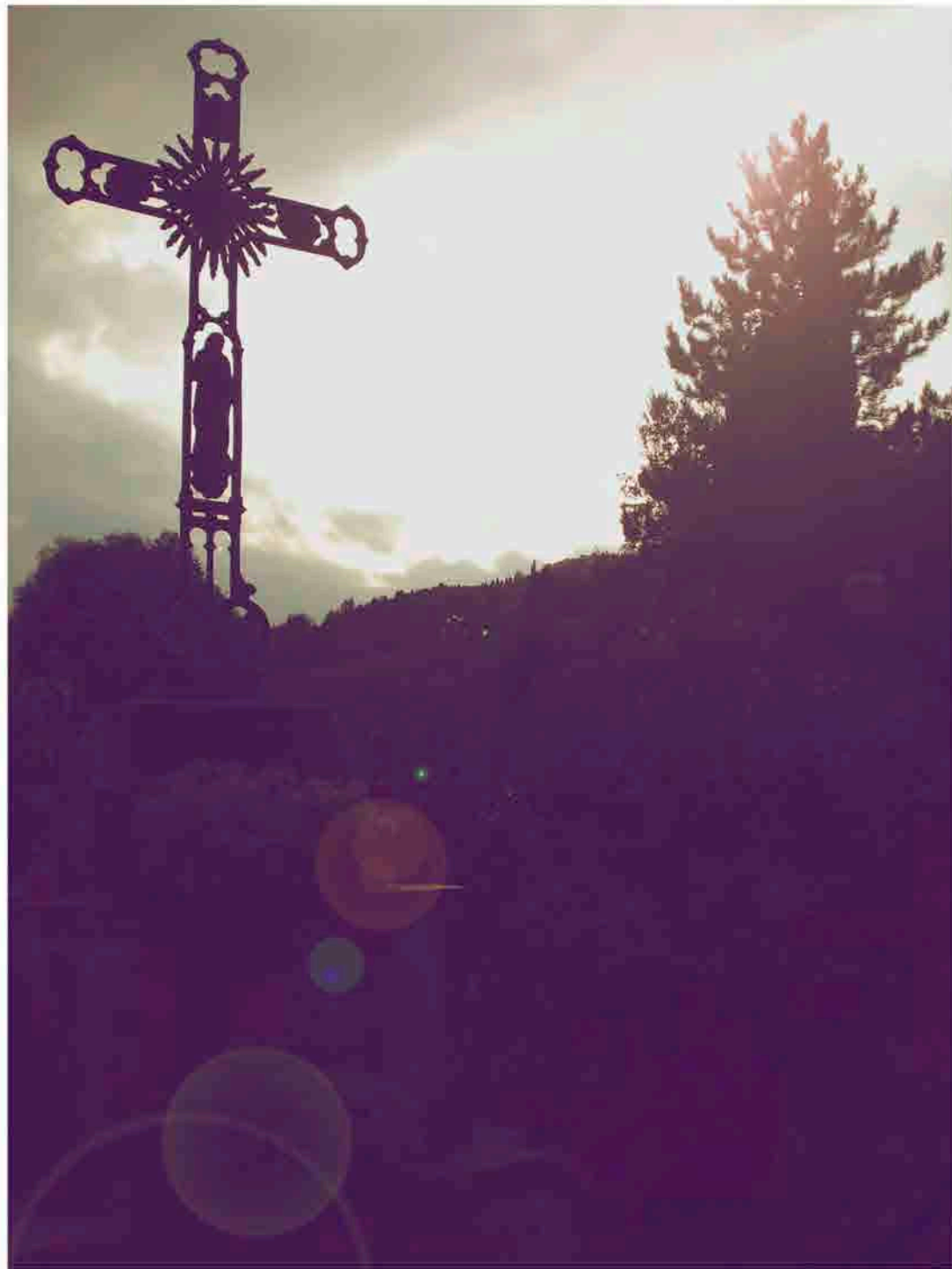
Hird Pécs külső városrésze, amely 1977-ig önálló község volt. Pécsről Budapest felé a településen áthalad a 6-os főút, amelytől északra található a település nagyobbik része. A helynek nincsenek különösebb látványosságai. Elsősorban gazdasági üzemek találhatóak a lakóépületeken kívül, így kendergyár, cementipari vállalat, még sertéskombinát is. Ma leginkább a Ferrobeton BVM üzeme működik.

Az épületkomplexum tervei egy alapítvány megbízása szerint készültek, azzal a céllal, hogy otthont hozzanak létre időseknek, akik életük alkonyán ide költözhetnek, és itt megfelelő segítségben részesülnek valamint társaságba kerülnek. Kérésük alapján egy olyan pozitív energiákat adó hely kialakítására volt szükség, ahová mindenki szívesen érkezik. A legfőbb cél az volt, hogy bent lakók pozitívként éljék meg, hogy itt van lakrészükhöz, boldogan érkezzenek hozzájuk a látogatók, és mindezt olyan környezetben tegyék, ahol élményekkel tölthető fel az ott lévő.

Felmerült ötletként az is, hogy a pozitív életérzést az idősök körében egy óvoda létrehozásával erősítsék, amelynek tökéletes helyet biztosít a birtok délnyugati része. A gyermekzsivaj pozitív hatással lehet a pihenőparkban sétáló, üdögélő idős emberek lelkivilágára. További ötlet volt az is, hogy az aktívabb korban lévő idősök számára munkát biztosítsanak, amelyre a terület nagysága szintén alkalmas. A pihenőparkban akár egy veteményes kertet is el lehetne különíteni. Ezáltal célt nyerne az ott tevékenykedők élete. Egy olyan program részesei lennének, amelyre a városban sosem lenne esélyük a helyhiányból kiindulva. Egy gyönyörű indián nyár adott alkalmat a tervezési terület megismerésére. Az öreg gyümölcsfák ágain megcsillant a lemenő nyugati nap sugara. Csodálatos fényjátékok járták be a telket, minden faág és minden fa között más színű volt a nap fénye. A közel száz gyümölcsfa, a hatalmas terület, a Mecsekre néző igéző panoráma, a lakóövezet közelsége mind olyan adottság, amely ideális területté teszi az egykori gyümölcsöst arra, hogy otthont adjon. Őszi napfény a város szélén. A koncepció magától értetődő volt, amelyet az ott tapasztalt benyomások vezéreltek. Az őszi napfény, ami bejárta a telket, szimbólummá vált. A fény szimbolizálja talán legjobban a földi életet. Erről ír Wright is az 1957-ben, élete alkonyán született Testament (Testamentum) című könyvében. A könyv utolsó fejezetének címe: "Emberség - a világ világossága". Mivel az a fejezet is szerepet kapott a terv gondolati szinten való formálásában, ezért álljon itt egy találó részlet:

"Igen sokat hivatkoztam egy emberibb építészetre, megpróbálok hát elmagyarázni, mit jelent számomra, mint építész számára ez a szó. Az organikus építészethez hasonlóan az emberi lénynek is belső természetű tulajdonsága az emberség. Valamint a naprendszer árnyait fényvégekben mérjük, ugyanígy a belső fény az emberség mértéke. Ez a meggondolás: az Ember, mint világosság felette áll minden számításnak. Buddháról úgy

ismerték, hogy Ázsia világossága, Jézust mint a világ világosságát. Mint a napvilág a természetet úgy ragyogja be ez a belső fény - az Emberi fény - az emberi szellemet. Az Emberi fény az ösztönök felett áll. Emberi képzeletünk e belső fény szülőtte, ennek jegyében alkot és munkálkodik. Ha meghal, tovább árad a létezés fénye ugyanúgy, miként az emberben élt. Megvilágosítja az ember szellemét és ha életünkké válik, ha sugárzik belőlünk a fény: az

egész fajtánkat beragyogja. Az emberi életben, az emberi munkában sugárzó fény igénye igaz boldogságunk záloga. Az emberi tudat legdrágább kincse ez a belső fény, amelyet szépségnek nevezünk. A szépség az ember fényének ragyogása, emberi mivoltának sugárzása, amint az Építészen, a Művészetekben, a Filozófiában, a vallásban igaz romantikus kifejezést nyerhet. Mindet az emberi lélekben lobogó kiolthatatlan fény éteti;

mindezt a fényt táplálja. Ennél az ihletettségénél többet, magasabbat nem adhat semmilyen értelmi okoskodás. Bölcsőtől a koporsóig küzdünk a bizonyosságért, hogy életünk fennmaradjon Fényben lényegülten.

(...) Az ember földi létének legtalálhatóbb jelképe a napkelte és a napnyugta. (...)

Maga a mennyország lehetne a fények e fényének jelképe - már amennyiben a mennyország valóban révet jelent."¹⁷

Ennél helyénvalóbb leírást a fény szimbolikus jelentéséről nehéz találni és megfogalmazni is. A koncepciót a tervezési program ismerete nélkül is végig kellett gondolni. Természetesen itt is a helyi adottságok ismerete volt a kiindulási pont. A cél az volt, hogy a tágas, szellős, terekből való építkezés alakítsa ki a tereket. A legfontosabb a komplexum elhelyezése volt, mivel a telepítésnek több tényezőt is figyelembe kellett vennie. Az első

tényező a fény. Fontos szempont volt tehát, hogy a szobák napfényesek legyenek. A lehető legtöbb szobát úgy kellett kialakítani, hogy az ideális tájolás miatt megfelelő legyen a benapozása. Ezen kívül a közösségi tereknek is fényárban kellett úszniuk. Mindezt úgy kellett megoldani, hogy megfelelő árnyékolással az épület a nyári túlmelegedést is elkerülje. A másik szempont a telepítésnél az épített környezet figyelembevétele volt.

¹⁷ Frank Lloyd Wright - Testamentum, Gondolat Kiadó, Budapest, 1974

5. TÉZIS:

Minden épületnek meg kell találnia környezeté hangúlyait. Minden beépítésnek van rendszere, minden rendszerbe lehet illeszkedni. Illeszkedés lehet adott esetben a nem illeszkedés is. Ebben az esetben a környező adottságok jellegét kell vegyíteni az új elembe, mint ahogy ez az otthon tervezésénél történt.

Amennyiben csak az épített környezet közvetlen környezetét vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy a szomszédos telken található egy református templom, amely szintén az alapítvány kezelésében áll. Ezért a két épület jövőbeni együttes használatáról sem szabadott megfeledezni. Célszerű volt arra gondolni, hogy az idősek otthona lakói és a templomba érkezők kapcsolatba kerülhetnek. Az istentisztelet után a templom is kiinduló pontja lehet egy közös sétának, amely az otthon területén kialakított pihenőparkba vezet. Olyan

adottság ez, amely a jövőben itt élőknek lelki erősödést jelent. A két funkció összefonódása komoly egységet képez. A telket jelenleg keleti irányból lehet megközelíteni, de ha létrejön a kapcsolat a templommal, akkor a telken keresztül közvetlenül a főutcából nyílik lehetőség az otthon megközelítésére. Ezzel egy magasabb szintű, emelkedettebb bejáratú szituáció alakul ki. Ezzel a megoldással a templomba érkezők gépjárművei is elhelyezhetők az otthon parkolójában és nem alakul ki a templom mellett zavaró

gépjárműtömeg sem. Ha az épített környezetet tágabb értelemben szemléljük, akkor megállapítható, hogy a Hird belterületén keletnyugati fekvésű telek közvetlen környezetében inhomogén beépítés található. Inhomogén abban a tekintetben, hogy megtalálható a szomszédságában szántó, betonüzem, fonóüzem, húskombinát, templom, lakóépület, élelmiszerbolt és gyümölcsös is. Ebben a környezetben úgy kell kialakítani az épületet, hogy az összekösse a körbeölelő funkciókat és tömegeket. Abból a rendszerből,

amiből minden kilóg, az új elem valószínűleg beleillik. A telepítés harmadik szempontja a telek közvetlen adottsága volt. A közel száz gyümölcsfa. A nagy telekre célszerűen úgy kellett kialakítani az épület tömegét, hogy a lehető legtöbb értékes fa megmaradjon.

A tervezési programot megismerve kiderült, hogy a megrendelő egy olyan otthont kíván létrehozni, ahol majd 50 fő ellátására rendezkednek be. A koncepció ezt kezdetben 25 darab kétágyas szobával

valósította meg, de a tanulmányutak során az is kiderült, hogy ez a gyakorlatban nem egy működő szisztéma. Az otthonokban megszerzett tapasztalatok alapján a szobaszám 43 db egyágyas szobára emelkedett. Erre azért volt szükség, mivel általában egy ágyas szobák kerülnek majd kialakításra. Az egyágyas szobákra van a legnagyobb igény, mivel általában olyan emberek keresik az otthon nyújtotta szolgáltatásokat, akik egyedül maradtak. A kezdeti

konceptióalkotás után, amelynek során rengeteg variáció került előtérbe, le kellett szűrni a tanulságokat. Ezt követte az alapelvek lefektetése, amelyeket a tervezés folyamatában végig szem előtt kellett tartani, és amelyek ezáltal végig kísérték a folyamatot. Az épület, a korábban már említett, heterogén beépítés miatt igen eltérő környezetbe kerül. Azonban ebben a környezetben nincsenek magas épületek. Ezt figyelembe véve a tervezési koncepció számos variációja sosem tartalmazott többemeletes,

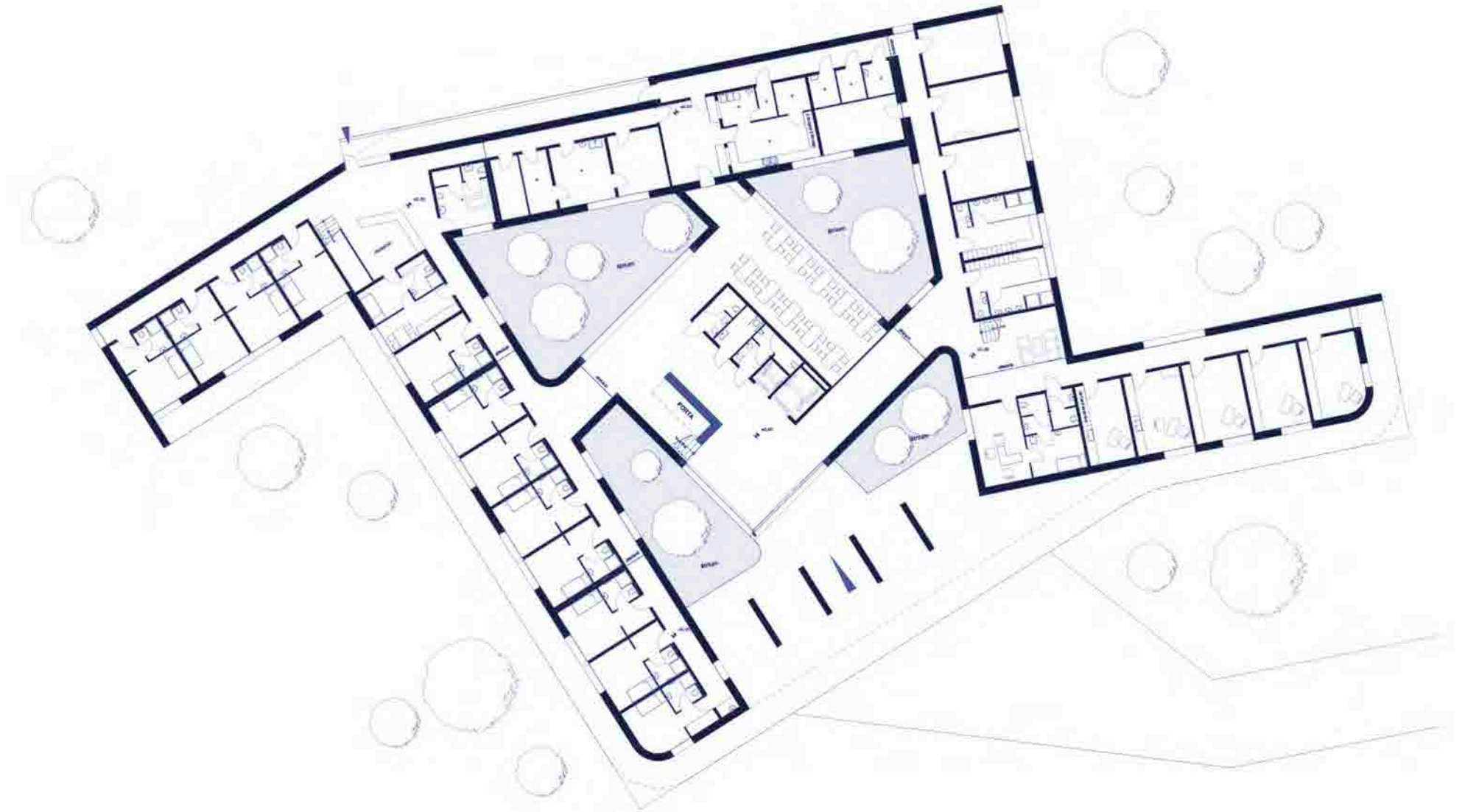
vagy akár kórház jellegű épületet. Ezt a telek mérete sem kívánta meg, mivel a telek hatalmas alapterületű szinte kiáltott egy nagyobb alapterületű épület után, amely így kényelmesen kezelhetővé vált. A következő felvetés a kis alapterületű lakóépületek közelsége volt; hogyan oldható fel ennek a közelsége? A főutcán kialakult beépítés karakteresen megjelenik a telek előtti szakaszon, azonban a házak felett-mellett már az iparterület üzemei láthatóak. Ezt egy kétszintes, elnyújtott

épülettömeg határozottan el tudná választani. A lakóházak között felfel tűnő épület nyílásai nyugodtabb utcaképet, szervesebb beépítést nyújtanának. Az utca folytatásában egyébként már az utcafronton is megjelennek az üzemi épületek. Tervezői meglátás, hogy a lakóépületek és az üzemi terület között párbeszédet kezd majd a méretben üzemi nagyságú, funkciójában tulajdonképpen lakóépület ide telepítése. Ezzel egy új szolgáltatással is bővül majd a településrész.

Az épület homlokzatait téglafelület jellemzi. A téglalburkolat egy időben az ipari épületekre volt jellemző, de itt természetességet áraszt, dimenziót és léptéket ad a háznak, amit a tömeg törései tovább oldanak. Az épülettömeg tördelésének arányai a lakóépületek hosszához idomodik. Az épület homlokzatai úgy kerültek kialakításra, hogy a lehető legtöbb szobának ideális legyen a tájolása. A legtöbb szoba keleti, dél-keleti tájolású. A nyugati szobák lombhullató növényfal árnyékolásúak, amelyek télen elhullajtva leveleiket utat engednek a fénynek. Ekkor van fényre a leginkább szükség. Az épület zöldtetős, egyszerű tömegű. Magastető kialakításával nagyobb tömeg alakult volna ki, amely nem tette jót az épületnek. Tetőtérbe semmiképpen sem szerencsés lakószobát kialakítani, mivel a dőlt sík szokatlan lehet olyan embereknek, akik egész életükben általános szobához szoktak. A tetőtér beépítés, mindig kicsit a padlásra emlékeztet és egy ilyen funkcionál

alsóbbrendűnek hat. A zöldtetőnek egyébként számos pozitív hatása van. A filozófiai kérdések mellett élettanilag is jó hatással van a mikroklímára. Visszaadja azt a felületet, amit elvett a földszinten. Vízmegtartó tulajdonsága miatt tovább növeli a föld hőtehetetlenségét. A viszonylag vastag földrétegen kialakult növényzet már magától is árnyékolja a felületet, de ezt követik még a tető rétegrendjei, a föld és a hőszigetelés is. Emiatt a nyári forróságban sem kell félni a túlmelegedéstől. Télen pedig ezek a rétegek tartják az épületben a meleget. A zöldtetőnek pormegkötő szerepe is van. Ekkora felületnél ez is jelentős tényező. A tető földem lemeze 2 métert túlnyúlik az épület alaprajzán, így nyáron magát árnyékolja az épület, de télen már az alacsonyabb beesési szögnek köszönhetően a napfény bejut az épületbe. A homlokzatokon fa szerkezetű nyílászárók kerülnek beépítésre, tovább erősítve a természetes anyagok jelenlétét. Az épület két szintre osztható. A fogadó szinten

12 szoba került elhelyezésre, amely mindegyikéhez tartozik vizesblokk is. A szobák mind megközelíthetőek akadálymentesen. Ezek a földszint nyugati szárnyában kapnak helyet és akár demens egységgé is átalakíthatók. A keleti részében vannak az irodák és a szolgáltatások (orvosi szoba, vizsgáló kiszolgáló helyiségekkel, gyógyszer raktár, szolgálati szoba, 3 db iroda). A középső mag a közlekedésért és a felügyeletért felel. Itt helyezkedik el a függőleges közlekedési rendszer (lépcső, lift) és a nővér szolgálat. Az északi részen található a gazdasági bejárat. Ezen a részen találhatóak még a raktárak, kazán, melegítő konyha 50 személynek és egyéb kiszolgáló helyiségek (fürdető, tisztaruha tároló, szennyesruha tároló, mosó helyiség, szárító helyiség, takarítószer raktár, szemét tároló, veszélyes hulladék tároló, gépészeti terek, műhely, kétnemű személyzeti öltöző). Ezek egy része fél szinttel a föld alatt helyezkedik el.

A felső szinten 31 szoba található. A földszinthez hasonló kialakításban, ezen a szinten is található tisztaruha tároló, szennyesruha tároló, mosó helyiség, szárító helyiség. A közösségi tereket tovább gazdagítja az emeleten elhelyezett két teakonyha, ami szintén a találkozás színterévé válik. Az épület magjában, közepén, az étkező felett két, akár egybe is nyitható foglalkoztató került kialakításra a nővérpult és a liftek mögött. A tetőre a nővér szolgálat mögül induló lépcsővel lehet feljutni. Itt lehetőség van magasból kémlelni a táj változásait, figyelni a mecseki panorámát, a pihenőparkban sakkozó társakat és a látogatók sokaságát.

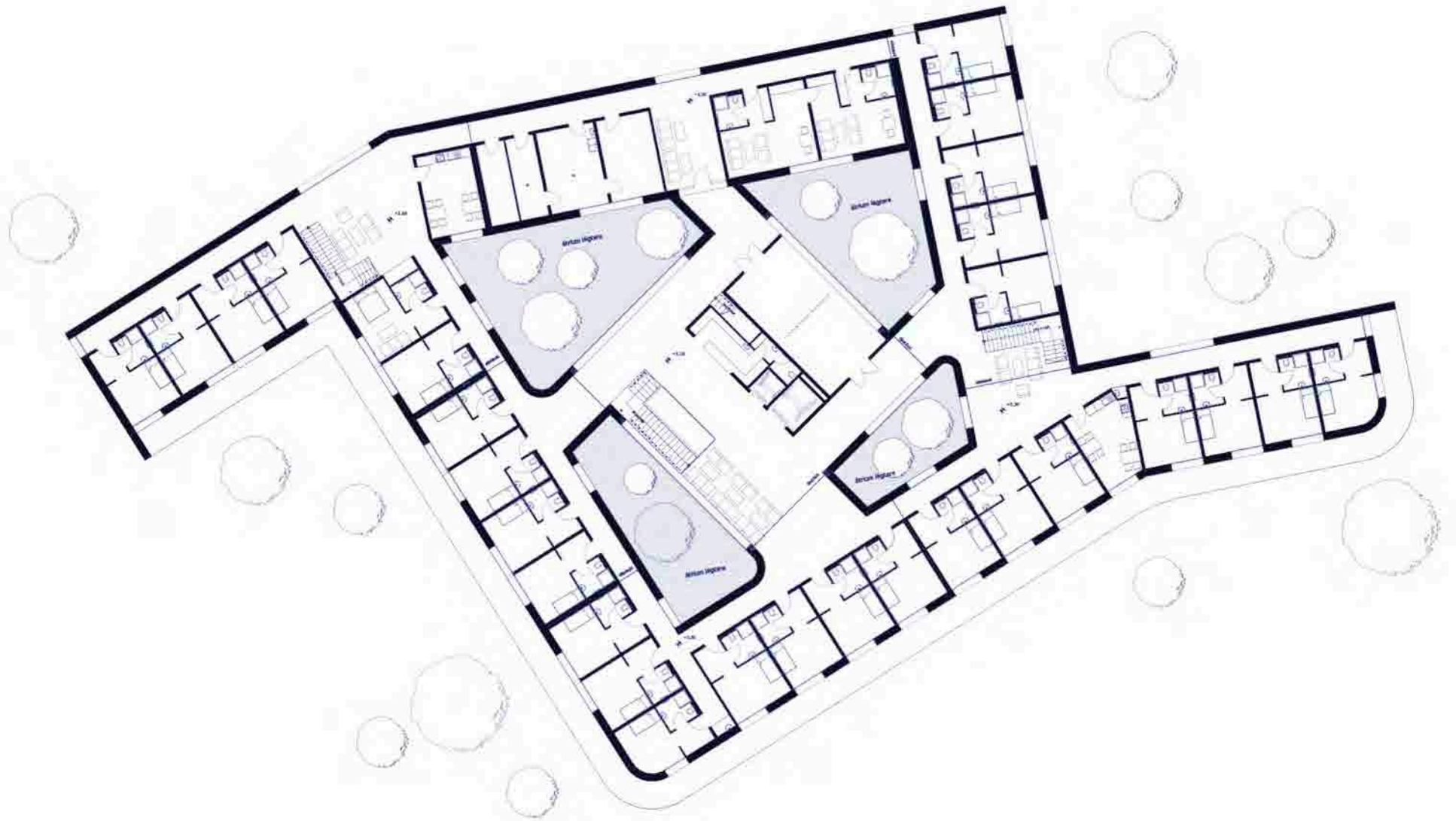
A közösségi terek sem szokványosak. A fény megjelenítése már a kezdetekben az alapelvek között szerepelt. Ezért nem zárt folyosó rendszerek kialakítása volt a cél, hanem a

belső kerteket körülvevő közlekedőké. Terek sora alkotja a közlekedő rendszert és határolja a közlekedési utakat, nem a zárt közlekedési folyosók, amiket tömör szobafalak határolnak. Emiatt a nap bármely szakában megjelenik a napfény, a földszintről kiinduló fák leveleinek árnyéka játékosan jelenik meg a meleg belső térben. Ez a nyitottság az emberekben is nyitottságot kelt, az épület tereiben átlátásokat eredményez, nem ösztönzi az ott lakót arra, hogy zárkózzon be szobájába, hanem inkább kifelé hívogatja. Hasonló módon, mintha kinézne az ablakon. A természet közelsége, a lombkorona zöldje a kertbe invitál. Olyan terek születtek így, amelyeket az eredeti elgondolás is tartalmazott, és amelyeket a disszertáció bevezetőjében említett városi tér tanulmányok során megszerzett tapasztalat még tovább strukturált.

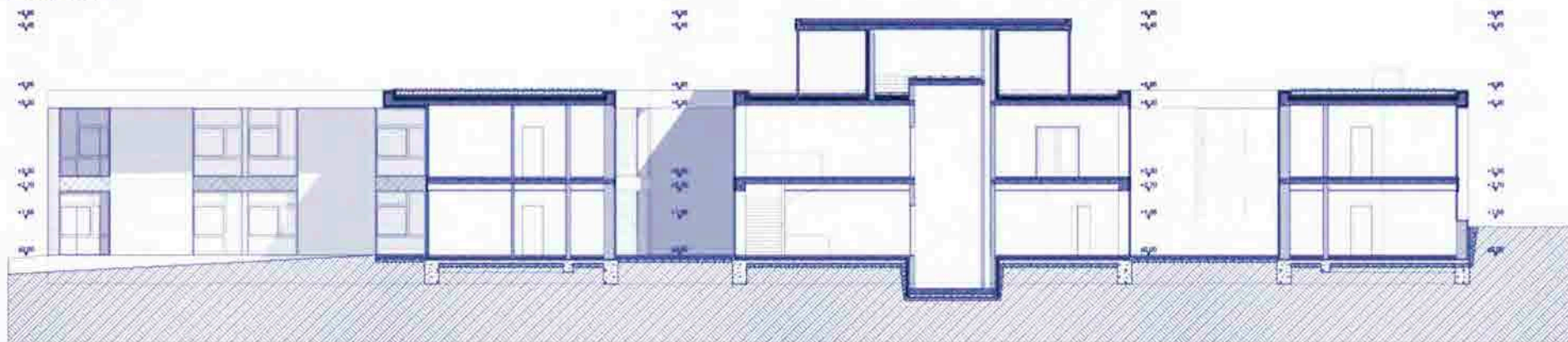
6. TÉZIS:

Falakat rajzolunk, de valójában tereket alkotunk. Nem a fal a fontos, ami az emberek közé áll, hanem a tér, ami összeköti őket. Egy idősök otthonánál olyan épület létrehozása a cél, ami körülveszi a lényüket minden értelemben. Mindezt természetesen és pozitív érzéseket árasztva. Jellemzőt a kolostor ihlette, amely védelmet és biztonságot ad. A belső kertek a bennünk élő fényt és az emberek kapcsolatát szimbolizálja és így ad értelmet a belülről kifelé építkező épületnek.

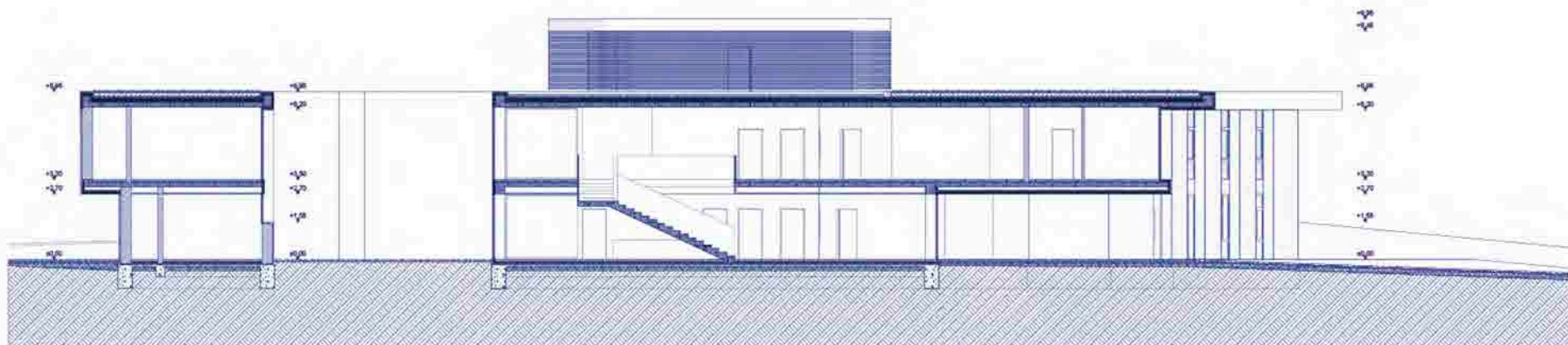
Az emberi élet alkonyán különösen fontos minden pozitív érzés, amelyek ilyenként többszörösen hatnak. A szabadság érzése, a természetközelség és a melegség mind ennek a pozitív életérzésnek a kiváltására szolgálnak. Az épületkomplexum akkor éri majd el célját, ha az épületet használók is úgy érzik magukat az épületen belül, mintha a természetben lennének, ahol körülveszi őket a fény.

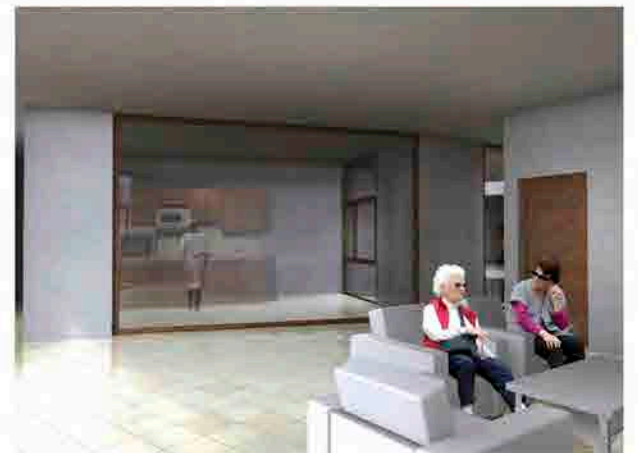
A-A METSZET

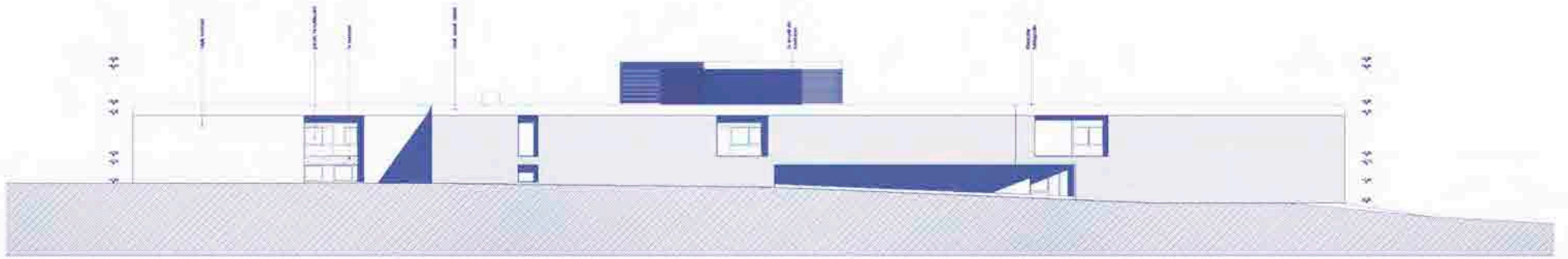
B-B METSZET

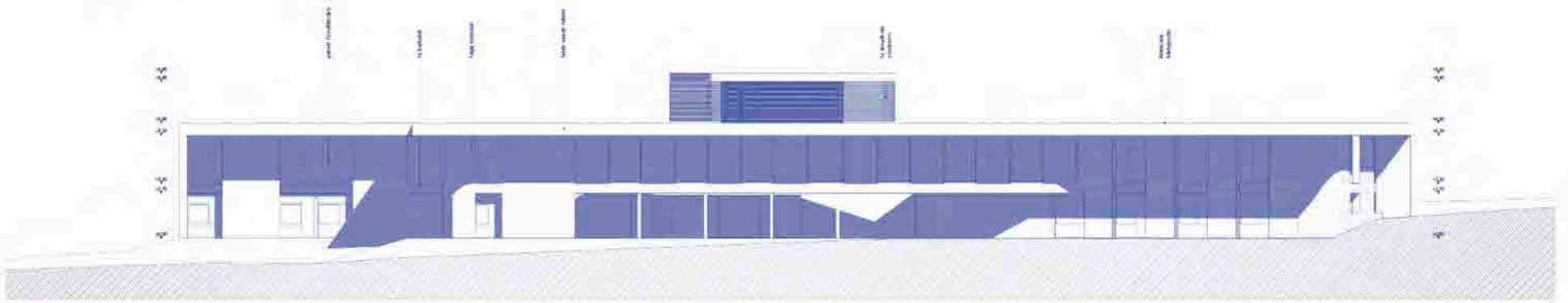

ÉSZAKI HOMLOKZAT

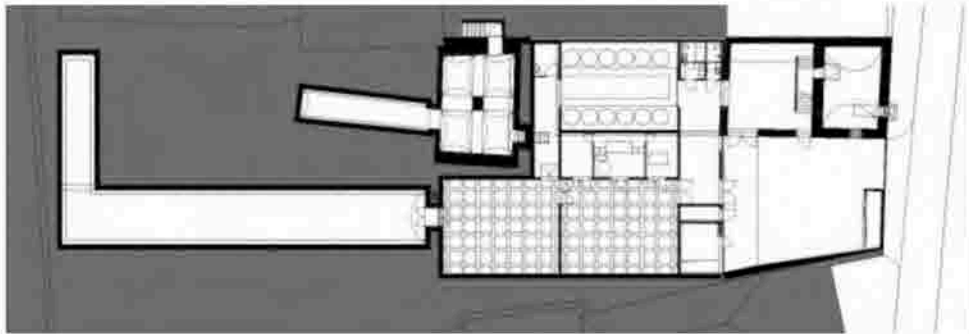
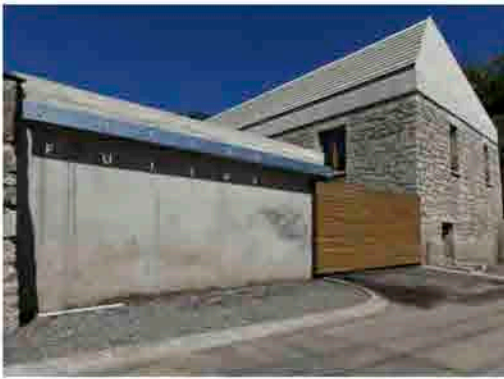
DÉLI HOMLOKZAT

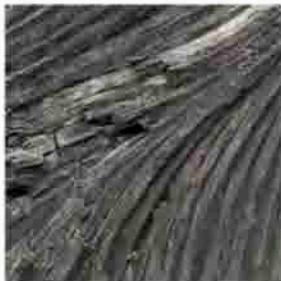
NYUGATI HOMLOKZAT

Füleky Borászat

Laposa Pincészet

Az építészetet soha nem lehetett önmagában értelmezni, mindig kiegészült egyéb társművészetekkel. Ezek a társművészetek (festészet, szobrászat, ötvösség...) nem csak a magától értetődő művészi területekről kapcsolódnak,

A fenti eszmefuttatás az építészet sokrétűségét próbálta felvillantani. Azért is érdekes és összetett az építészet értelmezése, mert nagyban meghatározó a mű értelmezőjének is a hozzáállása. Az előző oldalon mindkét borászat a

hanem jelen vannak olyan formában is, mint például a zene. A zene egy ritmus. Ritmusa van a tájnak, a homlokzatnak, az alaprajznak. Ritmusa van mindennek. Még a csendnek is. A ritmus és az elemek váltakozása pedig matematika. Még a

környezetét vette alapul. A második a táj erővonalait, az első az épített környezetét. Mégis - véleményem szerint - az első jobban értelmezhető és jobban mutatja a funkcióhoz köthető jegyeket. Mindkettő nemzetközi szinten elismert épület, de ettől

természetben is leírható minden a matematika nyelvén. Az építészet mindenre hat. Egyszerre tudomány, művészet, emberi lélektan és technológiai úttörés. Természetéből adódóan konstruktív tevékenység. Itt is fontos a generációs

függetlenül az építészek között is szubjektíven megítélhető. Egy épület tervezésének alázattal és magas szakmai elhivatottsággal kell nekifogni. Ezért úgy gondolom, hogy a terroir a legfontosabb az épület tervezésekor, mert ez az a fogalom, ami egyesíti a

folytonosság a fejlődés, vagy a változás folyamatainak tisztán látása végett. Fontos még az idő is, mert ha idő nem lenne, nem lenne értelmezhető az építészettörténet sem. Az idő a negyedik dimenzió, amely segít behatárolni egy épület térbeli helyét is.

természeti, épített környezetet és az emberi tényezőket. Zárásként álljon itt egy Mies van der Rohe idézet, amelyet a fentiek megvalósításában mindenképpen követendőnek tartok: "Az építészet nem csak a szakma dolga, hanem szellemi magatartás is."

Kijelentem, hogy a doktori értekezésem teljes egészében a saját munkám. A benne szereplő három épülettervet a Koller és Társa Tervező Kft. alkalmazottjaként készítettem. Az épületek felelős tervezője Koller József volt. Az építész tervezői munka kettőnk közötti megoszlása 50-50%-ra tehető.

A felhasznált képek közül valamennyi a tanulmányutakon készült és saját forrás, ez alól kivételt képez a 29. oldalon szereplő Frank Lloyd Wright által tervezett Vízesésház (http://northland-design.com/blog/wp-content/uploads/2012/03/falling_water_5_by_twi924-d2xq9wq2.jpg), a 68. oldalon szereplő Proksza Péter fotója (http://expandingeurope.pte.hu/files/tiny_mce/Image/Proksza_Peter_Pecs.jpg), a 104. oldalon szereplő Füleky borászat fotói, amelyet Erherdt Gyula készített (<http://www.epstudio.hu/hu/munkak/2010/fuleky-boraszat>) és a Laposá Pincészetet bemutató fotók, amelyet Batár Zsolt készített. (<http://epiteszforum.hu/galeria/bazaltbor-laposa-pinceszeti>)

FELHASZNÁLT IRODALOM

Szakirodalom:

Dr. Vámosy Ferenc: Az építészet története

A modern Mozgalom és a későmodern

Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. - Budapest, 2002

Keneth Frampton: Modern építészet kritikai története

I. bővített kiadás

TERC Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Szakkönyvkiadó üzletága, 2009

Wilfried Koch: Építészeti Stílusok Az európai építőművészet az ókortól napjainkig

Magyar Könyvklub, Budapest, 1997

K u n k o v á c s L á s z l ó : Ősépítmények

népi építészetünk archaikus rétege

Kós Károly Alapítvány és Örökség Könyvműhely, 2000

Szentkirályi Zoltán: Az építészet világtörténete

Második kötet

K é p z ő m ű v é s z e t i A l a p Kiadóvállalata, Budapest 1980

Bruce Brooks Pfeiffer: Frank Lloyd Wright

A demokrácia építése

Taschen/Vince Kiadó Budapest 2006

Meggyesi Tamás: Városépítészeti alaktan

TERC Kft., 2009

M e g g y e s i T a m á s :

Településfejlesztés

Egyetemi jegyzet

Budapest, 2009

Dr. Reischl Antal: Lakóépületek tervezése

Budapest, 1976

Tóth Zoltán: Települések világa,

Ponte Press Kiadó

Pécs, 1997

Bakos F. (szerk): Idegen szavak és kifejezések szótára

Budapest, 1978

Török Ferenc. Pálkás György, Pécsi Györgyi (szerk):

Architectura sorozat

Budapest, 1996

F r a n k L l o y d W r i g h t :

Testamentum, Gondolat Kiadó

Budapest, 1974

Tanulmány:

Dr. Szabó Géza PhD: Helyi termékek és terroir termékek, mint attrakciók a turizmusban c. tanulmányából

Cikk:

Bojár Iván András: "Terroir építészet"

Octogon: architecture, design 2010.7. (80.) sz. 111-117.old.

1.

A hely ismerete, a vele együtt járó egyedi tulajdonságok sorba állítása nagyfokú precizitást igényel. Függetlenül attól, hogy egy érintetlen vagy egy már beépített környezetbe tervezzük a művet, annak felmérése, hogy milyen pontokon, "hidakon" illeszkedik majd a tájba, az egyik legfontosabb alkotói feladat.

2.

Nem a régi mintákat és nem a régi épületeket kell visszaépíteni bármilyen áron. Ha átlátjuk, hogy mit és miért tettek ősünk, majd a célt elérjük egy új úton, vagy akár egy régi elem átértelmezésével, akkor az új út, vagy értelmezés kapcsolatot teremthet a réggel.

3.

Minden esetben a meglévőségből kell kiindulni. A rendelkezésre álló épített környezet racionalizálásával új terek nyílnak, amelyek új lehetőségek is egyben. Nem kell minden esetben kizárólag idealizált gondolatokat keresni. Alázatos építészeti magatartással a már kialakult környezet előnyei hozzáadnak az új épület értékeihez. A régi épületek átalakításával és bővítésével a kialakult beépítéssel harmonizáló, az igényeknek és a környezeti adottságoknak alárendelt épület születik, amely kedvezőbb, mint a kiindulási koncepció.

4.

A Mecsek Pécs város tüdeje. A domboldal, a völgyek, a dűlők, az utcák az érhálózat. A város szíve pedig a belváros. Olyan épületekkel körbevenni az ereket, amelyek a természetes anyagcserét nem akadályozzák. A jó épület együtt él a környezetével és a lehető legkisebb mértékben zavarja azt. Olyan épületet kell kialakítani ebben a szituációban, amelyen a természet átfolyik.

5.

Minden épületnek meg kell találnia környezetét hangsúlyait. Minden beépítésnek van rendszere, minden rendszerbe lehet illeszkedni. Illeszkedés lehet adott esetben a nem illeszkedés is. Ebben az esetben a környező adottságok jellegét kell vegyíteni az új elembe.

6.

Falakat rajzolunk, de valójában tereket alkotunk. Nem a fal a fontos, ami az emberek közé áll, hanem a tér, ami összeköti őket. Egy idősek otthonánál olyan épület létrehozása a cél, ami körülveszi a lényüket minden értelemben. Mindezt természetesen és pozitív érzéseket árasztva. Jellegét a kolostor ihlette, amely védelmet és biztonságot ad. A belső kertek a bennünk élő fényt és az emberek kapcsolatát szimbolizálják és így ad értelmet a belülről kifelé építkező épületnek.

